

**T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**CUMHURİYET DÖNEMİNDE EĞİRDİR KENTİ MEKÂNSAL
BELLEK DEĞİŞİMİ**

Ayşe SAVAŞ

**Danışman
Dr.Öğr.Üyesi Hasan Şehmuz HAŞTEMOĞLU**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
ISPARTA – 2019**

© 2019 [Ayşe SAVAŞ]

TEZ ONAYI

Ayşe SAVAŞ tarafından hazırlanan "Cumhuriyet Döneminde Eğirdir Kenti Mekansal Bellek Değişimi" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri üyeleri önünde Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak başarı ile savunulmuştur.

Danışman

Dr.Öğr.Üyesi Hasan Şehmuz HAŞTEMOĞLU
Süleyman Demirel Üniversitesi

Jüri Üyesi

Prof. Dr. Mehmet Rafet KISTIR
Süleyman Demirel Üniversitesi

Jüri Üyesi

Prof. Dr. Ali TÜRK
Süleyman Demirel Üniversitesi

Enstitü Müdürü

Doç. Dr. Şule Sultan UĞUR

TAAHHÜTNAME

Bu tezin akademik ve etik kurallara uygun olarak yazıldığını ve kullanılan tüm literatür bilgilerinin referans gösterilerek tezde yer aldığını beyan ederim.

Ayşe SAVAŞ

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
İÇİNDEKİLER	i
TEŞEKKÜR.....	v
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	ix
1. GİRİŞ	1
2. KAYNAK ÖZETLERİ	3
2.1. Bellek Kavramı.....	3
2.1.1. Bireysel bellek	6
2.1.2. Toplumsal/ Kolektif bellek	7
2.2. Bellek- Mekân İlişkisi	9
2.2.1. Kentsel kimlik.....	12
2.2.1.1. Kentsel bellek.....	13
2.2.1.2. Kentsel mekân / kamusal mekân.....	14
2.3. Lynch'in Kentsel İmaj Öğeleri Kuramı.....	16
2.3.1. Mekânsal kodlama	17
2.3.2. Mekânsal algılamayı etkileyen faktörler.....	18
2.3.2.1. Bireysel özellikler	20
2.3.2.2. Fiziksel özellikler	21
2.3.2.3. Sosyal yapı özellikleri.....	22
3. MATERYAL VE YÖNTEM	23
3.1. Eğirdir Kenti Tarihi	23
3.1.1. Coğrafi konum, iklim ve topografik özellikler	26
3.1.2. Kentsel mekânın değişimi.....	27
3.1.2.1. Geleneksel sivil mimari örnekleri	29
3.1.2.2. İklim koşulları, göçler, afetler ve demografik yapı.....	49
3.1.2.2.1. Mübadele sonrasında kentte yaşayan rumların göçü.....	51
3.1.2.2.2. 1952, 1959, 1972 yıllarında meydana gelen yangınlar	55
3.1.2.3. Altyapı, ulaşım faaliyetleri.....	57
3.1.2.3.1. Eğirdir demiryolu inşası	59
3.1.2.3.2. Göle dolgu yapılarak inşa edilen yollar	60
3.1.2.4. Kamu yatırımları	62
3.1.2.4.1. Eğitim kurumları	62
3.1.2.4.2. Eğirdir Dağ Talimhanesi.....	63

3.1.2.4.3. Eğirdir Kemik Hastalıkları Hastanesinin inşası	64
3.1.2.5. Kentin yönlenişi, kentleşme ve imar faaliyetleri.....	65
3.2. Eğirdir Kenti Mekân Belleği Öğeleri	79
3.2.1. Eğirdir kenti yerleşme kimliği	79
3.2.2. Eğirdir kenti sınırlar	81
3.2.3. Eğirdir kenti donatı alanları	83
3.2.4. Eğirdir kenti işaret öğeleri	84
3.2.4.1. Mevcut işaret öğeleri.....	86
3.2.4.1.1. Eğirdir Hızırbey Cami ve Kemerli Minare.....	86
3.2.4.1.2. DüNDAR Bey medresesi.....	87
3.2.4.1.3. Eğirdir kalesi	89
3.2.4.1.4. Baba Sultan türbesi.....	91
3.2.4.1.5. Eğirdir hamamı.....	92
3.2.4.1.6. Ayestefanos kilisesi	94
3.2.4.1.7. Eğirdir tren garı	97
3.2.4.1.8. Demirköprü	99
3.2.4.2. Günümüzde mevcut olmayan işaret öğeleri.....	100
3.2.4.2.1. Elektrik santrali	100
3.2.4.2.2. Eğirdir hanı.....	101
3.2.4.1.3. Kaleönü çeşmesi.....	104
3.2.4.1.4. Yeşilada hamamı	104
3.2.5. Eğirdir kenti odak noktaları	105
3.2.5.1. Kentteki kutlama ve etkinlik odakları	106
3.2.5.2. Ulaşım odağı olarak “Hızırbey Cami Önü”	109
3.2.6. Eğirdir kenti kıyı kullanımı.....	110
4. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA	113
5. SONUÇ	124
KAYNAKLAR	126
ÖZGEÇMİŞ	133

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

CUMHURİYET DÖNEMİNDE EĞİRDİR KENTİ MEKÂNSAL BELLEK DEĞİŞİMİ

Ayşe SAVAŞ

Süleyman Demirel Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı

Danışman: Dr.Öğr.Üyesi Hasan Şehmuz HAŞTEMOĞLU

Günümüzde bellek, bellek-mekân ilişkisi üzerinde önemle durulan araştırma konuları haline gelmiştir. Mekânlar, toplumsal belleğin oluşmasında ve devamında bireyin toplumla kurduğu ilişkilerin gerçekleştiği kritik alanlardır.

Bellek bir canlının hayatı boyunca gördüğü, duyduğu, öğrendiği herşeyin depolandığı yer olarak açıklanmaktadır. Kent Belleği için ise kentin yaşayan, değişen, sürekliliği olan bir olgu olduğu çıkarımı ve yukarıdaki bellek tanımından yola çıkarak, tüm gelişmiş canlılar gibi kentlerinde beyni ve belleği vardır, bu bellekten yararlanma düzeyi kentlerin gelişim biçimini derinden etkiler demek mümkündür. Mekânsal bellek, mekânın insanlar üzerinde oluşturduğu algı ve anlamlandırmalarla ilişkilidir.

Geçmiş MÖ 500 yıllarına dayanan Eğirdir kenti yakından incelendiğinde özellikle net belgelere ulaşılabilen son 800 yıllık süreçte zaman zaman yaşanan idari, ekonomik ve sosyal değişikliklere rağmen kent dokusunda ve kimliğinde çok ciddi değişimlerden söz etmek mümkün değildir. Aksine kentin son derece durağan bir süreçten geçtiğini söylemek mümkündür. Ancak Cumhuriyet döneminde özellikle 1950’li yıllardan itibaren kentte ortaya çıkan, devlet yatırımları, yeni ulaşım olanakları, yaşanan afetler, zirai faaliyetlerdeki gelişmeler gibi faktörler çok kısa zaman içerisinde kent belleğinde ve dokusunda ciddi değişikliklere yol açmıştır. Gerçekleştirilen çalışmanın amacı da kentte meydana gelen bu değişim ve dönüşümlerin belgelenmesi, kent formuna ve mimari eserlere etkisi ve bu faktörlerin kentte yaşanan yer-mekân kimlik değişimlerine etkisinin tespit edilmesidir.

Çalışma kapsamında kentsel mekân ve kent belleği arasındaki birbirini üreten ilişki üzerinden Cumhuriyet döneminde Eğirdir kenti mekânsal bellek değişimi geçmiş ve günümüz görsel ve yazılı kayıtları incelenmiş, sözlü tarih görüşmeleri ile onların sürece tanıklıkları ve zamana bağlı olarak değişen kentle olan ilişkileri ortaya konmaya çalışılmış, mekânsal belleği oluşturan bileşenler, günümüze ulaşan ve ulaşamayan imaj öğeleri, bunların kentsel mekân ve kent belleğindeki yeri tartışılmıştır.

Bu çalışmanın amacı Lynch’in kuramı vasıtası ile Eğirdir kentinin tarihsel süreçteki mekânsal değişimini analiz etmek, elde edilen tarihi görsel ve yazılı belgeleri gün ışığına çıkarmak ve ilerleyen zamanda kentte uygulanacak yeni tasarımlar için de kaynak olması amaçlanmaktadır.

Anahtar kelimeler: Bellek, Mekân, Mekânsal Bellek, Sözlü Tarih, Eğirdir

2019, 133 sayfa

ABSTRACT

M.Sc. Thesis

THE SPATIAL MEMORY CHANGE OF EGIRDİR TOWN IN THE REPUBLIC PERIOD

Ayşe SAVAŞ

Süleyman Demirel University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Architecture

Supervisor: Dr.Öğr.Üyesi Hasan Şehmuz HAŞTEMOĞLU

Memory, memory-space, memory-time relationships have become important research topics in recent times. Places are the critical areas in which social memory is formed and the relationships established by the individuals in society. Memory is described as the place where a living creature sees, hears, and learns throughout life. For the memory of the city, it is possible to say that the city is a living, changing and continuing phenomenon, and from the definition of memory above, there are minds and memories in cities as in all developed societies.

The phenomenon of urban memory can be defined as a concept that affects the image of the city and is shaped by physical, cultural, socioeconomic, historical and formal factors, each of which has its own characteristics. Spatial memory is related to the perceptions and meanings of space created by people.

It is not possible to mention very serious changes in the city and its identity despite the administrative, economic and social changes occasionally experienced over the past 800 years in Eğırdır city (established 500 bc) especially. On the contrary, it is possible to say that the city passed through a very static process. However, factors such as state investments, new transportation facilities, disasters, developments in agriculture activities that have emerged in the city since the 1950's, especially in the Republic of Turkey period, have caused very serious changes in the city's memory and its structure in a very short time. The aim of the study is to document the changes and transformations that took place in the city, which includes influence to the urban form and architectural works, and the effect of these factors on the change of space-place identity in the city.

In the study, Eğırdır's past and present spatial memory, visual and written records of the town during Republic of Turkey period has revealed the relationship between urban space and urban memory. The effects of changes on the urban memory and identity were tried to be revealed. This work utilizes Kevin Lynch's image theory for urban analysis.

The aim of the study is to bring out the obtained historical and visual documents, and to be an alternative resource for new designs to be applied to the city in the future.

Keywords: Memory, Space, Spatial Memory, Oral History, Eğırdır

2019, 133 pages

TEŞEKKÜR

Bu araştırma için beni yönlendiren, karşılaştığım zorlukları bilgi ve tecrübesi ile aşmamda yardımcı olan değerli Danışman Hocam Dr.Öğr.Üyesi Hasan Şehmuz Haştemoğlu'na, teŐekkürlerimi sunarım.

Araştırmalarımnda yardımcı olan Mustafa Őetinkaya ve tezimin her aşamasında beni yalnız bırakmayan aileme sonsuz sevgi ve saygılarımı sunarım.

Ayşe SAVAŞ
EĞİRDİR, 2019

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa
Şekil 3.1. Miskinler Yokuşundan Adalar'a bakış (Laborte,1838)	25
Şekil 3.2. Fransız gezgin'in Eğirdir çizimleri (Laborte, 1838)	25
Şekil 3.3. Isparta Kenti ve Eğirdir Gölü (Wikipedia.org)	27
Şekil 3.4. Eğirdir Kaleönü meydanı evlerinden birinin plan şeması (Şapçı , 2014) ..	31
Şekil 3.5. Cami Mahallesinde yanan evlerden İsmail Efendi Evi (Sarre, 1895).....	32
Şekil 3.6. Musandıralı oda çizimi (Şapçı, 2014)	32
Şekil 3.7. Eğirdir kenti geleneksel doku izleri (Kişisel Arşiv)	34
Şekil 3.8. 1/1000 Uygulama İmar Planı (Kişisel Arşiv)	35
Şekil 3.9. Yeşilada bölgesi saha çalışması (Yakartepe ve Gökçe, 2012).....	36
Şekil 3.10. Yeşilada'da eski doku örnekleri Envanter no:6 ve 7 (Kişisel arşiv).....	37
Şekil 3.11. Yeşilada sokak görüntüsü (Kişisel arşiv).....	38
Şekil 3.12. Envanter no:8 ve Envanter no:9 olan tescilli konutlar (Kişisel arşiv)	38
Şekil 3.13. Envanter no:3, Ada:185 Parsel:5 üzerinde bulunan tescilli yapı	39
Şekil 3.14. Envanter no:3, 1950 - 2018 yılları (Foto Savaş Arşivi).....	39
Şekil 3.15. Envanter no:3, iç mekân sofası (Kişisel Arşiv)	40
Şekil 3.16. Envanter no:3, iç mekân kapıları (Kişisel Arşiv).....	41
Şekil 3.17. Envanter no:3 ve Envanter no:21, tavan süslemeleri (Kişisel Arşiv)	41
Şekil 3.18. Envanter no:4 Eskiçiler Konağı	42
Şekil 3.19. 2012 yılı restorasyon uygulama öncesi Eskiçiler Konağı (Kişisel arşiv) 43	43
Şekil 3.20. 2015 yılı restorasyon proje uygulama sonrası (Kişisel Arşiv).....	43
Şekil 3.21. Yapının ön ve sol yan cephesinin restitüsyon çizimi (Haştemoğlu).....	43
Şekil 3.22. Eskiçiler Konağı kahvaltılı salonu onarım öncesi ve sonrası (Foto Savaş)44	44
Şekil 3.23. Eskiçiler Konağı musandıra ve ocaklı oda (Foto Savaş)	44
Şekil 3.24. Envanter no:2, Ada:183 Parsel: 6 üzerinde bulunan tescilli yapı	45
Şekil 3.25. 2007- 2018 yılları, restorasyon uygulaması (Kişisel Arşiv)	45
Şekil 3.26. Ümran Şenol evi kat planları (Kişisel Arşiv).....	46
Şekil 3.27. İç mekân sofası ve musandıralı oda (Kişisel arşiv)	46
Şekil 3.28. Envanter no:19 ve Envanter no:29 tescilli yapılar (Kişisel Arşiv)	47
Şekil 3.29. Envanter no:7, Ada:188 Parsel: 8 tescilli yapı (Kişisel Arşiv)	47
Şekil 3.30. Envanter no:1 tescilli yapı, 1977 - 2018 yılları (Foto Savaş Arşivi)	48
Şekil 3.31. 1978 yılı Yeşilada, kıyıya vurup buz tutan dalgalar (Foto Savaş arşivi) .	50
Şekil 3.32. 1940'lı yıllarda soğuk kış günleri ve buz tutan göl (Foto Savaş Arşivi) .	50
Şekil 3.33. 1949-1980'li yıllar "Buzatı" ile kayan insanlar (Foto Savaş Arşivi).....	50
Şekil 3.34. 16.yy ile 19.yy Nüfus Karşılaştırması (Karacan, 2017).....	52
Şekil 3.35. 1830 Hamid Sancağı Nüfus Dağılımı (Karacan, 2017)	52
Şekil 3.36. Eğirdir Merkez – Eğirdir Kaza Nüfus Dağılımı (Karacan, 2017)	52
Şekil 3.37. 1959 yılı Cami Mahallesi yangını (Foto Savaş arşivi)	56
Şekil 3.38. 1959 yılı Cami Mahallesi yangın sonrası (Foto Savaş arşivi)	56
Şekil 3.39. 1972 yılı Kale Mahallesi yangınından sonra (Foto Savaş arşivi)	56
Şekil 3.40. Yenimahalle'deki yeni yangın evleri (Foto Savaş arşivi).....	57

Şekil 3.41. Isparta antik yollar ve kervanyolları haritası (Demirci, 2014).....	59
Şekil 3.42. Kent merkezine eklenen yol dolguları (Kişisel Arşiv)	61
Şekil 3.43. 1954 yılları 1.Sahil yolu (Foto Savaş Arşivi)	61
Şekil 3.44. 1960 – 2018 yılları 1.Sahil yolu (Foto Savaş Arşivi)	61
Şekil 3.45. Cumhuriyet döneminde yapılan Zafer ilkokulu (Anonim)	62
Şekil 3.46. Yazla bölgesindeki Askeri Talimgah Binaları (Foto Savaş Arşivi)	64
Şekil 3.47. 1970’li yıllarda hastane inşaatı (Foto Savaş arşivi)	65
Şekil 3.48. Eğirdir Kenti Kale ve kale kapıları (Kişisel Arşiv)	67
Şekil 3.49. Prostanna Kale yerleşimi (Aktürk)	68
Şekil 3.50. 1844 Temettuat Defterine göre Eğirdir Mahalleleri (Yakıt, 2001).....	73
Şekil 3.51. 1950 yılına kadar mahalleler (Kişisel Arşiv)	73
Şekil 3.52. Şehir dışına inşa edilen ilk kamu kurumu (Foto Savaş Arşivi)	74
Şekil 3.53. 1930 - 2018 yılları Yazla Mahallesi (Foto Savaş Arşivi)	75
Şekil 3.54. 1950 yılı sonrası kentin yayılımı (Kişisel Arşiv).....	75
Şekil 3.55. Plaj bölgesinde inşa edilen ilk konutlar (Foto Savaş Arşivi).....	76
Şekil 3.56. 1960- 2018 Yılları Yenimahalle (Foto Savaş Arşivi).....	77
Şekil 3.57. 1954 yılı sonrası Bağlar Bölgesi Mahalle yayılımı (Kişisel Arşiv).....	78
Şekil 3.58. Eğirdir İlçe Sınırları (Kişisel Arşiv)	82
Şekil 3.59. Eğirdir kenti donatı alanları	83
Şekil 3.60. Eğirdir kenti donatı alanları	84
Şekil 3.61. Eğirdir kenti işaret öğeleri	85
Şekil 3.62. 1950-2018 yılları (Foto Savaş Arşivi)	86
Şekil 3.63. Medrese Planları (Doğan, 2008).....	87
Şekil 3.64. Medrese Kesit Şeması (Doğan, 2008)	88
Şekil 3.65. Medresenin “Bazaar” olarak kullandığı zamanlar (Anonim)	89
Şekil 3.66. 2018 yılı Medrese ön ve arka kapısı (Kişisel Arşiv).....	89
Şekil 3.67. 1907- 2018 yılında Kale’ye bakış (Foto Savaş Arşivi).....	90
Şekil 3.68. Ana cephe ve Kale kapısı için bir restitüsyon önerisi (Bilici, 2016)	90
Şekil 3.69. Mevcut kale kalıntısı ve yakın çevresi restitüsyon önerisi (Bilici, 2016) 91	
Şekil 3.70. 1940- 2018 yılları, Babasultan Türbesi (Foto Savaş)	92
Şekil 3.71. 1970- 2019 yılları Eğirdir Hamamönü (Foto Savaş Arşivi)	93
Şekil 3.72. 2018 yılı Eğirdir Hamamönü (Kişisel Arşiv)	94
Şekil 3.73. 1979 - 2018 kilise iç mekanı (İlk fotoğraf Anonim, Kişisel Arşiv).....	96
Şekil 3.74. 1979 yılı Kilise ve geleneksel konut (Anonim)	96
Şekil 3.75. 2019 yılı Kilise ve Valilik Konukevi (Kişisel Arşiv)	96
Şekil 3.76. Eğirdir Garı yolcu ve taşınan yük rakamları (kentvedemiryolu.com)	97
Şekil 3.77. 1989- 2018 Tren Gar Binası (Foto Savaş Arşivi)	98
Şekil 3.78. 1980- 2018 yılı Tren Gar etrafındaki yapılaşma (Anonim)	98
Şekil 3.79. 1970’li yıllar (Foto Savaş Arşivi)	99
Şekil 3.80. 2019 yılı Demirköprü (Kişisel Arşiv).....	99
Şekil 3.81. 1940’lı yıllar Elektrik Santrali (Foto Savaş Arşivi).....	100
Şekil 3.82. 2018 yılı santral yerine inşa edilen postane binası (Kişisel Arşiv).....	100
Şekil 3.83. Han’ın yukarıdan görünüşü ve avlunun güney görünüşü (Acun, 2007) 102	
Şekil 3.84. 2018 yılı batı cephesinden görünüş (Kişisel Arşiv).....	103

Şekil 3.85. Kervansaray Plan ve Kesit (Özbek, 1972).....	103
Şekil 3.86. 1959 yangınında ayakta kalan çeşme (Foto Savaş Arşivi)	104
Şekil 3.87. Yeşilada Hamam (Isparta Valiliği kültür envanteri, 2007).....	105
Şekil 3.88. Eğirdir Merkez Odak Noktaları (Kişisel Arşiv).....	106
Şekil 3.89. 1950 yılı Kaleönü Meydanı (Foto Savaş Arşivi)	107
Şekil 3.90. 2018 yılı Kaleönü meydanı ve “Eğirdir Çarşı Projesi” inşaatı	107
Şekil 3.91. 1950 yılı Pazarcık meydanı, 23 Nisan Kutlamaları (Foto Savaş arşivi)	108
Şekil 3.92. 1950 yılı Pazarcık meydanı, 23 Nisan Kutlamaları (Foto Savaş arşivi)	108
Şekil 3.93. 2018 yılı Pazarcık Meydanı (Kişisel Arşiv).....	108
Şekil 3.94. 1989 ve 2018 yılları, Çınaraltı Meydanı (Anonim)	109
Şekil 3.95. 1950’li yıllar Yeşilada’ya kalkan kayıklar (Foto Savaş Arşivi)	109
Şekil 3.96. 2018 yılı Hızırbey Cami önü dolmuş durakları (Kişisel Arşiv).....	110
Şekil 3.97. 1970 yılı Demirkapı mahallesine bakış (Foto Savaş Arşivi)	111
Şekil 3.98. 2018 yılı sahil yolu boyunca konut ve iş yerleri (Kişisel arşiv)	111
Şekil 3.99. Adalar’a gidiş (Anonim).....	112
Şekil 3.100. Adalar’a gidiş (Anonim).....	112
Şekil 3.101. Adalar’a gidiş (Anonim).....	112
Şekil 4.1. 1950 yılı Eğirdir merkez yerleşim ve Adalar (Foto Savaş arşivi)	113
Şekil 4.2. 2017 yılı (Kişisel Arşiv)	113
Şekil 4.3. 1920- 2018 İstasyon- Plaj Mahalleleri (Anonim)	114
Şekil 4.4. 1984 – 2018 yılları Demirköprü (İlk Fotoğraf Anonim, Kişisel Arşiv) ..	115
Şekil 4.5. 1950 yılı Yazla Mahallesi (Foto Savaş Arşivi).....	116
Şekil 4.6. 2018 yılı Yazla Mahallesi (Anonim)	116
Şekil 4.7. 1960 yılı geleneksel merkezden hastane’ye bakış (Foto Savaş Arşivi)...	117
Şekil 4.8. 2018 yılı hastaneye bakış (Kişisel Arşiv)	117
Şekil 4.9. 1950’li yılların başı, Cami Mahallesi (Foto Savaş Arşivi)	118
Şekil 4.10. 2018 yılı Cami Mahallesi (Kişisel Arşiv)	118
Şekil 4.11. 1950 yılı Kubbeli Mahallesi (Foto Savaş Arşivi)	119
Şekil 4.12. 2018 yılı, Geleneksel doku önüne inşa edilen yapılar (Kişisel arşiv)....	120
Şekil 4.13. 2019 yılı, Geleneksel doku önüne inşa edilen yapılar (Kişisel arşiv)....	120
Şekil 4.14. 1940 yılı geleneksel Pınar pazarı (Anonim)	121
Şekil 4.15. 2018 yılı geleneksel Pınar pazarı (Anonim)	121
Şekil 4.16. 1950’li yıllar Kale Mahallesi’ne bakış (Foto Savaş Arşivi).....	122
Şekil 4.17. 2018 yılı Kale mahallesine bakış (Foto Savaş Arşivi).....	122
Şekil 4.18. Demirciler ve tamircilerin bulunduğu İmaret Mah. (Foto Savaş).....	123
Şekil 4.19. 2017 yılı İmaret, Ağa, Hamam, Katip, Demirkapı ve Cami mahalleleri	123

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

O. (L)	Lise
O. (İ)	İlkokul
C	Cami
P	Park
KL.	Kilise
M.y.o	Meslek Yüksek Okulu
Y	Yurt

1. GİRİŞ

Mekân, toplumların belleğinde yer eden yaşanmışlıkları içinde barındıran en önemli unsurlardan birisidir: Saklar, yeniden üretir, yeniden sunar ve hatırlatır. Geçmişin bilgisinin kendisi iken bir yandan da bu bilginin depolandığı yerdir. Mekân, toplumsal belleğin deposudur. “Bellek ile geçmiş zihinde depolanır ve hatırlama ile bu depodan gün yüzüne çıkarılır. Mekân da bellekte yer etmektedir. Mekân-bellek ilişkisi toplumsal bellek için önemlidir. Mekânsal bellek, mekânın insanlar üzerinde oluşturduğu algı ve anlamlandırmalarla ilişkilidir.

Kentsel bellek olgusu ise, kent imajını etkileyen, her kentte kendine özgü nitelikler taşıyan, fiziksel, kültürel, sosyoekonomik, tarihsel ve biçimsel faktörlerle şekillenen bir kavram olarak tanımlanabilir.

Isparta İli Eğirdir İlçesi, tarihi binlerce yıl öncesine dayanmakla birlikte, altın çağını Hamidoğlu Beyliği döneminde beyliğin başkenti konumundayken yaşamıştır demek mümkündür. Bu dönemde İç Anadolu’yu Antalya’ya diğer bir deyişle Akdeniz limanlarına bağlayan ana kervan yolları üzerinde bulunun kent bugün ilçesi konumunda olduğu Isparta’dan dahi çok daha önemli bir noktadaydı. Beyliğin Osmanlı iradesine geçmesinin ardından görece önem kaybeden kent, Cumhuriyetin ilk yıllarında da dikkat çekici bir atılım yapamamıştır. Bu durum bir taraftan ekonomik anlamda kente olumsuz etki etmiş olsa da Osmanlı Kent dokusunun yakın geçmişe kadar büyük ölçüde korunmasına olanak tanımıştır. Eğirdir ilçesinin özgün dokusu; konumlandığı bölgenin özelliklerinin yanı sıra kente yapılan, Kurtuluş savaşı sırasında askerlerin sevkiyatında önemli bir durak olan Eğirdir Tren Garı, 1926’lı yıllarda dağ talimhanının Eğirdir’e gelişi, Türkiye’deki birkaç önemli merkezden biri sayılan ve sadece dört kentte bulunan kemik hastalıkları hastanesinden bir tanesinin 1952’de burada açılması, 1954, 1959 ve 1972 yıllarında Kale ve Cami mahallesi yangınlarıyla birçoğu yitirilen geleneksel konut dokusu, 1960 yılında yeni karayollarının inşa edilmesi ve elmacılık faaliyetlerinin kentte ana geçim kaynağını oluşturmaya başlamasıyla birlikte kent için yeni bir dönem başlamış, kentsel bellek ve mekânda önemli değişim ve dönüşüm meydana gelmiştir.

Çalışmada, ilçede Cumhuriyet döneminde yaşanan değişimler, kişisel tanıklık, yazılı kaynaklar, sözlü görüşmeler ve arşiv fotoğraflarının veri olarak ele alındığı bir yaklaşımla, bu değişimin mekânsal bellekteki etkileri ortaya konmaya çalışılmıştır.

2. KAYNAK ÖZETLERİ

2.1. Bellek Kavramı

Bellek kavramı yüzyıllar boyunca farklı disiplinlerce ele alınmış ve her biri belleği farklı şekillerde tanımlamaktadır. Türk Dil Kurumu Sözlüğünde bellek, yaşananları, öğrenilen konuları, bunların geçmişle ilişkisini bilinçli olarak zihinde saklama gücü; Toplumbilim sözlüğünde ise özne ile nesne arasındaki etkileşime dikkat çekilmiş ve bu etkileşim sonuçlarının depolandığı yer olarak tanımlanmıştır (TDK, 2018).

Bellek, insanın tarihinin bilgi deposudur. “Bilgiyi algılama, düzenleme, kodlama, saklama ve hatırlamayla / tanımayla tanımlanan bilişsel süreç, bu bilgilerin saklandığı varsayılan yer ve bu şekilde saklanan bilgilerin kendisidir” (Budak, 2000).

Görme, işitme, hissetme, düşünme gibi edimlerin bütünü ve bunları bütünleyen bir birleşik süreçtir. İnsanlık tarihinin ve kişisel tarihlerin kaydedicisi olduğu gibi, aynı zamanda istenildiği zaman bilgilerin bulunup, kullanıldığı bir depolama alanıdır. Bütün toplumsal, psikolojik, tarihsel bilgilerin kaydedildiği, depolandığı ve geri çağırıldığı dinamik bir mekanizma olan bellek, hatırlama ve unutma edimlerinin de merkezindedir. Hatırlama ve unutmanın bellek ile yakından ilişkisi olduğu gibi; bu süreç ayıklama, seçme ve yeniden oluşturma sürecidir. Anın ya da yaşanmışlıkların kaydı yanında insanı insan yapan değerlerin, her şeyin toplamı ve bu nedenle de “kendisinin” hafızasıdır.” (Pösteki, 2012).

Bellek, insanın en temel işlevlerinden biri olmakla birlikte insanın varoluşunu zaman ve mekân bütünlüğü içinde algılamasına ve sürdürmesine imkân veren en önemli yetilerden biridir. Çeşitli uzmanlık dallarına yönelik hazırlanan sözlüklerde “bellek” kavramının genel çerçevesi; deneyim, duyum, izlenim, algı gibi kavramlarla kavrayışları canlı tutabilme yetisi olarak çizilmiştir (Sayar, 2011).

Kişinin yaşadığı olaylara, deneyimlediği mekânlara bilinçli yaklaşımı ve geçmişin bir parçası olan olay ya da nesnenin bilinç düzeyine çıkarılması belleğin bir sonucudur. Felsefe Sözlüğü’nde belirtildiği üzere geçmişte yaşanmış bilinç durumlarını şimdideki bilinç durumuna taşımayı sağlayan “farkındalık” bellek olarak tanımlanmaktadır (Özak, 2008). Cevizci belleğin çalışma şeklini şu şekilde özetlemektedir; “*Belleğin*

oluşumunda ya da anımsama sürecinde üç ayrı durum söz konusudur. Birincisi; daha önce algılanmış olan nesnenin zihinde canlandırılması, bellekte bir imge oluşturması, ikincisi; imgenin, anımsayanın geçmişinin bir parçasını meydana getiren bir nesnenin imgesi, sureti olarak tanınması, üçüncü durum ise; anımsanan nesnenin psikolojik ya da fiziki bir zaman çerçevesi içine yerleştirilmesi’’ (Cevizci, 2001). Huyssen’de kişinin yaşadığı zamandan geçmişe ve geleceğe bakabilmesini, eski zamanların imgeleriyle bugün bu imgelere kişinin kendi yorumlarını katarak buluşturan belleğin canlanması olarak yorumlamaktadır (Huyssen, 1995).

20. yy.’ da hızla değişen dünyayla birlikte yaşanan mekânlar ve yaşam tarzlarının büyük bir hızla değiştiği görülmektedir. Bu hızlı değişim geçmiş ve şimdi arasındaki parametrelerin üzerinde daha fazla çalışılmasına, bellek, kimlik ve kültürel miras konularındaki araştırmalarda artışa sebep olmaktadır. Bellek farklı birçok disiplinin çalışma konusu olduğu için tanımlama konusunda geniş bir içeriğe sahip olmuştur. Bu disiplinler arasında psikoloji, felsefe, sosyoloji ve tarih yer almaktadır.

Psikolojide bellek; *“Günlük yaşamın kalıcılığını sağlayan psikofizyolojik bir işlemdir. Bellek bir yandan sinir sisteminin uzmanlaşmasına diğer yandan zekâ ve duygusal yaşama bağlı olmasıyla, fizyolojik olarak da beyin kabuğunun etkinliğidir.”* (Gürün, 1991). Psikoloji, bellek kavramını insana ait bir özellik olarak tanımaktadır. Bu sebeple belleğin bireysel yönüne odaklanıp, bireysel bellek olarak ele almaktadır.

Felsefe alanında da bellek kavramı tanımlamaları önemli yer tutmaktadır. Felsefede bellek; geçmiş saklama ve yeniden meydana getirme, insana özgü ansal bir işlem niteliğindeki bir özellik olarak tanımlanmaktadır (Hançerlioğlu, 2002).

Sosyoloji’nin belleği ele alış şekli psikoloji ve felsefeden biraz daha farklılaşmaktadır. Bellek kavramının bireyin anılarını saklama ve yeniden üretme üzerine kurulu olduğunu fakat bunun yanı sıra toplumsal yapıda bireyin etkinliğini sağlamada önemli bir unsur olduğunu da söylemektedir. Her ne kadar belleğin üretimi insan beynine bağlı olsa da toplumsal var oluş açısından bellek birey için önemlidir (Turgut, 2013).

Yirminci yüzyılda belleğin merkezi rolüne dikkat çeken iki kuramcı olmuştur. Bunlardan biri kolektif bellek üzerinde duran, dünyada psikoloji çalışmalarına

getirdiği farklı bakış açıları ve toplumsal hafıza çalışmalarının öncüsü Fransız sosyolog Maurice Halbwachs diğeri de süre ve belleğin özdeşliğini savunan Henri Bergson'dur. Bergson, belleğin farklı türlerinin (episodik/aralıklı, anlamsal, yöntemsel) önemini göstermek için çalışmalarını sürdüren ilk düşünürlerden biri olduğu gibi, belleğin, algının yalnızca seyreltilmiş ve zayıflamış bir formu olarak neden kabul edilemeyeceğini göstermek istemiştir. Aynı zamanda araştırmacılar onun görüşleri ve gerçekleştirdiği çalışmalardan yola çıkarak, onun Sigmund Freud'a (19–20. yy.) yakın olduğunu belirtirler. Öyle ki her iki düşünür de bellek ve algı arasında radikal bir ayrımın yapılması görüşünü savunur. Henri Bergson'ın araştırmalarının etkisinde kalmış olan Fransız sosyolog Maurice Halbwachs, öncelikle bireysel hafızanın kolektif belirlenimi, yani bireysel belleğin bile toplumsal nitelikte olduğunu ortaya koymaya çalışmıştır. “Ayrıca **Belleğin Toplumsal Çerçevesi ve Kolektif Bellek** adlı yapıtlarıyla, bireylerin, anılarını bir toplumsal gruba üyelikleri yoluyla, özellikle akrabalık, dinsel ve sınıfsal bağlantıları yoluyla edinebildiklerini, belleklerinde bir yerlere yerleştirebildiklerini ve anımsayabildiklerini ileri sürmüştür.” Halbwachs'a göre bireyin bellek oluşumunda beyin ve sinirlerin yapısı gibi yalnızca biyolojik unsurların etkili olamayacağı; bunun yanı sıra, öncelikli olarak bireyin içinde bulunduğu toplumsal çevrenin etkin olduğunun altını çizer. Bu görüşüyle aydınlatmak istediği konu, toplumdan tamamıyla soyutlanmış ve yalnız kalan bir bireyin bellek oluşumunun mümkün olmadığıdır (Karail, 2017).

Sigmund Freud (1856-1939)'a göre, bellek ile birebir ilişkili olan hatırlama ve unutma pratikleri, bireysel seçimlerin sonucudur. Bilinçaltının hatırlamak istenmeyenleri bastırmasıyla unutma gerçekleşir. Bu, aynı zamanda, 'ego'nun kendini savunmasının, dolayısıyla kişinin kendini korumasının bir yoludur. Tüm bu süreçte Freud belleği 'bireysel' olarak yorumlamıştır.

Henri Bergson (1851-1941) belleği, algılama sonrasında gerçeği temsilen zihinde oluşan imgeler üzerinden yorumlar. Bergson'a göre algılama, kültürel, psikolojik etkiler altında gerçekleşir ve kişiye özgün imgelem dünyası da yine bu etkiler altında oluşur. 'Kolektif Bellek' kavramıyla bu alanda yeni bir dönem başlatan Bergson'un öğrencisi Fransız sosyolog Maurice Halbwachs (1877-1945), 1920'lerde ilk kez 'toplumsal bellek' kavramını kullanmıştır. Halbwachs hocasının ve Freud'un çalışmalarını tam da bu noktadan sonra ileriye taşımaktadır. Halbwachs (1992)'a göre

bellek, her ne kadar kimi zaman ‘bireysel bir hatırlama’ya referans versede, her zaman sosyal kodlara göre oluşur. Bellek, toplum tarafından üretilen kolektif bir oluşumdur ve dolayısıyla bu oluşum ‘kolektif bellek’ olarak adlandırılmalıdır. Halbwachs’a göre, Freud ve Bergson’un tartıştığı biçimdeki bireysel bellek, bireyin içinde bulunduğu sosyal ve fiziksel çevre olmaksızın tariflenememektedir. Bellek, her şekilde toplumsal, kolektif bir üretilimdir (Çalpak, 2012).

Freud ve Bergson belleği bireysel bir olgu olarak tanımlar. Bergson farklı olarak psikolojik ve kültürel etkilerin belleğin şekillenmesi için gerekli olduğunu belirtmektedir. Halbwachs ise belleğin toplumsal boyutu üzerine uzun yıllar çalışmalarını sürdürmüştür. Bireysel belleği de yine toplumun şekillendirdiğini belirtmektedir. Bireysel belleğin oluşumunun toplum içerisinde, toplumun kolektif hafızasıyla şekilleneceği, bulunduğu çevrenin etkisi altında kalacağını ifade etmiştir. Kolektif belleğin sosyal grubu gösterdiğini, devamlı değiştiğini bu sebeple kolektif/ toplumsal belleğin sabit olamayacağı tezini ortaya atar.

Halbwachs bellek için zaman olgusunun önemini belirtir. Bireysel ve toplumsal bellek zaman içerisinde değişir. Halbwachs’ın bellek teorisinden yola çıkarak bellek kavramını iki ana başlık altında inceleyebilmekteyiz.

2.1.1. Bireysel bellek

Bireyler deneyimlediği her şeyi belleğe kaydeder ve depolar. Çevre ve kişilerle ilişkili olan deneyimlerde içinde bulunduğu topluluktan etkilenir. Bireylerin içerisinde bulunduğu ilk topluluk ailedir. İlk deneyimler aile ile başlar ve toplum içerisinde şekillenerek devam eder. Sosyal, dinsel sınıflar gibi toplumdaki geniş gruplarla ya da daha da geniş olarak ulusun kendisiyle ifade edilebilir. Bu bağlamda bireysel bellek, çeşitli grup belleklerine katılım sonucunda oluşan çok katmanlı bir yığılımken; grup açısından bellek bir dağılım sorunu olup, üyeler arasında dağıtılan bilgi olarak tanımlanmaktadır. Birey, toplumsal unsurlardan çıkardığı detaylarla bireysel belleğini oluşturmaktadır. Bireysel belleği her zaman sosyal bir olgu olarak gören Halbwachs’ın belirttiği gibi bireysel olan, toplumsal bellekle kurulan ilişki ve bu ilişkilerin her birinin kendine özgü halidir (Assmann, 2001).

2.1.2. Toplumsal/ Kolektif bellek

Kuşaktan kuşağa aktarılan öğelerle şekillenen kolektif bilinç topluluk üyeleriyle geçmiş arasındaki bağı kuran en önemli araçtır. Asmann (2001), özellikle 1920’li yıllar, Durkheim’in kolektif bilinç kavramı ve bellek konusunu, felsefenin merkezine koyan Bergson’un, “belleği sosyal bir olgu olarak” yorumlayan sentez bulgusu açısından son derece önemlidir. Bu sentez Halbwachs’ın bireysel belleğin oluşması ve korunması için şart koyduğu “ kolektif bellek” kavramını gündeme getirmiştir (Sayar, 2011).

Kolektif bellek, Maurice Halbwachs (1992)’a göre mekânsal ve toplumsal bir oluşum olup temeli bireye dayanmaktadır. Toplum hatırlama eylemini, mekânsal olarak kentsel semboller ve bireysel olarak tekrarlanan sosyal pratikler aracılığıyla gerçekleştirir.

Hafızanın taşıyıcısı bireyler, toplum ve zaman olduğu kadar, mekândır da. Dolayısıyla kent mekânı, bireylere ait mekânsal pratikler ve taşıdığı anlamlar bağlamında toplumsal bellekte yerini alır, bu da kentsel kültürün temelidir. Kentsel kültür paylaşılan ortak değerler, ortak eylemlerdir. Bu değerler toplumu bir arada tutan, paylaşıldıkça yeniden hatırlanan, yeniden düzenlenen ve yerleşen hatıralardır. Gelecek nesillere aktarılan kültürel ve sosyal değerlerin temelidir.

Bireylerin, toplum içerisinde, politik, sosyal ve kültürel rolleri ve konumları, toplumsal hayatı oluşturan ve yeniden üretilmesini sağlayan ilişkileri de barındırır. Bireyler, bireysel ya da birlikte davranışlarıyla toplumu yeniden üretirler. Değişen zaman ve mekân içerisinde kodlar ve sosyal pratikler, alışkanlıklar ve rutinlerle birlikte yeniden üretilirler. Dolayısıyla toplum bireylerin eylemliliklerinin bir ürünüdür. Birey ise toplumsal üründür (Uludağ ve Aycı, 2016).

Halbwachs hafızanın toplumsal boyutu üzerine yaptığı çalışmalarda bireysel hafızanın toplumsalın içinden geçen süreçlerine değinmiştir. Halbwachs’ın teorisine göre bellek oluşumunda beyin ve sınırların yapısı gibi sadece biyolojik öğelerin değil, öncelikli olarak bireyin bulunduğu toplumsal çevrenin etkisini vurgular, yani bellek sosyal koşullara bağlı olarak ortaya çıkar. Bu durum topluluğun belleğinin ayrı olduğu

anlamına gelmez. Topluluğun belleği bireyler tarafından oluşturulur aynı zamanda birey belleği de topluluk olmadan oluşmaz. Halbwachs'a göre zaman içinde geriye doğru ilerleyebilmenin tek koşulu kolektif bellektir ve kolektif belleklerin ötesinde hiçbir şey yoktur.

Halbwachs'nın (1992) teorisinde ortaya koyduğu çerçeve kapsamında, belleğin sosyal gruplar tarafından belirlendiği olgusu üzerinden bireyin bir gerçekliği algıladığı an, bu gerçekliğin temsil ediliş biçimi, içinde bulunulan toplumun onu kavrayış biçimiyle sınırlıdır. Kısacası birey, içinde yer aldığı grubun perspektifini benimserken, tarihsel geçmişi toplumun bakış açısının uygun gördüğü şekilde hatırlar. Bireylerin kimliklerini içinde buldukları toplumsal gruba uygunlukları ya da farklılıkları üzerinden oluşturdukları kabul edilirse, bir grubun toplumsal belleğinin grup kimliği açısından hem bir kaynak hem de bir sonuç olduğu görülmektedir.

Halbwachs için, birey hiçbir zaman yalnız değildir, davranışlarını tek başına anlamlandıramaz. Bunun için diğerlerinin fiziksel anlamda yanında olması gerekmez, tek başına olsa, ötekilerle paylaştığı bir dizi anı, kavram ve değer vardır. Bütün bunlar ona içinde bulunduğu toplum ya da topluluk tarafından aktarılan kolektif bellek tarafından sunulmuştur. Kişi, kendi bireysel belleğini de toplum içinde edinecektir (Çağla, 2007).

Assmann (2001) benzer şekilde belleğin üretiminin bireysel bir oluşum olduğunu ancak bu belleğin toplumsal olarak belirleneceğinin üzerinde durmuştur. Bu yüzden 'toplumsal bellek' mecazi bir ifade olarak algılanmamalıdır. Kuşkusuz toplumlara 'ait' bir bellek yoktur, ama toplumlar üyelerinin belleğini belirler. En kişisel anlar bile sadece sosyal grupların iletişimi ve etkileşimi üzerinden oluşur. Sadece başkalarından öğrendiklerimizi hatırlamayız, aynı zamanda onların anlattıklarını, anlamlı diye vurguladıklarını ve yansıttıklarını da hatırlarız. Her şeyden önce başkaları tarafından sosyal açıdan belirlenmiş anlamları bağlamında algılarız. Çünkü 'farkındalık olmadan hatırlamak mümkün değildir.' (Turgut, 2013).

Kent belleklerinin birçoğu fiziksel oluşumlar ve izlerin çevresine gömülüdür, geçmiş geleceğe bu şekilde aktarılır. Bir kentin sokakları, anıtları, mimari formları tarihte çok büyük söylevleri içinde barındırır. Sadece kent strüktürü zamanla değişmez, kenti

temsil eden formlar da zaman içinde değişir. Kentteki mimarlık, sadece planlamacıların ve mimarların belli bir düzen içerisinde temsil ettiği bir biçimlenme değildir, aynı zamanda toplumu içinde barındırırlar (Boyer, 1996).

Kolektif bellek içinde biriktirilen anılar, olaylar, kişiler, vb., mekânda birtakım referans noktalarına sahip olmaktadır. Mekâna ölçek veren ve toplum tarafından benimsenen değerlerin izlerini taşıyan ortak mekânlar, kolektif belleğe ilişkin anımsanabilirliği güçlendirmektedir. Bu doğrultuda salt bir mekân olma özelliğini kaybederek süreç içinde toplum için bir “yer” haline gelen ve kimlik kazanan bu mekânlar, çoğunlukla iktidar mücadelelerine konu edilmekte ya da kültürel akımlara bağlı olarak yeniden biçimlenmektedir (Sayar, 2011).

Kamusal mekânlarda yapılan her türlü müdahale toplumsal bellekte değişim ya da unutuş getirir. Toplumların kimliklerini, kültürünü yansıtan kamusal değerlerin belleklerden silinmesi, paydaşlık ve ait olma duygularını ortadan kaldırdabileceği için bireylerin mekânı sahiplenme durumu ortadan kalkar ve kolektif bellek üzerinde olumsuz etkiler yaratarak toplumsal unutuşu da beraberinde getirmektedir.

2.2. Bellek- Mekân İlişkisi

Mekân, olayları algılama, hatırlama ve anlamlandırma ilişkilerinin kurulmasında anımsatıcı rol üstlenir ve pek çok bilgiyi üzerinde bulundurur ve barındırdığı mekânsal öğeler üzerinden bu bilgiler okunur. Zaman içinde yaşanan çevre ve koşullar değişse bile, mekân ile kurulan bağ ve aidiyet duygusu devam eder. Bireylerin anıları, kurdukları sosyal ve çevresel ilişkiler, algı ve anlamlandırmalarla da mekânsal bellek oluşmaktadır.

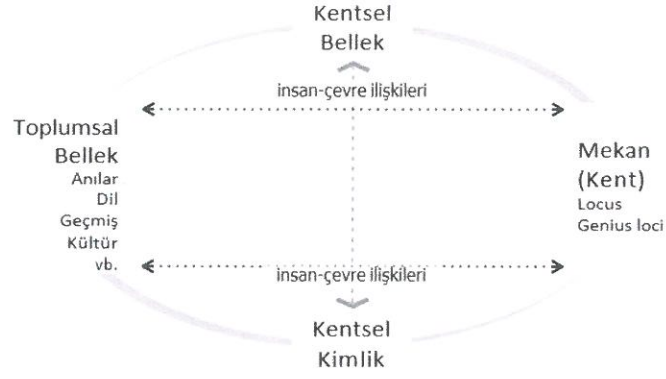
Çevresel algı üzerinde çalışan birkaç araştırmacı, mekânsal çevreden alınan bilgilerin kodlanması, saklanması, hatırlanması ve tekrar kodların çözülmesini, algılama ve deneyimleme sürecinin yorumlanması olarak açıklamaktadır. Bu anlamda, kentsel mekânların; sokaklar, parklar, su öğesi, heykeller, kamusal yapılar vb. insanların günlük hayatlarında yürüme, buluşma, dinlenme, eğlenme vb. eylemlerle, anılarda önemli bir yer ettiği görülmektedir

Geçen yüzyıl başında Freud, belleğin hiçbir anıyı kaybetmediğini, silmediğini, her anın/anının uygun koşullar altında yüzeye çıkabileceğini ileri sürmüştür. Hatırlayamadıklarımız anıların, aslında saklamayı, bastırmayı yeğlediğimiz yaşantı parçacıklarından ibaret olduğunu söylemektedir (Turgut, 2013).

Belleğin mekân ile kurduğu ilişki, geçirilen toplumsal, sosyal süreçler ile mekân arasında kurulan bağ ile ortaya konulmaktadır. Toplumsal süreçler mekânlar üzerinde yaşanırken, toplumlarda mekânları biçimlendirmektedir. Yani geçmiş ve bugünün mekândaki izleri, politik, mimari ve kültürel olayların yanısıra gelenekler, alışkanlıklar, komşuluk ilişkileri ortak payda da birleşerek mekân belleğini oluşturmaktadır. Nora (2006) “hafıza mekânları” tanımında, insanların ilişki kurabilecekleri, bağlanabilecekleri, aidiyet hissedebilecekleri, hatırlayacağı, özleyeceği yerleri ifade etmektedir. “Tarih nasıl olaylara bağlanıyorsa hafıza da mekânlara bağlanır.” İfadesiyle hafıza ile mekân arasındaki güçlü ilişkiye dikkat çekmektedir. Buna göre insanın hatıra olarak tanımladığı her şey aslında bir “yer”de olup biter bu yönüyle de mutlaka bir mekânla ilişkilidir. Yani mekân hatıra için ve dolayısı ile de hafıza için bir zorunluluktur (Gülbetekin, 2017).

Bellek-mekân ilişkisi iki farklı şekilde ele alınmaktadır. Bunlardan ilkinde mekân bağımsız ve fiziksel bir unsur olarak incelenmektedir. İçinde yer alan toplum ve toplumun sahip olduğu ilişkiler ağı göz ardı edilmektedir. İkincisinde ise ilkinden farklı olarak mekân kullanıcıları ile birlikte ele alınmakta ve mekânın kullanıcıları tarafından şekillendirildiği belirtilmektedir. Bu yaklaşımda bellek unsurunun da mekânı şekillendirdiğinin üzerinde durulmaktadır (Şumnu, 2002).

Bireylerin deneyimledikleri mekâna ilişkin hikayeyi / geçmişini algılamaları, mekânın barındırdığı birtakım bağlamlar ve bu bağlamların bireylerde oluşturduğu çağrışımlarla mümkün olmaktadır. Mekânın geçmişine ipucu veren bağlamlar, toplum belleğinin korumasını sağlayan; ortak bilinç, ortak kimlik, vb. unsurların sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Kimlik olgusu, kolektif belleğe ayrılmaz şekilde bağlıdır (Sayar, 2011).

Şekil 2.1. Kentsel Bellek ve kimlik oluşum sürecinde toplumsal bellek ile mekân arasındaki karşılıklı ilişki (Ünlü, 2017)

Aldo Rossi, “Şehrin Mimarisi” adlı kitabında kolektif belleğin, mimarlık ve kenti oluşturan her türlü değer ile ortak birlikteliğinden bahsetmektedir. Bir mimar olarak Rossi’nin belleğe ilişkin tanımları, Halbwachs’a göre daha mekânsaldır. Kentin kendisi orada yaşayanların kolektif belleğidir. Kente ilişkin her parça, kentin kendisini ve belleğini içinde barındırmaktadır. Bunun yanı sıra, insanlar arasındaki sosyal ilişkiyi mekânsal olarak görünür kılmaktadır. Kenti oluşturan mimariler, mekânları üzerinden üretilen sosyal ilişkilerle kent belleğinin bir parçası haline gelmekte, bu ilişkiler ağı kentin tarihi içinde akarak zamanla onu biçimlendirmekte, yeniden üretmektedir. Rossi, kolektif belleği kente içkin ve onunla bir bütün olarak görürken, kentin yaşayan bir organizma gibi canlı bir ‘öz’e sahip olduğunu da iddia etmektedir. Mekânlar inşa edildikten sonra zaman içerisinde orada bir ‘genius loci’ gelişmektedir (Rossi, 2006) ‘Yerel tanrı’ olarak da adlandırdığı bu öz, başka kaynaklarda ‘kentin ruhu’ olarak geçen kavramla da benzeşmektedir. Bu öz sayesinde, kenti yaşayan bir organizma gibi ‘canlı’ tahayyül etmiş, dolayısıyla kent ve mimarlığı belleğin öznesi olarak yorumlamıştır. Yerini, zaman içerisinde biriktirdiklerinin, onun anlamını ve ruhunu oluşturduğunu iddia eden bu tür yaklaşımlar, kent ve mimarlıklar üzerinden oluşan kolektif belleğin yanı sıra, kendisinin de bir belleği olduğunu açıklamaktadır. Kente ait bu bellek, ‘kentsel bellek’ kavramsallaştırmasıyla literatürde yerini almaktadır (Çalpak, 2012).

Bugün Türkiye’de kent çalışmalarının üzerinde durduğu konu olarak ele alınan kentleşme olgusu yoğun olarak kent mekânının ve kentsel belleğin sürekliliği üstünde

durmakta ve mekân- bellek ilişkisini iktidar, yerel yönetim, kamu otoritesi, tüketim kültürü, ekonomik ve sosyal dönüşüm durumlarıyla açıklamaktadır (Tekeli, 2014).

Bu tanımlamalar doğrultusunda belleğin mekân ile kurduğu ilişki bireysel algı ve anlamlandırmalarla başlar, yüklenen toplumsal anlamlandırmalar ve birikimlerle mekânsal belleği oluşturur.

2.2.1. Kentsel kimlik

Kent kimliği kentin diğerlerinden ayrılarak okunabilmesini ya da insanlar için anlamlı hale gelmesini sağlayan nitelikler bütünüdür (Lynch, 2015). Yani, o kenti diğerlerinden ayıran, kentlilerin yaşam tarzları, doğası, yapılaşma biçimleri ve çevreleriyle kurdukları ilişkiler kimliği oluşturan unsurlardır. Bir kenti diğerlerinden ayıran her özellik o kentin kimliğini oluşturmaktadır. Kentsel kimliğin çeşitli etmenler sebebiyle süreç içinde değişikliğe uğraması bir ölçüye kadar normal karşılanabilir. Ancak, olması gereken değişim kimlik unsurlarını yok etmeden, koruyarak belli bir bilinçle müdahale yapılmasıdır. Günümüzde kentsel anlamda yaşanan en büyük problem değişimlerin kontrolsüz şekilde ve planlanmadan meydana gelmesidir.

Kentte geçmişte yaşamış uygarlıklar ve kentliler tarafından inşa edilmiş geleneksel ve anıtsal yapılara bakıldığı zaman, topoğrafya ve iklim koşullarının etkisiyle, çevresiyle uyum içinde, kendine özgü imaj öğeleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde ise geleneksel yapıdan çıkıp küreselleşmenin de etkisiyle birbirine benzeyen yapıların ve kentlerin ortaya çıktığını görmekteyiz. Bazı araştırmacılar, mekânın kimliğinin, mekâna ait özelliklerden çıkartılamayacağını; kullanıcı ile mekân arasındaki iletişimin neticesinde ortaya çıkan özel bir durumun ifadesi olduğunu açıklamaktadır. Bazıları da kimliğin bir süreç olduğuna değinerek, kimliğin üretilmeyeceğine ve amaçlı yapılan bir şey olamayacağına işaret etmektedir. Bir kimliğin oluşumu, belli şartların sürekliliği sayesinde gerçekleşmektedir. Bu şartlardan bazıları: Kültürel miras veya gelenekler; Toplumun ihtiyaçlarının nitelik ve karakteri, Coğrafya, topoğrafya, iklim gibi doğal faktörler; Sahip olunan milli teknoloji, değişen şartlara uyabilme yeteneğidir. Kentsel kimliği oluşturan özelliklerden bazıları da şunlardır: Coğrafi ve iklimsel özellikler; Anıt yapıları, Kent meydanları ve sokakları (Kancıoğlu, 2005),

bunlara ek olarak doğal, yapay elemanlar ve sosyo-kültürel özelliklerde eklenebilir. Bu özelliklerin içinden belirgin ve etkileyici olabilenler, o kentin kimliğini oluşturmaktadır (Oğurlu, 2014).

Kentin kimliği, uzun bir zaman dilimi içinde oluşur ve şekillenir. Kentin coğrafi mahiyeti kültür seviyesi, mimarisi, gelenekleri ve hayat tarzı kenti biçimlendirir. Kente kimlik kazandıran alanlar her ne kadar tek tek değil, toplu bir bütün olarak ele alınmaktaysa da kimlikteki bütünlüğün kente kimlik kazandıran tek tek alanlardan meydana geldiği de unutulmamalıdır (İlgar, 2008).

Bir kentin kimliği, bir bakıma o kentin ruhu demektir. Bu ruh, o kenti ve o kentte yaşamayı anlamlı hale getirir. Zaten, “kentlilik bilinci” denilen şey de, kente yaşayanların kendi kimliklerinin yanı sıra bir de içinde yaşadıkları kentle özdeşleşebilen bir kimliğe sahip olmaları halinden kaynaklanır. Bir kentte yaşayan kişiler için, içinde yaşadığı çevre, sadece içinde geçimlerini kazandığı alanlardan ibaret ise, yani geçim aracı dışında bir anlamı yoksa orasının bir kimliğinden değil; belki kimliksizliğinden söz edebiliriz. Yine aynı şekilde, bir kentte kaotik bir yapı gözleniyorsa, bu kentin bir kimliği olduğundan söz edilmemekte, bilakis “kimliksiz” denmektedir (Kaypak, 2010).

Yapılı çevrenin kimliği ile toplumun sosyal ve kültürel kimliği karşılıklı olarak birbirini etkiler. Bir kentteki yapılı çevre, bir yandan kent kimliğinin önemli bir parçasını oluştururken; diğer yandan, o kentteki toplumsal ve kültürel hayata dair ipuçları verir. Mesela, yapılı çevrenin yapısal çeşitliliği, kentteki sosyal ve kültürel yaşantı zenginliğinin de ifadesi olup bu zenginliği yansıtır. Ortak/ kolektif kimlik ise, sosyal hayatın bir mekân üzerine yerleşmesi sayesinde kurulan sosyal yapılardan oluşur (Neill, 1997).

2.2.1.1. Kentsel bellek

Kent sadece fiziksel bir kavram olmayıp, yaşanmışlıkların, öykülerin toplumsal bellekte birikmesiyle gelişen süreci de ifade etmektedir (Ganiç, 2016). Calvino (2002), kenti kapladığı alanın ölçüleri ile geçmişte olup bitenlerin ilişkisi olarak tanımlarken, tam da kentin barındırdığı fizikselliklerin,

ancak anılarla ve deneyimlerle ilişki kurarak birer imgeye dönüşebildiğini ve anlam kazanabildiğini anlatmaktadır. Çalac (2012)'da yerin zamanla biriktirdiklerinin yerin anlamını ve ruhunu oluşturduğunu öne süren yaklaşımlara değinir; bu yaklaşımların, mimarlık(lar) üzerinden oluşan toplumsal belleğin dışında yerin kendisi için de belleğin varlığını açıkladığını belirtir ve bunu “kentsel bellek” kavramı çerçevesinde inceler. Kentsel bellek, topluluğun kent ölçeğinde ele alındığı durumda, toplumsal belleğin öncelikli konularından biri olur.

Kentin her parçası, yaşam biçimlerinin ve belleğin somut izlerini taşır. Kentin, doğası gereği toplumsal olduğu durumda, insan aklının gelişimini ve ilerleyişini yansıttığını söyleyen Rossi (2006), kenti “*herhangi bir sanat yapısı kadar*” akıldışı bulur; “*onun esrarı, belki de her şeyden önce, kolektif tezahürlerinin gizli ve kesintisiz iradesindedir...mimari toplumla ve doğayla yakından bağlantılı olduğu için bütün öteki sanat ve bilimlerden farklıdır. Zaman içinde şehir kendi kendisine büyür bir bilinç ve hafıza edinir.*” sözleri, bahsedilen mekânların zaman içerisinde üstlenecekleri misyonları açıklar. (Rossi, 2006).

2.2.1.2. Kentsel mekân / kamusal mekân

Mekân, kullanımında fiziksel çevre, içinde yaşayanların değerlerini, yargılarını, hayat görüşlerini ileten bir ortamdır. İçinde barındırdığı anlamları kapsayan simgeleri kullanan mimari dil, gücünü gelenek ve kültürden alır. Bu durum kentleşme derecesini ortaya çıkartmaktadır. Yeni çevrelerin tasarımı ve alternatif çözümleri söz konusu olduğunda, kültürel öğelerin tanımı kadar değişim sürecinin ve değişime uğramış davranışın belirlenmesi de önemlidir. Kentsel mekân, insan eserinin ‘boşlukları sınırladığı’ her yerde, yani, kapalı ve açık mekânlarda, kentte, sokaklarda, meydanlarda, caddelerde ve parklarda, bahçelerde sürmektedir.

Kentsel mekânların en önemli fonksiyonu binaların arasında bir sosyal hayat vücuda getirmektir. Bu hayat, birden fazla insanın kamusal bir mekânda bir araya getirerek insanların birbirleriyle iletişim kurup sosyalleşmesini sağlar ve böylece hem o mekâna hem de mekânı paylaşanlara ait ortak bir kimlik oluşturur (Erdönmez ve Akı, 2005).

Her bina, toplumun belirli bir gereksinimine cevap vermek üzere, çağın inşaat tekniğine dayalı olarak bazı malzemelerle belirli bir fiziki mekânın etrafının çevrilmesiyle oluşmuştur. İşte insanın fiziksel mekâna yönelip orada belli bir kesimi belirginleştirmesi, sınırlandırması ile mimari mekân oluşur. Başka bir deyimle mimari mekân özellikle hissedilir, izlenir duruma gelir (Altan, 2012).

Kentler, tarih boyunca, sosyal ve kültürel değişimleri şekillendiren, demografik ve ekonomik açıdan farklılıklar gösteren fiziksel hayat mekânları olmuşlardır. Fakat bu mekân, sadece yapıların oluşturduğu bir “yer” değildir. Çünkü kent, aynı zamanda, toplumsal olayların gerçekleştiği ve insanlarla çevresi arasındaki ilişkiyi şekillendiren sosyal ve kültürel bir olgudur. Bir yerde sosyal kurumların ve değerlerin oluşması ve bunun fertlerin hayatına yansması konusunda kentsel mekânların ayrı bir yeri ve önemi vardır. Bu oluşma ve yansıma şöyle açıklanabilir: Kent bir taraftan, zaman içerisinde kent ahalisinin sahip olduğu değerleri dönüştürürken, bir taraftan da bu değerler kente bir kimlik kazandırmaktadır. Kentleşme, kentsel dönüşüm, turizm gibi konular gündeme geldikçe, kent kimliği de ön plana çıkmakta ve kimlik yapılacak faaliyetlerin planlanması, kabul görmesi ve uygulanması üzerinde etkili olmaktadır. Bugün, Ülkemizde birçok kent yönetimi, yönetmekte olduğu kentin kimliğini ortaya koymaya, çıkarmaya çalışmaktadır (Oğurlu, 2014).

Kamusal alan "insanların normal günlük rutinlerinde ya da dönemsel şenliklerde (festival, bayram) fonksiyonel ve törensel aktiviteleri gerçekleştirdikleri, toplumu birbirine bağlayan ortak bir zemin" olarak nitelendirilebilir (Kostoff, 1999). Bir kentin ya da bir yerleşimin sınırlar içinde kalan, topluma, doğrudan ya da dolaylı olarak çevresel, sosyal ve ekonomik faydalar sağlayan ya da sağlama potansiyeli bulunan tüm inşa edilmemiş alanlardır. Bazı araştırmacılar, kamusal alanı, daha geniş bir açıdan bakarak bu mekânları oluşturan ve kullanan çeşitli kamusal ya da bireysel çıkarların (taleplerin) algılandığı sürekli değişen bir durum olarak değerlendirmiştir. Bu araştırmacılar birbiri ile yakından bağlı ve birbirini güçlendiren kamusal kültür ve kamusal alan kavramlarına odaklanmıştır. Kamusal kültür ve kamusal alan sosyal olarak kurulmuşlardır. Şehirlerdeki kamusal hayatı deneyimlediğimiz mekânlarda, dükkanlarda, parklarda ve sokaklardaki günlük hayatı oluşturan pek çok sosyal karşılaşma tarafından üretilirler. Kamusal kültür ve kamusal alan şehirlerde ve hayatı deneyimlediğimiz sokaklarda, dükkanlarda ve parklarda günlük hayatta gerçekleşen

pek çok sosyal karşılaşmanın ürünü olarak ortaya çıkan toplumsal oluşumlardır. Bu mekânları kullanma hakkı, bunları belli şekilde kullanma, onlara kendime aitmiş gibi yatırım yapma, bize ait olduklarını iddia etme, sürekli değişen bir kamusal kültür ortaya çıkarır (Erdönmez ve Akı, 2005).

2.3. Lynch'in Kentsel İmaj Öğeleri Kuramı

Lynch (2015)'in çalışması, kent imajı kavramı üzerine yaptığı çalışma daha sonra yapılan birçok çalışmaya öncülük etmiştir. Fiziksel çevrenin imajı ilk kez ayrıntılı bir şekilde formülize edilmiştir. Lynch'e göre insan, çevre bileşenleri ve bu bileşenlerin ilişkilerini kendi beklentileri ve amaçları doğrultusunda seçer, zihninde organize eder, anlamlandırır ve böylece o çevreye ait bir imaj edinir. Bu süreç, karşılıklı etkileşime ve insanın uyum yeteneğine bağlı olarak gelişir. Kentin beş bileşeni; yollar, sınırlar, bölgeler, düğüm / odak noktaları ve işaret öğeleri bir bütünün alt öğeleri konumundadır ve bu öğelere ait zihinsel imgelerin kümeleşmesi kent imajını oluşturur. (Lynch, 2015).

Okunaklılık: Kentin, kendisi aracılığıyla kısımlarının tanınacağı ve tutarlı bir doku içinde düzenleneceği tabiiğidir. Okunaklı olabiliyorsa, tanımlanabilir sembollerle bir doku oluşturup görsel olarak kavranabilir. Böylece okunaklı bir kent, bölgeleri, sınırları, yolları kolayca ayırt edilebilen ve bütünlüklü bir doku içinde gruplandırılabilen bir alan olacaktır.

Güzel bir kent için en önemli özelliğin açıklık ya da okunaklılık olduğunu iddia edemeyiz, ancak büyüklüğü, zamanı ve karmaşasıyla bir kent oluşturacak boyutlardaki çevreler için özel bir öneme sahip olduklarını söyleyebiliriz. Bunu anlamak için de kenti sadece kendi içinde değil, kentlilerin gözünden de değerlendirmemiz gerekir. Yol bulma sürecinin stratejik halkası çevresel imgedir, bireyin dış dünyayı zihninde genellediği bir resimdir. Bu imge, hem anlık duyuların hem de geçmiş deneyimlerin bir ürünüdür; edinilen malumatı yorumlamak ve hareketi yönlendirmek için kullanılır. Çevreyi tanımak ve modellemek ihtiyacı, hem pratik hem de duygusal açıdan birey için hayati önem taşır ve kökleri çok eskilere dayanır.

İmgeyi Oluşturmak: Çevresel imgeler, gözlemci ve çevresi arasında işleyen iki yönlü bir süreçtir. Çevre, farklılıklar ve ilişkiler ortaya koyar. Gözlemci ise uyum kabiliyeti ve kendi amaçları doğrultusunda gördüklerini seçer, düzenler ve anlamlandırır. Bu

şekilde oluşturulan imge, görüleni sınırlandırır ve vurgulanmak isteneni vurgularken imgenin kendisi de sürekli etkileşim içinde bulunan çevrenin süzülen algısal girdilerine karşı test edilir. Böylece, verili bir gerçekliğin imgesi değişik gözlemciler arasında oldukça farklılaşabilir.

Yapı ve Kimlik: Bir çevresel imge üç bileşene ayrılabilir. Kimlik, yapı ve anlam. Analizler için bunları ayırarak özetlemek yararlı olacaktır, ancak gerçekte üçü bir arada bulunur. İşlenebilir bir imge öncelikle bir nesnenin tanımlanmasını, böylelikle diğer şeylerden ayrıştırılmasını ve bir varlık olarak kabul edilmesini gerektirir. Bu da kimliğini ortaya koyar.

İmgelenebilirlik: Herhangi bir gözlemcide güçlü bir imge yaratma olasılığı taşıyan fiziksel objenin niteliği olarak tanımlanmaktadır. Çevrenin imgesinin canlı bir şekilde tanımlanabilmesini, sağlam yapılandırılmasını ve son derece kullanışlı bir biçimde kurulabilmesini sağlayan şeyler biçim, renk veya düzenlemedir. Nesnelere yalnızca görme duyusuna değil, diğer duylara da keskin ve yoğun bir biçimde verili oldukları durumlarda buna okunaklılık ya da görünürlük de denebilir.

2.3.1. Mekânsal kodlama

Algı tanımı, çevresel psikoloji üzerinde çalışan Downs ve Stea (1973) tarafından bilişim ile birlikte ele alınmıştır. Mekânsal çevreden alınan bilgilerin kodlanması, saklanması, hatırlanması ve tekrar kodların çözülmesi süreci olarak açıklanmaktadır. Algılanan şey beyne iletilir. Beyin tarafından algılanmak demek bir nesneyi eski deneyimler yoluyla yorumlamak demektir.

Aydınlı (1986)'ya göre; Duyu organlarına çarpan fiziksel uyarıcının oluşturduğu etkinlik bireysel farklılıklara bağlı olarak seçici işlemlerden ayıklanarak geçmekte ve bellekte bir simge oluşmaktadır. Algısal deneyimin bilinçli farkında olma şekline dönüşümü görsel izlenimin oluşmasıyla gerçekleşmektedir.

Mekânda kalıcı bellek *"Yaşam boyunca mekânla ilgili duyuların, algılamaların, öğrenmenin, deneyimlerin ve anıların yalnızca kendi bileşenleri ile değil; içinde geçen fenomenlerle, ortam özellikleriyle ve yaşamla birlikte, bir başka deyişle "bağlamı" ile*

belleğe kaydedilmesi, ilişkilendirilmesi” olarak tanımlanabilir. Kalıcı mekân belleğinin tanımından yola çıkarak kalıcı bellek; Mekânın duyum aşaması, mekânın algılanması ve mekânın belleğe kodlanması olarak üç süreçte oluşmaktadır (Özak ve Gökmen, 2009).

Bireyin belleğinde mekâna ilişkin yapılan kodlama; bireyin aktiviteleri, yaşamı, eylemleri vb. durumları içermektedirken, aynı zamanda mekânın ve mekâna dair unsurların uzun süreli belleğe alınma sürecini de ifade etmektedir. Bellek üzerine yapılan bilimsel araştırmalar, mekâna ilişkin edinilen görsel ve işitsel imgelerin yanı sıra edinilen deneyim, izlenimler, olaylar gibi bilgilerin; uzun süreli bellekte depolandığını ortaya koymaktadır (Subaşı, 1999).

Duyusal, kısa ve uzun süreli belleğin birbiri ile ilişkisini sağlayan ve dikkat, algı, tekrar ve kodlama olarak aşamalandırılan bilişsel süreçlere benzer şekilde mekân algısı da ilişkilendirme, eşleştirme, karşılaştırma gibi süreçler sonucu uzun süreli belleğe kodlanmaktadır. Mekânın bellekte kalıcılığı; semboller, simgeler, vb. unsurlar doğrultusunda mekânın barındırdığı bağlamlar ile bireyin mekâna ilişkin bağlamı zihnine geri çağırabilecek çağrışımların var olması ile mümkün olmaktadır.

Toplumun belleğine kodladığı mekânlar, yapılar, anılar bir kültürü temsil etmekten çok, toplumun bellek ile mekân arasında kurduğu örüntüleri ifade etmektedir. Birey ya da toplum, bu mekân (lar)ı sürekli olarak bağlam kurulmasını sağlayacak örüntüler doğrultusunda anlamlandırmaktadır.

Kolektif bellekteki kentsel ve küçük ölçekli mekânsal kayıplar, tarihsel süreç içindeki birikimleri sonucu oluşan kültür ve kimlik olgularının zaman içinde belirsizleşerek yok olmasına ve yaşayanlar ile kent arasındaki bağlamın kopmasına neden olmaktadır (Sayar, 2011).

2.3.2. Mekânsal algılamayı etkileyen faktörler

Algı; bir şeye dikkati yönelterek o şeyin bilincine varma, idrak anlamına gelmektedir (Tdk, 2006). Felsefe sözlüğünde algı, “nesnel dünyayı duyular yoluyla öznel bilince

aktarma” olarak tanımlanmakta, “dış dünyanın duyularla gelen imgesinin bilinçte gerçekleşen tasarımıdır” şeklinde açıklanmaktadır (Hançerlioğlu, 1992).

Mekânı oluşturan nesnel elemanlar çok sayıda uyaran aracılığı ile algısal sürece konu olurlar. İnsan duyuları tarafından duyumsanan bu fiziksel uyaranların bir kısmı direkt olarak mekânın fiziksel bileşenlerinden kaynaklanır. Yüzeylerin renkleri, mekânı oluşturan çeperlerin dokuları, orantısal ve boyutsal büyüklükler gibi veriler mekânı oluşturan fiziksel elemanların özellikleri olarak bu tür uyaranlara örnek gösterilebilir. Fiziksel kaynağı mekânın nesnel bileşenleri olmayan, ancak mekânsal bileşenlerden etkilenen veya bu bileşenleri etkileyen ikinci bir grup fiziksel uyaran daha vardır. Örneğin, ışık, ses, koku gibi uyaranlar, salt mekânın fiziksel bileşenlerinden kaynaklanmayıp, mekânda gerçekleşen her tür fenomenle ilişkili uyaranlar olarak algıya konu olurlar. Sonuçta bu iki grup fiziksel uyaran; renk, biçim, ses, görüntü, yankı, ışık, yansıma, koku gibi veriler olarak görme, işitme, koklama, tat alma, dokunma, denge gibi duyular aracılığı ile mekânın fiziksel bileşenlerinin, içinde gerçekleşen fenomenlerin ve tüm bağlamın insan tarafından duyumsanmasını sağlar. Bu aşamada mekânın fiziksel boyutu ile insanın duyu organları devrededir ve fiziksel, biyolojik süreçler gerçekleşmektedir. Algıya konu olan nesnelere ait renk, doku, biçim, ses, koku vb. fiziksel veriler ile kişinin duyuları ve bu duyuların kapasiteleri belirleyici rol oynar.

Duyumun gerçekleşmesi, algısal sürecin bilişsel ve zihinsel süreçlerinin başlamasını sağlar. Bu aşamada, birer görsel, işitsel vb. duyumsal imge haline gelen mekânsal bilgiler; algılayan kişinin zihninde depoladığı her türlü deneyimsel birikimlerle bilişsel bir süreçte işlenerek anlamlandırılır. Duyumların anlamlandırılması, insanın geçmiş birikim ve deneyimlerine göre yapıldığından, hatırlama, kavrama, öğrenme, bilme gibi bilişsel süreçler devreye girer. Anlamlandırma ve değerlendirmede geçmiş deneyimler ve bu deneyimlerin sonucu olarak zihinde yer etmiş imajlarla kıyaslamalar yapılır. Mekânsal bilgilerin anlamlandırılması, mekânın algılanması sürecini tamamlar (Kahvecioğlu, 1998).

Mekânın fiziksel özellikleri ve mekânın değerlendirildiği bağlamda kişi de mekânsal algı ve anlamlandırma oluşmaktadır. Bireyin geçmişte yaşadığı her durum ve deneyim mekân algısını oluşturmaktadır. Bellek, mekân üzerinde algılanan durumları hatırlatma fonksiyonunu üstlenmektedir. Bireyin algılar yoluyla mekânla kurduğu

ilişki de mekâna dair bir imaj oluşturmaktadır.

Mekâna ait bileşenlerin oluşturduğu farklı özellikler bireyin duyumsal yapısı ile etkileşime girdiğinde algısal sürecin bilişsel ve zihinsel süreçleri başlar. Mekânda yer alan sesler ve bu seslerin çeşitliliği ve düzeyleri, dokular, renkler, kokular, yüzeylerin konumu, fiziksel özellikler çok sayıda duyum ile adlandırıldığında birey bunları kendi değerlendirme süzgecinden geçirerek birtakım yargılara erişir ve mekânı algılar (Özak ve Gökmen, 2009).

2.3.2.1. Bireysel özellikler

Pennartz ve Elsinga (1990)'ya göre; Kişinin yaşı, zekâ düzeyi ve cinsiyeti gibi temel özellikleri algı üzerinde etkilidir. Bunun yanında duyu organlarının kapasiteleri de kişiden kişiye değişim gösterebilir. Bu tür özelliklerin algı üzerinde etkili olması, algısal süreç sonunda oluşan imajı da etkiler. Pennartz ve Elsinga'nın bir araştırmasına göre gençlerin çevreyi algılamasında fiziksel uyaranlara bağlı duyuların daha etkili olmasına karşı yetişkinlerde yorumlama ve anlam daha ağırlıklı bir yer tutmaktadır.

Allen, Kirasic (1979) ve arkadaşlarının bir çalışmada çevresel imajın oluşmasında çocuklar ve yetişkinler için farklı elemanların "lanmark" özelliği taşıdığı sonucuna varılmıştır. Aynı çalışmada yetişkinlerin, çevrenin ölçeğini ve mesafesini kavramada "landmark"ları çocuklara göre daha etkin kullanabildikleri ortaya konmaktadır.

Schroeder (1989), kentsel çevre içindeki yeşil alanların kullanıcılar tarafından algılanması üzerine yapılan çalışmalarda yaş, cinsiyet, bedensel özür gibi faktörlerin yanında etnik özelliklerin de etkili olduğunu ortaya koymuştur.

Mekânsal imajın oluşumunu etkileyen bir diğer önemli fizyolojik özellik de cinsiyettir. Bilişsel psikoloji ve nörobiyolojideki son gelişmelerle birlikte insan beyninin daha yakından tanınabilmesi, kadın ve erkeğin beyinleri arasında belli açılardan farklar olduğuna dair önemli bulgular elde edilmesine imkân sağlamıştır. Bu bulgulara göre, kadınların erkeklere göre çevredeki görsel verileri daha hızlı algıladıkları ve görsel hafızalarının daha kuvvetli olduğu, erkeklerin ise kompleks bir biçim içindeki figürleri daha iyi ayırt ettikleri sonuçlarına varılmıştır (Kahvecioğlu, 1998).

Mekânı birey için özel, kalıcı ya da ayırt edici kılan anılar, mekânı çevreleyen yapıların şekil ve malzemelerinden çok mekân-zaman-insan arasındaki diyalektik ilişkiden doğmaktadır. Bu bağlamda karakteristik ve fizyolojik özelliklerinin yanı sıra mekânı birey için kalıcı kılan deneyim ve uzun süre mekânı deneyimlemek, mekânla kurulan bağı güçlendirmektedir. Mekâna ilişkin deneyimi az olan birey, mekânın sadece genel özelliklerini ön plana çıkarırken, mekânı uzun süre deneyimleyen birey ise mekânı belli referans noktaları üzerinden bağdaştırarak tariflemektedir (Sayar, 2011).

2.3.2.2. Fiziksel özellikler

Bugüne kadar mekânın üzerinde en çok durulan özellikleri olan biçim, renk, doku, ölçek vb. fiziksel özelliklerin yanında duyu aracılığı ile duyumsanan her türlü özellik koku, ışık, iklim, vb. bu başlık altında ele alınabilir. Bunlar mekânı oluşturan fiziksel bileşenlerden kaynaklanan özelliklerdir. Fiziksel özelliklerin mekân algısı üzerine etkileri konusunda birçok çalışma vardır. Farklı renklerin, dokuların, biçimlerin ve kokuların mekânsal algıdaki yeri gibi konularda yapılan çalışmalar bunlara örnek gösterilebilir. Bazı araştırmacılar, değişik renklerin insanlarda farklı duygular uyandırdığını belirtmiştir. Bazılar da mekânın bütün fiziksel bileşenlerinin insanın tüm duyu aracılığı ile algılandığını, dolayısıyla mekân algısı ve imajı üzerinde her türlü fiziksel bileşenin etkili olduğunu ifade etmiştir. Çeşitli araştırmalarda mekânsal sürekliliğin ve bu süreklilik içindeki biçimlerin, bütüne göre konumlarının mekânsal bilginin edinilmesinde etkili olduğu ortaya konmuştur. Bu araştırmalar da çevre ölçeğinde süreklilik göstermeyen mekânsal kurgunun, süreklilik gösteren bir kurguya göre; mesafelerin ve büyüklüklerin abartılı olarak algılanmasına neden olduğu, biçimsel özelliklerin de mesafe ve büyüklüklerin algılanmasında etkili olduğu sonuçlarına varılmıştır (Kahvecioğlu, 1998).

Mekânı oluşturan fiziksel elemanın birey tarafından algılanmasıyla elde edilen duyu ve sembolik izler, semantik yaklaşımın bir sonucudur. Dolayısıyla bireyin belleğinde mekân, kişisel edimlerin yanında, taşıdığı mesajın mekânsal öğelerle somut olarak ifade edildiği “şematik” bir kurgudur. Görsel algı sürecinde elde edilen uyarıcı etkiler, görsel imgeleri ve mekâna ilişkin bağlamları oluşturmaktadır. Mekânı deneyimleyen kişinin mekânın kimliği ile karşılıklı etkileşimi söz konusu olduğundan, birey açısından

ayrıntıyı fark etme gelişmekte ve mekân kullanıcısı fark ettiği ayrıntıları, herhangi bir çağrışımla geri getirmek üzere belleğine kaydederek mekânı kodlamakta ve kendisi için özelleştirmektedir (Sayar, 2011).

2.3.2.3. Sosyal yapı özellikleri

Gelenekler, eğitim düzeyi, üyesi olunan toplumsal grubun kültürel kalıpları, meslek, alışkanlıklar, inançlar, ekonomik düzey vb. özellikler de kişinin çevreyi algılamasında etkili olan özelliklerdir. Sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklerin; oluşturdukları paradigmlar ile algısal sonucu ve mekânsal imajı etkilemedeki rolleri, çevresel tasarım araştırmaları başlığında yapılan birçok çalışmada önemli bir yer tutar. Bazı araştırmacılar bir mimari eserin kültürel kalıpların dışına çıkması halinde onu anlamak için görmenin yetersiz olacağını, açıklayıcı yeni kural ve kalıplara ihtiyaç duyulacağını söyler. Kültürel özelliklerin çevreyi algılama, anlama, anlamlandırma gibi süreçler üzerindeki etkisi mekânsal imaja da yansır (Kahvecioğlu, 1998).

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Çalışma kapsamında kentsel mekân ve kent belleği arasındaki birbirini üreten ilişki üzerinden Eğirdir kenti mekânsal bellek değişimi geçmiş ve günümüz görsel ve yazılı kayıtları incelenmiş, kentin çeşitli dönemlerine tanıklık etmiş kişilerle yapılan sözlü görüşmeler ile onların sürece tanıklıkları ve zamana bağlı olarak değişen kentle olan ilişkileri ortaya konmaya çalışılmış, mekânsal belleği oluşturan bileşenler, günümüze ulaşan ve ulaşamayan imaj öğeleri, bunların kentsel mekân ve kent belleğindeki yeri tartışılmış, Eğirdir kenti özelinde Cumhuriyet döneminde kenti etkileyen faktörlerin kent dokusunda meydana getirdiği değişimleri ve bu değişimlerin kent belleği ve kimliği üzerindeki etkileri ortaya konmaya çalışılmıştır. Çalışma Kevin Lynch'in Kentsel İmaj Kuramı kapsamında Eğirdir kenti sınırları, donatı alanları, imaj öğeleri, odak noktaları ve kıyı kullanımına bağlı olarak analizini ve ortaya çıkardığı sonuçları ele almaktadır. Tarihsel süreçte imaj öğeleri olarak cami, kilise, medrese, kale ve tren garı gibi yapılar mevcutken Cumhuriyet döneminde yapılan hastane, dağ talimgahı ve yollar gibi eklemelerle kentteki değişim süreci devam etmiştir.

Çalışmayla hedeflenen, Lynch'in kuramı vasıtası ile mekân belleğini oluşturan öğeler, Eğirdir kentinin tarihsel süreçteki mekânsal değişimini analiz etmek, elde edilen tarihi görsel ve yazılı belgeleri gün ışığına çıkarmaktır

3.1. Eğirdir Kenti Tarihi

Eğirdir ve çevresinin Arzava Krallığı M.Ö. 2000-1200 döneminden beri meskûn olduğu buluntulardan ve kayıtlardan anlaşılmaktadır. Eğirdir Gölü güney ucu merkez olmak üzere Burdur Gölüne kadar olan bölgeye İlkçağ'da Askania adı verildiği sanılmaktadır. Eğirdir Gölünün güney ucu kıyıları kuşkusuz bölgedeki ilk kentçiklerden birinin ya da birkaçının yeridir. Bu yöreye Luwi uygarlığı çağında Askawana yani Ada Ülkesi adı verilmiştir. Yöre, Arzava Krallığından sonra M. Ö. 1200 yıllarında Friglerin egemenliğine girdi. Daha sonra M.Ö. 687-547 yılları arasında Lidyalılar tarafından işgal edildi. Eğirdir kentinin Lidyanın son hükümdarı Kroisos M.Ö. 560-547 tarafından kurulduğu ve ilk adının da Krozos olduğu sanılmaktadır. Şehrin iç kalesi de Lidyalılar tarafından inşa edilmiştir (www.egirdir.bel.tr/icerik.aspx?iid=3, 2018).

Romalılar döneminde ilçe Prostanna diye anılmıştır. Yörede ilk Türk yerleşiminin 1071'den birkaç yıl sonra gerçekleştiği sanılmaktadır. Anadolu Selçuklu hükümdarı III. Kılıçaslan 1204 yılında çevredeki şehirler ile, Eğirdir'i de Selçuklu egemenliği altına almıştır (Akdemir, 2008)

Şehir dokusu Roma döneminde kale içinde, Türk döneminde ise kale dışında gelişmiştir. Şehir, Selçuklulardan itibaren önemli yerleşimlerden birisi olmuştur. Konya'dan Antalya'ya ulaşan kervan yolu üzerinde bulunmaktadır (Karaca, 2014).

Anadolu Selçuklu devletinin yıkılmasının ardından Hamidoğlu Beyliği Eğirdir merkez olmak üzere 1300'lü yıllarda, Selçuklu Uç Beyi Hamid Bey'in torunu Dünder Bey tarafından kurulmuştur (Göde, 2001). Eğirdir 1310 yılından itibaren Felekabad adını almıştır. 1320'li yılların sonlarında Eğirdir'e geldiği düşünülen İbn-i Batuda'ya göre Eğirdir, kalabalık ve bakımlı çarşıları olan, çevresi bağ, bahçe ve bostanlarla çevrili büyük bir şehirdir (Göka, 2001). Daha sonra Timur ve Karamanoğulları idaresine de giren Eğirdir, Sultan II. Murat zamanında 1423'te tam olarak Osmanlı topraklarına katılmıştır. Tanzimat'tan sonra ise Konya Vilayeti Hamit Sancağına bağlı bir kaza olmuştur.

Eğirdir'de iç kale, sur kapısı, yarım daire ve çokgen planlı burçları ile dış kalenin sur duvarlarının bir bölümü günümüze ulaşmıştır. Özellikle Eğirdir gibi savunmaya elverişli bir noktayı elinde tutan Hamidoğulları kuzey-güney yönünde oldukça işlek olan ticaret yollarını denetleyen bir devlet olarak görülmektedir. Camili Dağı ile Eğirdir Sivri Dağı'nın eteğinde göle doğru uzanan küçük bir yarımada ile uzantısı biçimindeki Nis Adası üzerinde kurulan şehir stratejik bir noktada yer almaktadır. Güneyde Antalya ve Alanya limanlarından gelen, kuzeyde Sinop ve Samsun limanlarına ulaşan yolun Hamidoğulları topraklarından geçmesi bölgenin önemini artırır. Ayrıca Eğirdir'in uzun süreli başkentlik yapmasının bir nedeni de Şekil 3.1. ve Şekil 3.2'de görüldüğü gibi, sultanları cezbeden göl manzaralı konumu olmalıdır (Doğan, 2008).

Şekil 3.1. Misikinler Yokuşundan Adalar'a bakış (Laborte,1838)

Şekil 3.2. Fransız gezgin'in Eğirdir çizimleri (Laborte, 1838)

Osmanlı Devrinde de parlak bir yeri olan Eğirdir'in 19. yüzyıl sonlarında kalabalık bir yerleşme merkezi olduğu görülür. Bu zamanda 49 camii, 2 kilise, 2 medrese, 1 kütüphane, 4 hamam, 3 han, 150 dükkân vardı. Bu tarihlerde Kaza merkezi 17000'i Müslüman olmak üzere 18.000 nüfusluydu. Eğirdir'in Müslüman olmayan Hristiyan nüfusunun hemen hepsi de Rum idi. Bunlar 1923 mübadelesiyle Yunanistan'a gitmişlerdir. Bundan 100 yıl önce 18 000 nüfusa sahip Eğirdir'in 1960 da nüfusu 7039 dur. 1912 de demiryolu, 1959 da İzmir-Konya karayolunun geldiği Eğirdir Turistik

ehemmiyeti sebebi ile gelişmeye elverişli bir yer olarak görülmektedir (Isparta Valiliği, 1967)

3.1.1. Coğrafi konum, iklim ve topografik özellikler

Eğirdir İlçesi; 37°50'41"- 38°16'55" kuzey enlemleri ile 30°57'43- 30°44'39" doğu boylamları arasında bulunmaktadır. Güneybatı Anadolu'da, Göller Bölgesi Yöresinde 1414 km²'lik alan üzerinde; Türkiye'nin dördüncü büyük gölü olan Eğirdir Gölü'nün doğudan-batıya uzanan kıyılarında kurulmuştur. Eğirdir ilçe merkezi, Isparta- Konya Adana devlet yolu üzerindedir. Buraya yurdun her yerinden kolayca ulaşılmaktadır. İlçenin bütün köyleri ile yol bağlantısı vardır. İlçeye bugün faal olmayan demiryolu bağlantısı da bulunmaktadır. İzmir-Aydın demiryolunun Eğirdir'e ulaştırılması 1912 yılında gerçekleştirilmiştir. Eğirdir'in Isparta'ya uzaklığı 36 km'dir. Isparta İl sınırları içerisinde olan İlçe; kuzeyden Yalvaç ve Gelendost İlçeleri, doğudan Şarkikaraağaç ve Aksu, güneyden Sütçüler İlçesi, güneybatıdan Burdur İli, batıdan Isparta Merkez ve Atabey İlçesi ile kuzeybatıdan Senirkent İlçesi'yle komşudur.

Türkiye'de bulunan 2. tatlı su gölüdür. Ayrıca Eğirdir gölü büyük bir biyolojik çeşitliliği bakımından ön sıralarda yer almaktadır. Balıkçılık, tarım ve içme suyu temini konusunda önemli bir yer tutar. Eğirdir Gölü'nün yapısı ve kapladığı alan 517 kilometre kare yüz ölçümü ile Türkiye'nin 4. büyük gölüdür. Doğu-batı uzunluğu 10-15 km arasında değişirken kuzey-güney uzunluğu 50 km'dir. Eğirdir Gölü yaklaşık, 3309 kilometrekare bir havzanın suyunu toplamaktadır. Göl denizin 0 noktasından 916 metre yükseklikte bulunmaktadır. Ortalama derinliği 12 metre olup yer yer 16,5 metreyi bulmaktadır. Eğirdir Gölü yer altı kaynak suları ve çevrede bulunan akarsu ve pınarlardan beslenmektedir (Isparta Kültür Turizm,2018).

İç Anadolu'nun karasal iklimi ile Akdeniz Bölgesine has olan Akdeniz İklimi arasında bir geçiş iklimi görülmektedir. Eğirdir eski dönemlerden beri ticaret yolları üzerinde bulunmasından dolayı önemli bir konaklama ve ticaret merkezi konumunda olmuştur. Kışın şiddetli olduğu bazı yıllar, göl donar dümdüz bir ova halini alır (Yiğitbaşı, 1972).

Topraklar 3. Jeolojik zamanda teşekkül etmiş, beyaz tebeşir kalkerden meydana gelmiştir. Arazi oldukça dağınık ve engebeliktir. Dağlar üzerinde önemli yaylalar yer

almaktadır. İlçenin üzerinde bulunduğu plato; bayırları, dağları, dalgalı arazileri, gölleri ve birkaç dar alüvyal düzlüğü ihtiva eden parçalı görünümündedir. Toprakları killi ve kalkerlidir. Meyil yüzde 40'a kadar değişmektedir. Dağların arasında bazı önemli düzlükler yer almaktadır. Bunların en önemlisi Boğaz ova düzlüğüdür. Dağlar kısmen ormanlıktır. Genel olarak kızılçam, karaçam, hâkim olup; ayrıca meşe, ardıç, sedir, köknar topluluklarına rastlanmaktadır. İlçe'nin en önemli platosu ise Barla platosudur. En önemli akarsuyu Aksu'dur (Akkaya, 1997).

İklim koşulları ve topoğrafyanın, farklı yapı geleneklerinin ve yol dokularının oluşmasında önemli etkenler olduğu kabul edilmektedir. Göl kenarında genellikle yoğun bir yapılaşma ile yer alan, çok eğimli arazilerde yapıların dikeyde art arda yamaca yaslanarak konumlandığı doku mevcuttur. Anadolu'nun birçok kent ve kasabası gibi Eğirdir'de, barınma gereksiniminin karşılanması için inşa edilmiş özgün konutları ve bu konutların bir araya gelerek oluşturdukları dokuları içerir. Yapıldıkları dönemin sosyal ve ekonomik yaşam biçiminin mekâna en akılcı biçimde yansıdığı bu yapılar hem yaşam kültürünün hem de mimarlık kültürünün özgün örnekleridir.

Şekil 3.3. Isparta Kenti ve Eğirdir Gölü (Wikipedia.org)

3.1.2. Kentsel mekânın değişimi

Ülkemizin yaklaşık olarak yüz yıldır mekânsal değişim sürecinde olduğu görülmektedir. Osmanlıda batılılaşmayla başlayan süreç Cumhuriyet dönemiyle birlikte çağdaşlaşma adı altında devam etmiştir. Bu süreç kültürel ve kentlerdeki mekânsal değişimi beraberinde getirmiştir.

Kentsel bellek olgusu, kent imajını etkileyen, her kentte kendine özgü nitelikler taşıyan, fiziksel, kültürel, sosyo- ekonomik, tarihsel ve biçimsel faktörlerle şekillenen bir kavram olarak tanımlanabilir. Mekânsal bellek, insanlar üzerinde oluşan algı ve anlamlandırmalarla ilişkilidir. Mekân yaratıldığı toplumdaki her bireyden izler taşır. Eğirdir ilçesinin özgün dokusu; konumlandığı bölgenin özelliklerinin yanı sıra kente yapılan;

- Kurtuluş savaşı sırasında askerlerin sevkiyatında önemli bir durak olan Tren Garının inşası,
- 1926 yılında dağ talimhahının kentte kurulması
- 1952 yılında Türkiye'deki birkaç önemli merkezden biri sayılan Kemik Hastalıkları Hastanesinin açılması,
- 1960'lı yıllarda yol yapımının başlaması,
- Kentte meydana gelen yangınlar;
- 1980 yılı sonrası imar faaliyetlerinin yoğunlaşması vb. etkenler doğrultusunda mekânsal değişim süreci incelenmektedir (Savaş ve Haştemoğlu, 2018).

Yeşil Ada ve Can Ada' da sit sınırlarının ve kararlarının biçimlenmesi 1975'li yıllara uzanmaktadır. 1975 yılında Yeşilada Doğal Sit Alanı, Canada Doğal Sit Alanı ilan edilmiştir. Yeşil Ada'da 90 adet Taşınmaz Kültür Varlığı tespit edilmiştir. 1983' te Kültür Bakanlığı tarafından Koruma Amaçlı İmar Planı hazırlanmış ve yürürlüğe girmiştir. 1984' de siyasi düzenin değişmesi sonucunda Yeşilada ve Canada' da sit alanı kaldırılmış, 90 adet Taşınmaz Kültür Varlığından 82 tanesi üzerindeki tescil kararı kaldırılmış, Yeşilada' da Taşınmaz Kültür Varlığı sayısı 11'e inmiş, Anıtsal yapıların (5 adet) tescil kararı devam etmiştir.

Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu' nun 25.05.1998 gün ve 3830 sayılı kararıyla tescil edilen Canada I. Derece Doğal Sit Alanı, Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 14.04.2007 gün ve 1576 sayılı kararıyla tescil edilen Yeşilada III. Derece Doğal Sit Alanı, olarak ilan edilmiştir. Yeşilada'da 11 adet Taşınmaz Kültür Varlığı ve 5 adet anıtsal yapının tescil kararı bulunmaktadır.

Bununla birlikte Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu' nun 27.12.2011 gün ve 286 sayılı kararıyla tescilli taşınmaz kültür varlıkları ile anıtsal yapıların

koruma alan sınırları belirlenmiş hatta Yeşilada'nın tamamı bu koruma alan sınırları içerisinde bırakılmıştır.

Canada' nın hemen batısında yer alan kale ve çevresi de Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu' nun 24.04.1994 gün ve 2507 sayılı kararıyla I. Ve III. derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescil edilmiştir.

Yeşilada III. Derece Doğal Sit alanı ve Canada 1. Derece Doğal Sit Alanı olması sebebiyle burada yapılacak planlama çalışmalarında "Antalya Tabiat Varlıkları Koruma Bölge Komisyonu" ndan görüş alınması gerekmektedir. Plan onay yetkisi sözkonusu bölge komisyonu görüşüyle birlikte Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nda bulunmaktadır.

04.07.2011 tarihinde 27984 sayı ile resmî gazetede yayımlanan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın teşkilat ve görevleri hakkında kanun hükmünde kararnamede yer alan Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü Madde 7 'nin j bendinde; "Kıyı ve dolgu alanları ile bu alanların fonksiyonel ve fiziksel olarak devamı niteliğindeki geri sahalara ilişkin her tür ve ölçekteki etüt, harita ve planları yapmak, yaptırmak ve resen onaylamak ve bunların uygulanmasını sağlamak" denilmektedir. Bu sebeple planlama alanındaki kıyı kenar çizgisi altında kalan alanların onay yetkisi Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'ndadır.

Eğirdir' in su havzası kapsamında kalması sebebiyle 17.10.2012 tarihinde 28444 sayılı resmi gazetede yayınlanan Orman ve Su İşleri Bakanlığı Su Havzalarının Korunması ve Yönetim Planlarının Hazırlanması Hakkında Yönetmelik geçerlidir. Planlama sahası bu yönetmelik gereği Mutlak Koruma Alanı (0-300 m) içerisinde kalmakta olup, planlama çalışmasında söz konusu yönetmelikteki ilgili hükümler geçerli olacaktır (Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu, 2013).

3.1.2.1. Geleneksel sivil mimari örnekleri

Kentin ya da bulunduğu bölgenin ekonomik durumunu, sanatını, yaşam biçimini, gelenek ve göreneklerini en iyi yansıtan örnekler kuşkusuz konutlardır. Konutlar genellikle yaptırılan kişinin ekonomik durumuna göre büyüklük, plan, şema, bahçe

kullanımı, süsleme açısından farklılıklar göstermektedir. Konutların biçimlenişinde yöresel inşa malzemesi ile de önemli ilişkisi bulunmaktadır.

Türk konutunun oluşum süreci ve onu biçimlendiren bileşenler konusunda araştırmalar yetersizdir. İleri sürülen varsayımlar kesin kanıtlardan yoksundur. Bu sonuç, kısmen bütün dünyada olduğu gibi Türkiye’de de ev konusundaki kapsamlı araştırmaların çok geç başlamasından kaynaklanmaktadır. Anıtsal mimarlık ve el sanatlarına ilişkin biçimlerin kimliği konusunda çok fazla bilgi birikimi vardır. Ayrıca sanat tarihinin bu tür nesnelere, eve oranla daha kalıcı niteliktedir. Oysa özellikle Anadolu evi, yapım malzemesi nedeniyle geçici bir nitelik taşımaktadır (Akın, 1996).

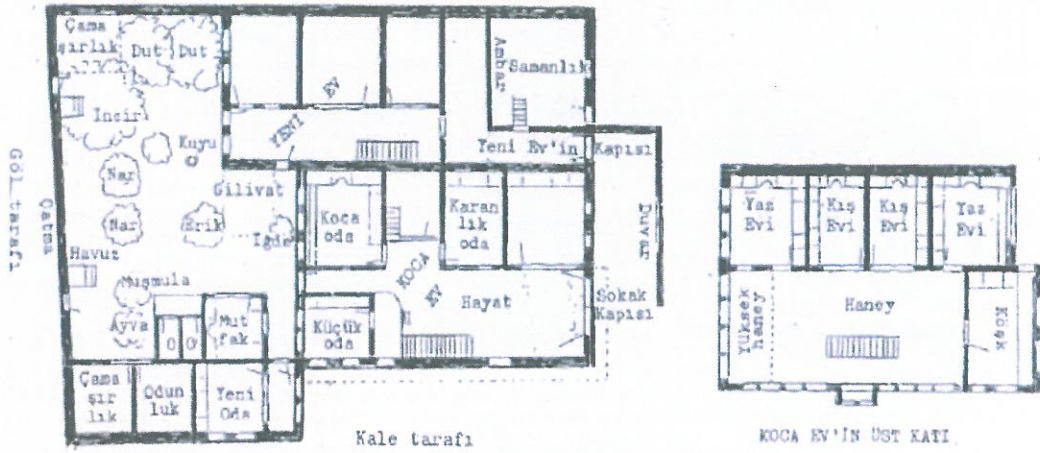
Diğer taraftan “Türk Evi” kavramı üzerinde de tam fikir birliği yoktur. Kimi araştırmacılar Türk evi kavramı yerine Osmanlı Evi demeyi tercih ederler. Çünkü bu evlerin pek çoğu da Osmanlıda yaşayan Rumlar, Ermeniler gibi çeşitli azınlık gruplar tarafından inşa edilmiştir (Yürekli ve Yürekli, 2005). Ancak adı ne olursa olsun Anadolu’nun çeşitli bölgelerinde konut üretiminin, malzeme, strüktür ve iklimsel veriler değişse de mekânsal kurgu bağlamında benzer özellikler göstererek gruplanabildiği görülür. Öyle ki Anadolu’da geleneksel konut mimarisinde, mekânsal kurgunun temelini zaman zaman “sergah, sergi, seyvan, çardak, divanhane, hayat” gibi farklı isimler olsa da genel de “sofa” olarak adlandırılan, odalar arası ilişkilerin sağlandığı ortak alan oluşturur (Küçükerman, 1988).

İklimsel veriler ve yapı malzemesi ne olursa olsun sofa, gerek dış mekân olarak, gerek kafesle çevrilerek, gerekse camekânlarla kapatılarak geleneksel Anadolu evinde varlığını sürdürür. Odaların en önemli özelliği kendi başlarına birden fazla eylemi (yeme,yatma,oturma) bir arada barındırmalarıdır (Küçükerman, 1973). Ancak odalar ortak mekân “sofa” çevresinde kullanım ve önem durumlarına göre şekillenir ve sıralanırlar. Bu bağlamda plan tipolojileri de sofa kavramı çevresinde kurgulanır. Yapılar sofanın yapıda yer aldığı bölgeye göre tanımlanır; Sofasız, dış sofalı, iç sofalı, orta sofalı plan tipi olarak 4’e ayrılır (Eldem, 1968).

Eğirdir evleri ikliminde etkisi ile dış sofalı ve orta sofalı olarak yapılmaktaydı. Evler tek katlı veya iki katlı olarak yapılırken, dış sofalı evlerin açık kısmı sokağa doğru taşmış, çıkma ahşap payandalara taşıtılmıştır. Bu taşan kısım köşk olarak da

nitelendirilir. Odaların her biri ev olarak adlandırılır. Nedeni ise her ev başlı başına bir yaş mekânı olup, her odanın bir ocağı, yatakların depolandığı yüklüğü, yüklük duvarının bir bölümünde gusülhanesi ve sedirleri bulunur, yüklük kapakları süslü ve aynalıdır. Odaların çoğunluğunda çift kapılar mevcut olup ısı kaybının önlenmesi amaçlanmıştır, Ayrıca odalarda kullanım için yerleştirilip sonrasında kaldırılan eşyalar ile günün değişik zamanlarında farklı kullanımlar amaçlanmıştır (Ünal ve Takka, 2015).

Bu evlerin alt katında zamanın ihtiyaçları olan, ahır, samanlık, odunluk, mutfak, kiler, ambarlar, erzak deposu gibi bölmeler bulunur. Genişçe bir 'hayat' için de yer ayrılır buradan, bir kapıyla bahçeye çıkmaktadır. Şekil 3.4'de Şapçı'nın çocukluğunun geçtiği evin plan şeması görülmektedir. Zaman içerisinde hayvan beslemeye ihtiyaç kalmayınca alt kattaki ahırlar ve samanlıklar oda haline getirilmiştir (Şapçı, 2014).

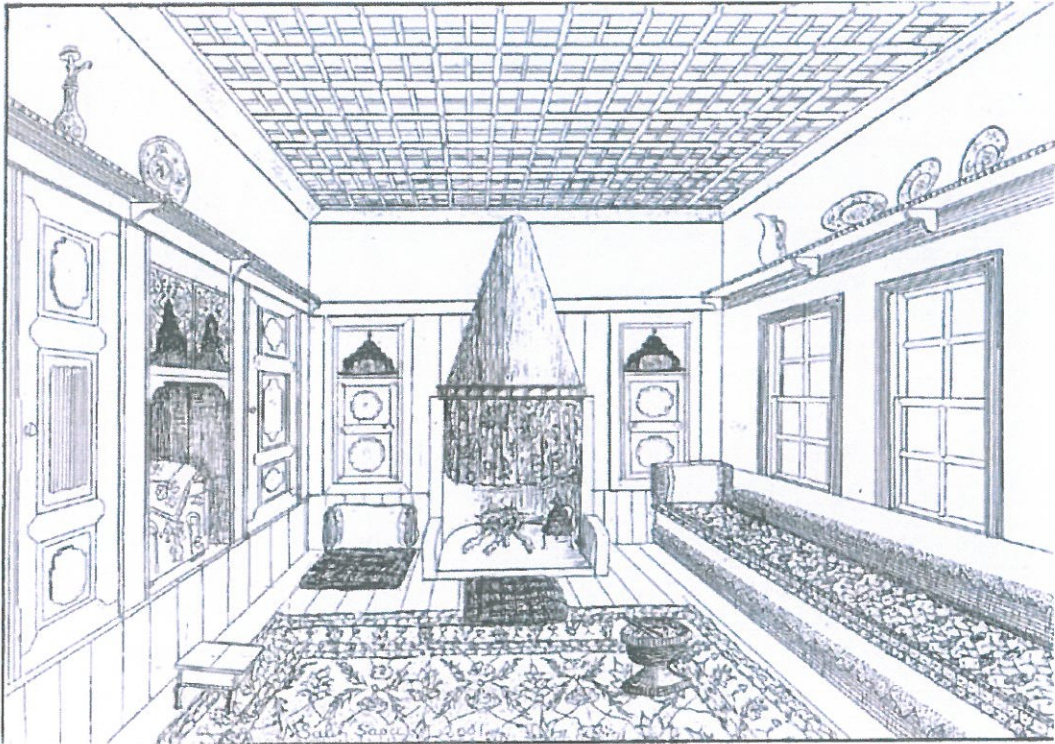
Şekil 3.4. Eğirdir Kaleönü meydanı evlerinden birinin plan şeması (Şapçı , 2014)

Şekil 3.5'de yer alan fotoğraf 1959 Eğirdir Cami mahallesi yangının da yanan dış sofalı plan tipolojisine sahip geleneksel evlerden birinin sofası görülmektedir.

Şekil 3.5. Cami Mahallesinde yanan evlerden İsmail Efendi Evi (Sarre, 1895)

Her evde ortalama 4-5 oda mevcut olup, her birinde bugünkü anlamda bir aile barınmaktadır. Her oda Şekil 3.6'da görüldüğü gibi musandıralı banyosu, mutfak için kullanılan ocağı ile aynı zamanda oturma ve yatak odasıdır.

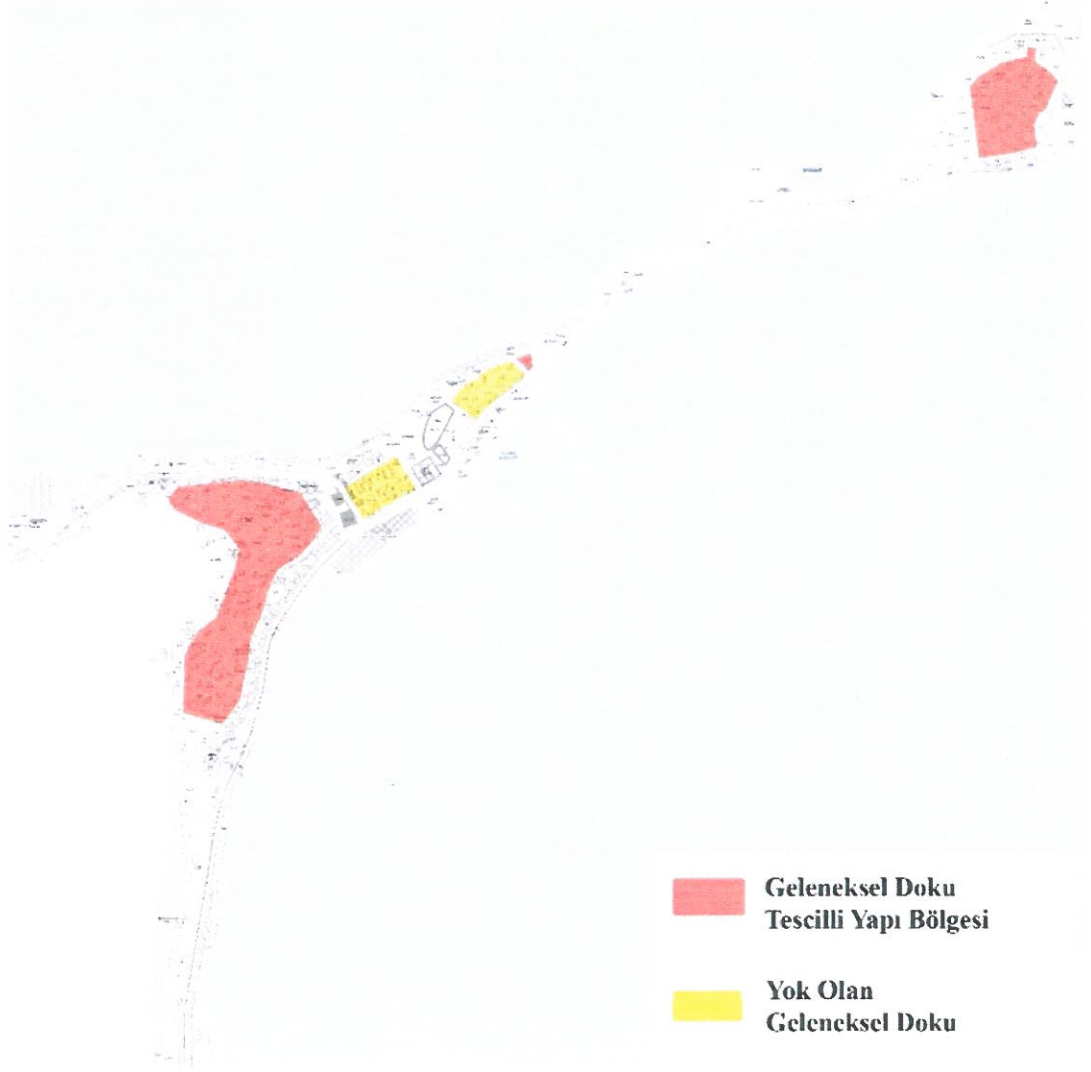
Şekil 3.6. Musandıralı oda çizimi (Şapçı, 2014)

Avluların yanlarında hayvanlar için yapılmış yerler bulunur. Dolayısıyla hane denildiği zaman bütünüyle bir evin tamamı anlaşılır (Yakit, 2001). Ancak bu konut dokusunu oluşturan sivil mimarlık örneği ahşap evlerin çoğu günümüze değin yangınlar ve zamanın etkisiyle yok olmuştur. Birçoğu ise harap durumdadır. Büyük çoğunluğu bakımsızlık, terk, bayındırlık etkinlikleri, rant baskısı gibi çeşitli tehlikelerle karşı karşıyadır. Özensiz yapılaşma ve hatalı uygulamalar nedeniyle geleneksel doku zarar görmüş ölçek ve özelliklerini yitirmiştir (Özakın, 2001).

Kartal (2016), 1893 yılında bu evlerden birinde doğan babasının hayatını derlediği kitapta evlerden şu şekilde bahseder; *“Eğirdir evleri çoğunlukla ahşap ve güzel evlerdi. Köy ve kasaba evlerinin çatıları toprak dam halinde olduğu halde, Eğirdir evlerinin çatıları hep kiremitliydi. Hemen hemen her evin sokağa bakan tarafında cumbalı köşkler olurdu. O dönemin Eğirdir evleri güzel, tipik Türk evleriydi. Tavanları, iç ve dış kapıları işlemeli idi. Evler, cadde ve sokaklar boyunca birbirine bitişerek uzanıp gitmiş gibiydi. Arazi darlığından evler adada, yarımadada sıkışık kalmıştı. Bazı evlerin önü açık bölümleri vardı. Yazın buralarda serin serin oturulurdu. Böyle yerlere kırlangıçlar, yuva yapar, korkmaz; insanların üstünde uçuşurlardı. Bahçeli evlerin pencereleri genellikle bahçelere bakardı. Bahçesi, avlusu olmayan evlerin pencereleri cadde ve sokaklara bakmakla beraber hep kafesliydi. Hemen her ev cumbalıydı.”*

Isparta evlerinin mimari şekillenmesinde, geleneksel yaşamın yanı sıra halkın gelir ve geçim kaynaklarıyla ilgili uğraşları da belirleyici unsur olmuştur. Halıcılık, çiftçilik, hayvancılık gibi uğraşlar genellikle evlerin iki katlı olmasına yol açmıştır. Zemin katlar; halı atölyesi, ambar, kiler vb. birinci katlar ise; yaşam mekânları olarak yer almaktadır. Bu tür mimari düzenlemede, avluya bakan mekânların önünde teras yer alır. Zemin kat terasında uğraşlara yönelik malzemeler yer alır, birinci kat terasında ise günlük yaşam faaliyetleri sürdürülür. Genellikle iki kat şeklinde düzenlenen evlerde, arka cephe yani hayat kısmı kuzey yönünde inşa edilmiştir. Evleri çevreleyen duvarlar ile evin zemin-bodrum katları, genellikle kesme taş malzeme ve dolgu duvar tekniğinde yapılmıştır. Kat sistemleri ise, ahşap malzeme ile bağdadi ve hımışık (iskiyet) teknikte yapılmıştır. Evlerin cephe yüzeylerinde sıva malzemesi olarak, coğrafi nedenlerden dolayı samanla kıtıklı sıva harcı haline getirilen çamur kullanılmıştır. Üst örtünün taşıyıcı sistemi olan ayaklar ve tavan kaplaması ahşap

malzemedendir. Bunları bütünleyen malzeme olarak da toprak ve alçı yer alır. Evlerin ana sokağa bakan cephelerinde yer alan mekânlarda, çıkmalar ve cumba sistemi yer alır. Yaşama mekânlarının yer aldığı katlarda, odalar ana sofaya açılır bir biçimde düzenlenmiştir. Odalar ise alçı ve ahşap malzemeye bağlı olarak süslenmiş olup, tavanlar genelde ahşaptan tekne tavan olarak tasarlanmıştır (Duymaz, 2009).

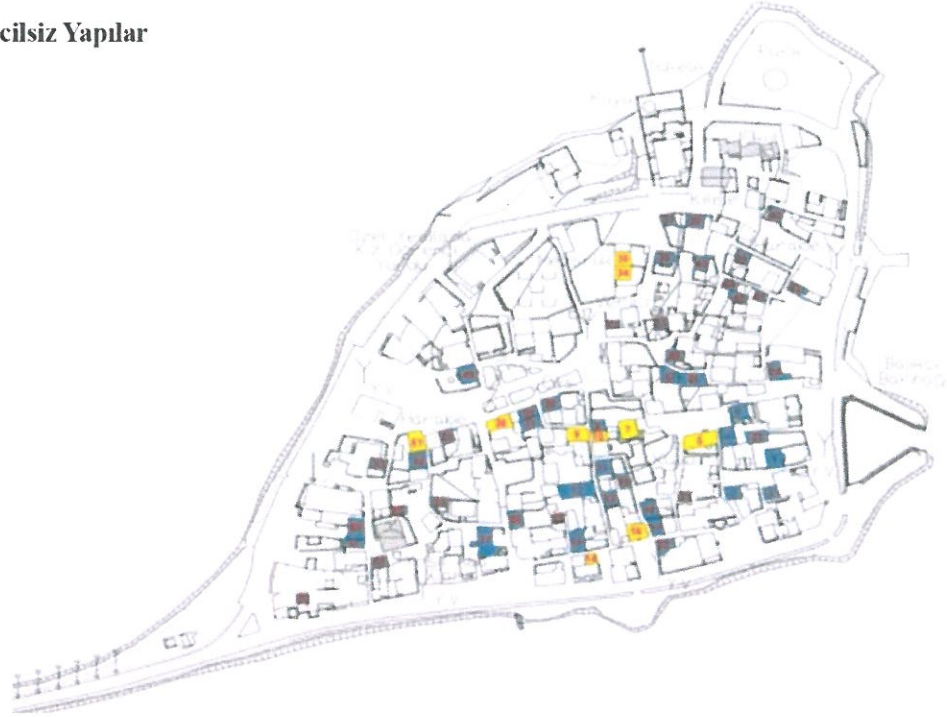

Şekil 3.7. Eğirdir kenti geleneksel doku izleri (Kişisel Arşiv)

19.yy ve 20.yy başlarında inşa edilmiş geleneksel evlerin büyük çoğunluğu kentte meydana gelen yangınlarla yok olmuş, günümüze ulaşan yaklaşık 40 yapının çoğu terkedilmiş ya da atıl halde bulunmaktadır. Şekil 3.7’de geçmişte geleneksel dokunun bulunduğu, yanarak kaybedilen ve günümüze ulaşan geleneksel yapıların bulunduğu alanlar görülmektedir. Eğirdir’de bulunan geleneksel yapılar, kent için önemli, kültürel, tarihi ve kentsel bellek öğeleridir.

Eğirdir ilçesinde, Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 2007 yılında 1588 sayılı kararıyla tescil edilmiş 32 yapı merkez bölgesinde bulunmaktadır. Yeşilada Mahallesi'nde G.E.E.A.Y.K.B'nin 15.03.1975 gün ve 8300 sayılı kararı ile Taşınmaz Kültür Varlıkları olarak tescil edilmiş ve günümüzde de tescili devam eden 10 yapı bulunmaktadır (Kültür Envanteri, 2007). Şekil 3.8 ve Şekil 3.9'da Eğirdir merkez mahalle ve Yeşilada mahallesi'ndeki tescilli yapılar görülmektedir.

Şekil 3.9. Yeşilada bölgesi saha çalışması (Yakartepe ve Gökçe, 2012)

19. yy. ve 20. yy. başında inşa edilmiş bu evlerde mübadeleden önce Ada bölgesinde yaşamış Rumların etkileri görülmektedir.

Yeşilada'daki ve Kale içindeki evler daracık sokaklarla birbirine bağlıdır. Bu yüzden buralara araba giremezdi. Yeşilada'da eşek, at gibi hayvanlar beslenmezdi. Göl kenarında olan evlerin mutlaka bahçeleri vardı. Meyve ağaçları, çiçek ve bazen de sebze yetiştirilirdi. Kışa hazırlık olarak yıkanan buğdaylar, kaynatılan bulgurlar, yapılan nişastalar ve tarhanalar bu bahçelerde kurutulurdu (Kartal, 2016).

Yeşilada'nın sokakları kuzey-güney yönünde yer almaktadır. Bu sokaklar meydanlarda son bulur. Ada içerisinde üç adet meydan alanı bulunmaktadır. Bunlar Pazarcık, Küçük pazarcık ve Manastır meydan alanlarıdır. Bu meydanların dışında adanın iç kesimlerinde yaya yollarının açıldığı daha küçük alanlarda bulunmaktadır. Adada sokaklar genellikle bina duvarları nedeniyle oluşmuştur. İç kesimlerde araç trafiğine imkân veren yol bulunmamaktadır. Yolların birçoğu yaya kullanımları içindir. Çeşme, dibek taşı ve ağaçlar yer almaktadır. Bunların en değerlisi güney

kıyıda ki ınardır. Güneyde gle açılan meydanlarla, ortadaki büyük meydanın doğusu ve buna bağlı sokak başında dışa dntk sosyal yaşantı gözlenebilmektedir. Hala kullanılmakta olan bir camii, mezarlık, türbe, kilise, balıkçı barınağı ve işlevini yitirmiş, kalıntıları kalmış bir hamam yapısı bulunmaktadır.

şekil 3.10’da görüldüğü gibi, sokakları, çoğunlukla evlerin dar cepheleriyle bahçe duvarları, meydanları ise evlerin geniş cepheleri oluşturur. Sahildeki konutlar gle doğru yönlendirilmiştir. Evlere genelde bahçelerden girilmektedir. Ancak meydanlar üzerinde yer alan evler, girişlerini doğrudan meydandan alırlar (Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu, 2013).

şekil 3.10. Yeşilada’da eski doku rnekleri Envanter no:6 ve 7 (Kişisel arşiv)

Alman sanat tarihçisi ve arkeolog olan Friedrich Sarre 1895 senesinde Anadolu’da yaptėı araştırma gezisi sırasında Eğirdir’de de incelemelerde bulunmuştur. şekil 3.11 ve şekil 3.12’de de görülen Yeşilada’daki yerleşimi şu sözlerle anlatmıştır. “...Adanın evresi yarım saatte dolaşılıyor. Dar sokaklar boyunca sıralanmış evler birbirine girmiş gibi. Bu görünüm bana İtalya’daki Morano, Burano ve Venedik’i anımsattı.” Ve “... Daha sonra adadaki iki kiliseyi gezdik. Yıkık kilise kullanılmıyorsa da sanat değeri olan bir yapıydı. Bizans kiliselerine benziyordu.” sözleriyle anlatmaktadır (Sarre, 1998).

Şekil 3.11. Yeşilada sokak görüntüsü (Kişisel arşiv)

Şekil 3.12. Envanter no:8 ve Envanter no:9 olan tescilli konutlar (Kişisel arşiv)

Şekil 3.13 ve Şekil 3.14’de görülen Merkez bölgedeki geleneksel sivil mimari örneği tescilli yapıya bakacak olursak, 1970’li yıllara kadar kıyıyla direk ilişki içinde olan bu konutlar, 1970 yılında konutların önüne sahil yolu yapılması sebebiyle doldurulmuş ve daha sonra da önüne iş merkezi inşa edilmiştir. Kıyıyla ilişkisi kesilen bu yapılar 1980 yılı sonrasında geleneksel yaşam tarzının zorlukları ve modern hayata geçiş istekleri gibi sebeplerle terkedilmiştir.

Şekil 3.13. Envanter no:3, Ada:185 Parsel:5 üzerinde bulunan tescilli yapı

Şekil 3.14. Envanter no:3, 1950 - 2018 yılları (Foto Savaş Arşivi)

Eğirdir merkezindeki tescilli konutların plan tipleri incelendiğinde, zemin katın genellikle hanay olarak adlandırılan sofa mekânı etrafında servis hacimleri, samanlık, ahır mekânı, depo ve benzeri ihtiyaçlar için kullanıldığı görülmektedir. Üst katta sofanın etrafında odalar bulunur ve her oda musandıra adı verilen banyosu, mutfak için kullanılan ocağı ile aynı zamanda oturma ve yatak odası olarak kullanılmaktadır. Şekil 3.15’te de sofa ve etrafındaki odalar görülmektedir.

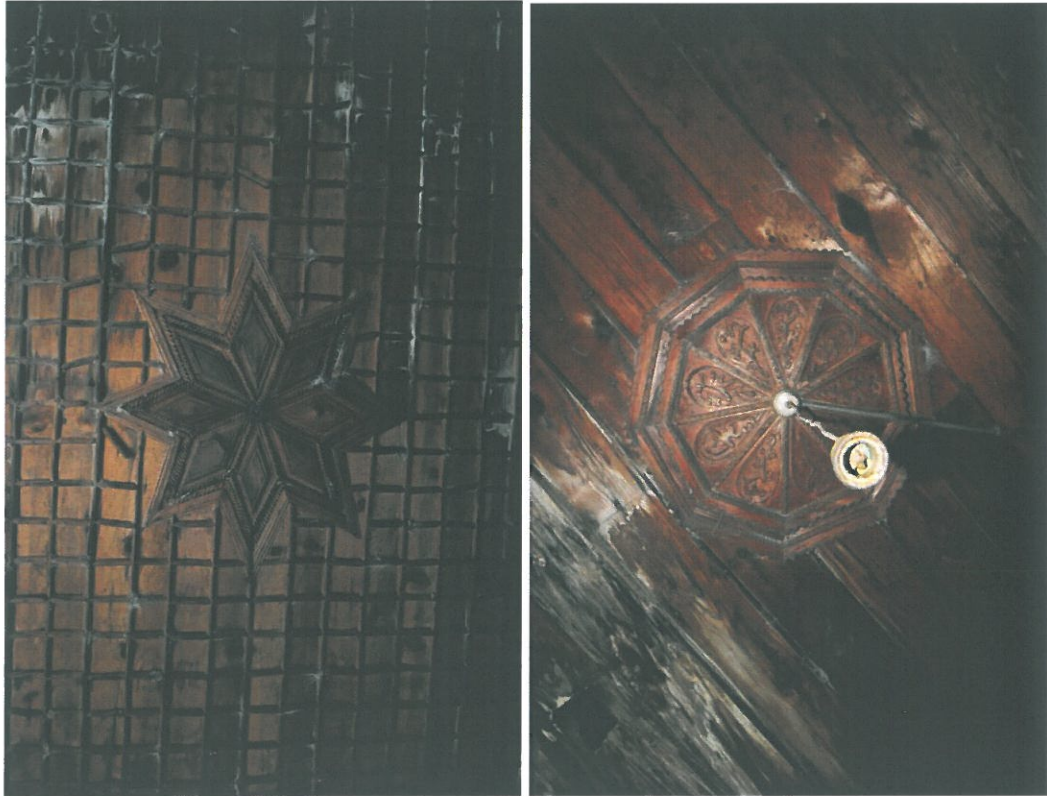

Şekil 3.15. Envanter no:3, iç mekân sofası (Kişisel Arşiv)

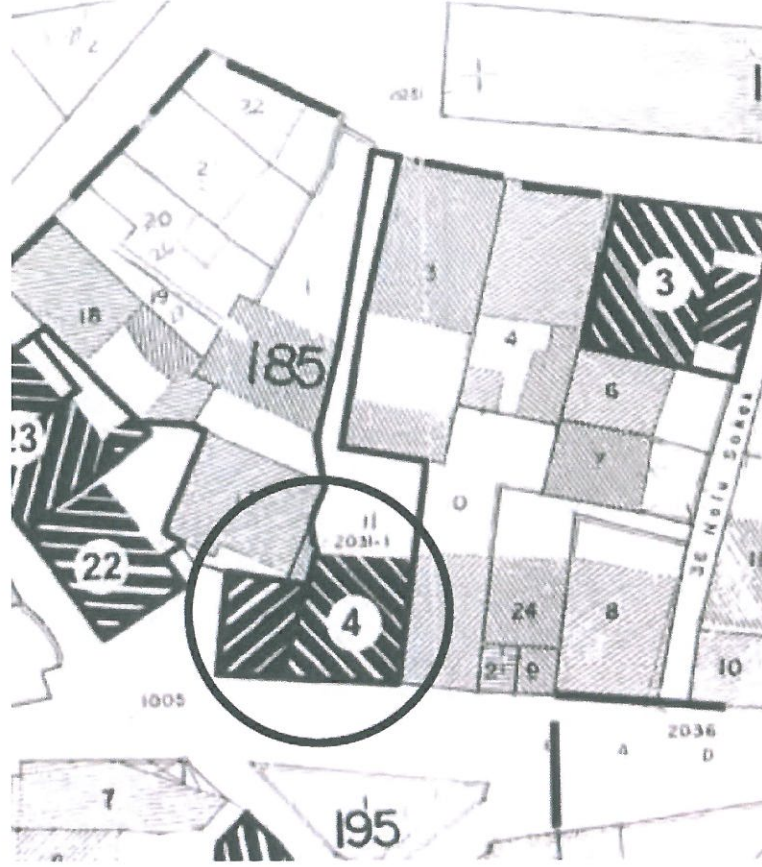
Ahşap Eğirdir civarında kolay temin edilebilir bir malzeme olduğu için, evlerin inşasında birçok amaçla, sık kullanılan bir malzeme olmuştur. Evlerin süsleme ve kapılarının da başlıca yapı malzemesi ahşaptır. Kentte yaşayan Rumlar ve Türklerin etkisiyle süslemelerde farklı işçilik yöntemleri ve motifler bir arada kullanılmıştır. Şekil 3.16 ve Şekil 3.17’de görülen örnekler bu uygulamaları göstermektedir.

Şekil 3.16. Envanter no:3, iç mekân kapıları (Kişisel Arşiv)

Şekil 3.17. Envanter no:3 ve Envanter no:21, tavan süslemeleri (Kişisel Arşiv)

Şekil 3.18. Envanter no:4 Eskiçiler Konağı

Şekil 3.18’de görülen yapı üç katlı geleneksel bir yapıdır. Sokak cephesi ile yan cephesi ahşap hatıllı taş duvarla yapılmıştır. Sol yan cephesinde ise taş ve ahşap birlikte kullanılmıştır. Ana girişin üzerinde sokağa doğru ve ön cephenin tam ortasında bir cumba bulunmaktadır. Cumbanın iki tarafında bulunan pencerelerde ve zemin kattaki pencerelerde demir şebeke bulunmaktadır. 1934 doğumlu Nihat Ercan’dan alınan bilgilere göre yapıda 1989- 1990 yıllarında yangın çıkmış ve yapı bundan büyük zarar görmüştür. 1995 yılında yapının sadece çatısı onarılmış iç mekânlarına müdahale edilmemiştir. 2012 yılında yapının şimdiki kullanıcıları tarafından kapsamlı bir tadilat geçirmiştir. Bu tadilattan önce Şekil 3.19’da görüldüğü gibi ve sonra Şekil 3.20’de görüldüğü gibi yapı butik otele dönüştürülmüştür. Şekil 3.21’de de yapının restitüsyon çizimleri görülmektedir. Tüm cepheler özgün mimari özelliklerini korumaktadır.

Şekil 3.19. 2012 yılı restorasyon uygulama öncesi Eskiçiler Konağı (Kişisel arşiv)

Şekil 3.20. 2015 yılı restorasyon proje uygulama sonrası (Kişisel Arşiv)

Şekil 3.21. Yapının ön ve sol yan cephesinin restitüsyon çizimi (Haştemoğlu)

Bodrum katta otel fonksiyonu için gerekli olan kahvaltı salonu, ofis mekânı ve ıslak hacimler düzenlenmiştir. Bu düzenleme sırasında Şekil 3.22 ve Şekil 3.23’de görüldüğü gibi ocak ve dolaplar korunmuştur. Bodrum katta bulunan wc mekânları yapının mevcut halinde bulunan wc mekânı düzenlenerek yapılmıştır. Üst katlarda ise otel odaları yapılmış odaların ihtiyacı olan banyo mekânları düzenlenirken mevcutta bulunan ıslak hacimler ve dolaplar kullanılmıştır. Yapının arka bahçesi doldurularak otel için bahçe düzenlemesi yapılmıştır.

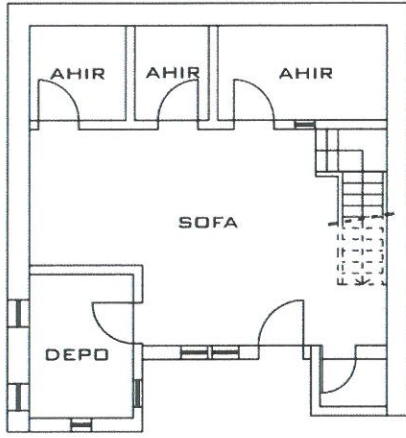
Şekil 3.22. Eskiciler Konağı kahvaltı salonu onarım öncesi ve sonrası (Foto Savaş)

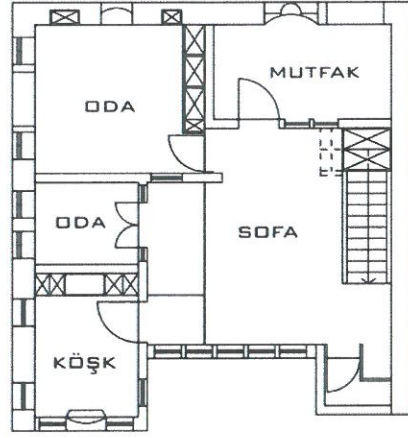
Şekil 3.23. Eskiciler Konağı musandıra ve ocaklı oda (Foto Savaş)

Bu tadilat yapılırken Mimar Coşkun Çalışbektas tarafından rölöve krokisi hazırlanmıştır. Restitüsyon çalışması hazırlanırken bu kroki ve fotoğraflardan faydalanılmıştır.

Şekil 3.26'da plan şeması görülen evde, giriş katında binek hayvanlarını bıraktıkları, kışlık yiyecek ve yakacaklarını depoladıkları alanlar ve Şekil 3.27'de de üst kattaki yaşam alanları görülmektedir. Yapı Ümran hanımın eşinin ailesi tarafından yapılmış olup, kendileri bu evde yaşamış 6. ve son kuşaktır. Yaşadıkları dönemde mahallenin su ihtiyacı bu evin bahçesindeki kuyudan sağlanmaktadır. Evin bahçe duvarının önünden patika bir yol geçer ve göl patikanın kenarından başlamaktadır. Sonrasında yapılan dolgu yol , 1980 senesinde önüne inşa edilen 3 katlı iş merkezi ve postane binası bu yapının göl ile olan ilişkisini kesmiştir. Göl ile ilişkisi kesilen mahalle sakinleri bu bölgeleri terk etmiştir. 2017 yılında başlayan restorasyon proje uygulaması günümüzde hala devam etmektedir.

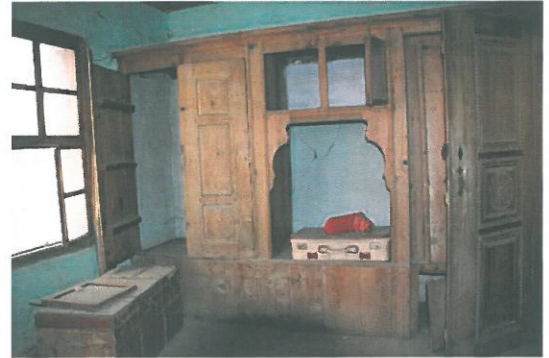

GİRİŞ KAT PLANI

1. KAT PLANI

Şekil 3.26. Ümran Şenol evi kat planları (Kişisel Arşiv)

Şekil 3.27. İç mekân sofası ve musandıralı oda (Kişisel arşiv)

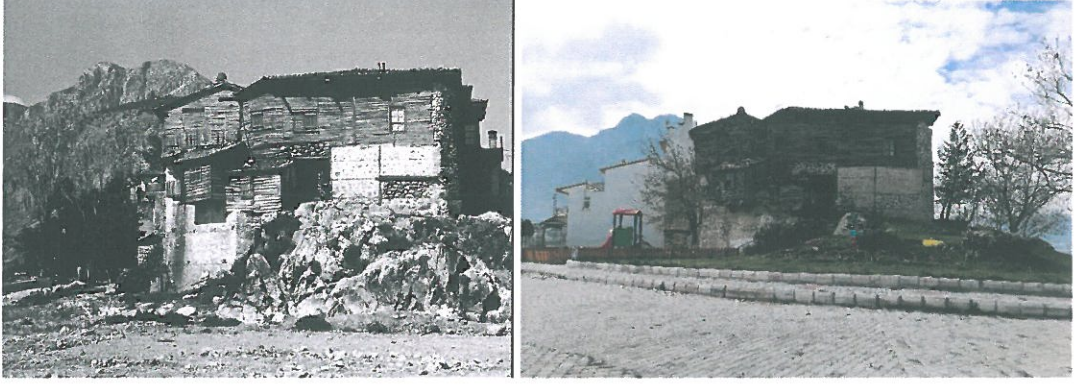
Kültürel ve doğal değerlerin korunması, geliştirilmesi, değerlendirilmesi ve geçmişten devraldığımız bu mirasın bizden sonraki nesillere iletilmesi önemli bir işlemler dizisidir. Kültürel miras kolayca tahrip olan, bozulan ve bir kez yok olduğunda yerine yenisinin konması olası olmayan bir değerler bütünüdür (Avcı, 2002). Şekil 3.28, Şekil 3.29 ve Şekil 3.30'da, Eğirdir'de görülen sivil mimari örneklerden birkaç tanesidir. Bu konutların birçoğu terkedilmiş, yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olan kolektif bellek öğeleridir.

Şekil 3.28. Envanter no:19 ve Envanter no:29 tescilli yapılar (Kişisel Arşiv)

Şekil 3.29. Envanter no:7, Ada:188 Parsel: 8 tescilli yapı (Kişisel Arşiv)

Şekil 3.30. Envanter no:1 tescilli yapı, 1977 - 2018 yılları (Foto Savaş Arşivi)

Cumhuriyet döneminde arda arda çok sayıda müze ve denetleme kurumları kurulur. 1924'te Evkaf-ı Hümayun Nezareti Vakıflar Genel Müdürlüğüne dönüştürülür. 1951'de Gayrimenkul eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu kurulurken, 1961'de koruma kavramı Anayasa'da kendine yer bulur. 1964 Venedik Tüzüğünden sonra ise koruma konusunda yasal çerçeve ve uygulamaların çağdaş yaklaşımlarla düzenlenmesine çalışılır (Haştemoğlu, 2016).

Endüstri devrimine kadar binaların insan eliyle yıkımına pek rastlanmazken, endüstri devrimiyle birlikte binaları yıkmak ve yenisini yapmak olağan hale gelir. Özellikle II. Dünya Savaşı ardından yaşanan bina yıkım ve yenileme çalışmaları da bir anlamda süreci hızlandırır. Çünkü bir taraftan yeni dönemin planlama politikaları ticari ve endüstriyel faaliyetleri kent merkezlerinden banliyö ve kırsal alanlara taşınmasına neden olurken, diğer taraftan yerel yönetimlerin kent çevresinde oluşturdukları toplu konut alanları, kent merkezindeki konut stokunun sahipsiz kalmasına neden olur. İnsanların banliyölere taşınmasıyla kent merkezindeki pek çok bina kullanıcılarını ve işlevlerini kaybeder (Cantacuzino, 1989).

Günümüzde yıkılma süreci ile karşı karşıya olan bu yapılar, mekânsal belleğin sürdürülebilirliğini tehdit etmektedir. Geleneksel konutların terk edilme sebepleri, bu evlerde yaşamış kişilerle yapılan görüşmelerden elde edilen bilgiler ışığında şu şekilde sıralanabilir;

- Restorasyon ve bakım maliyetlerinin yüksek olması
- Çok hisseli mülkiyet

- Koruma kurullarına danışılmadan tescilli yapılara müdahale yapılamaması
- Yaşam biçimlerinin değişmesi gibi etmenler sıralanmaktadır.

Mekânsal belleğin ve kimliğin en önemli öğeleri olan bu konut dokuları etrafındaki hızlı değişim ve yeni imar uygulamalarıyla birlikte, bu dokular kaybolmakta, mekânsal belleğe referans olma özelliklerini kaybetmektedirler.

3.1.2.2. İklim koşulları, göçler, afetler ve demografik yapı

Eğirdir'in iklimi Akdeniz ve İç Anadolu iklimleri arasında bir geçiş alanında yer almaktadır. Bu iklim tipine bağlı olarak, ilçede ne Akdeniz'in yağışlı ne de İç Anadolu'nun kurak iklimi söz konusudur. 20.yy'ın başı ve ortalarında kış ayları daha sert geçmektedir. Birçok sene kış aylarında göl yüzeyi buz tutmuş ve bu zamanlarda Yeşilada'da yaşayan insanlar Şekil 3.33.'de görülen "buzatı" olarak tabir edilen kızaklarla veya yürüyerek merkeze ulaşım sağlamışlardır. Şaman (1942) çalışmasında, 1941 ve 1942 senesi Aralık ayında gölün 10 gün buz tuttuğunu, insanların 2 gün kasabaya yürüyerek gittiklerini ve 17 seneden beri gölün bu şekilde buzlanmadığını belirtmiştir.

Şükrü (2005), 1907 senesinde yazdığı kitapta gölün bazı seneler donduğunu ve kış aylarında balık avcılığının yapılamaz olduğunu, gölü kaplayan bu buz tabakasının bazen yetmiş gün kaldığını belirtmiştir. *"Bu buz tabakasının erimesi de küçük çaplı bir felaket gibidir. Sahilde bulunan setler, çatmalar hatta dağdan yuvarlanan iri kayaları bile buz tabakası sebebiyle yerinden oynardı. Bu sebeple göl kenarında set ve rihtim inşa etmek mümkün olmamıştır."*

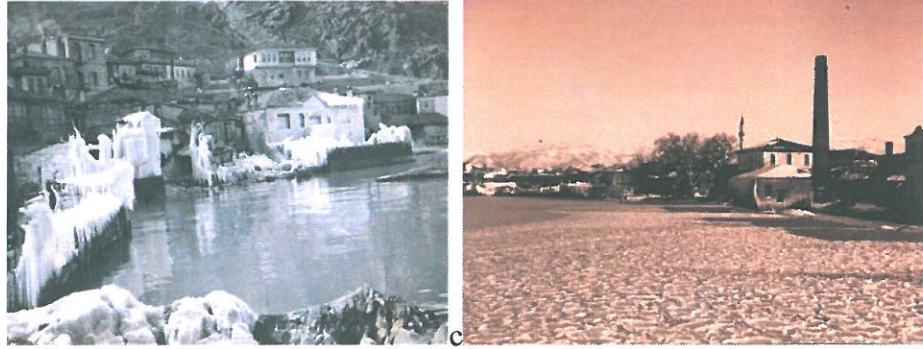
Veziroğlu (2005)'da kitabında 1911 senesinde zor geçen kış ayından bahseder. Eğirdir kentinde 1150 metre yüksekte bulunan ve meşe korusu olan Oluklacı tepesinden asırlık meşe ağaçları ve bazı katran ağaçlarının kesilerek kentlilerin ısınmak için kullandıklarını, hayatta kalma savaşı verdiklerinden bahsetmektedir.

Bozkurt (2004) 'da 1970'li yıllarda Eğirdir kentinde geçirdiği günleri anlattığı kitabında, Ocak- Şubat aylarının çok soğuk ve karlı geçtiğini, Şekil 3.31, Şekil 3.32' de görüldüğü gibi soğuk kış günlerinde, gölün dalgalarının ayakta donduğunu, göldeki

buz kalınlığının 25-30 cm'yi bulduğu kışların görüldüğünü belirtmiştir. “Poyraz rüzgarlarının da etkisiyle buz tabakası kalınlaşır ve buz tabakasının erimesi aylar sürerdi. Ancak lodos rüzgarlarıyla buz kütleleri eriyip kalkar bu sırada büyük gürültüler çıkar, kayıklar parçalanır ve evler yıkılırdı.” Şeklinde ifade etmiştir.

Şekil 3.31. 1978 yılı Yeşilada, kıyıya vurup buz tutan dalgalar (Foto Savaş arşivi)

Şekil 3.32. 1940'lı yıllarda soğuk kış günleri ve buz tutan göl (Foto Savaş Arşivi)

Şekil 3.33. 1949-1980'li yıllar “Buzatı” ile kayan insanlar (Foto Savaş Arşivi)

Eğirdir dışı çok göç vermiştir. Ekonomisi daraldıkça iş yapmak isteyenler hep dışı gitmişlerdir.

1900'ler başında Aydın, İzmir, Manisa'ya
1935'lerden sonra Bez fabrikasında çalışmak için Nazilli'ye,
1948'den sonra göl yükselince Ada'dan 50-60 hane Isparta'ya,
1950'den sonra trikotaj üzerine iş yapmak için İstanbul'a,
1980'den sonra Antalya'nın gelişmesiyle Antalya'ya göçler olmuştur. Eğirdir dışında yaşayan Eğirdirli sayısı, Eğirdir'de yaşayan Eğirdirlilerin birkaç katıdır.

Tarihte Eğirdir'den önemli göçler olmuştur. Hamidoğlu Beyliği, Osmanlı yönetimine katıldıktan sonra Bursa'ya hayli nüfus gitmiştir ya da götürülmüştür. İstanbul'un Fethinden sonra büyük sayıda nüfus İstanbul'a götürülerek yerleştirilmiş, buraya "Eğirdirkapı" denilmiştir. Sonradan bu söz "Eğrikapı"ya dönüşmüştür. Evliya Çelebi, Seyahatname'sinde İstanbul'a gelenlerin nerelere yerleştirildiklerini yazarken Eğirdir'den gelenlerin Eğrikapı'ya yerleştirildiğini bilinmektedir.

Beyşehir'in "Eğirler" köyü de Eğirdir ya da yakın çevresinden gidenlerin yerleştiği bir köydür. "Eğirdirliler" sözü zamanla "Eğirler"e dönüşmüştür.

Bu yazdıklarımız bilinen yoğun göçlerdir. Küçük çaptaki göçlerin toplamı da önemli bir sayı tutar (Veziroğlu, 2005).

3.1.2.2.1. Mübadele sonrasında kentte yaşayan rumların göçü

Eğirdir kazası; 1830 yılında nefsi 13 Müslüman ve bir Rum mahallesi olmak üzere 14 mahalleden müteşekkildir. 14 mahalleden 2'si Cezire-i Nis (Nis Adası)'de olup biri Müslümanlara diğeri gayrimüslimlere ait mahalledir. Müslümanlar Cezire-i Nis Mahallesi'nde, gayrimüslimler ise Cezire-i Nis Rum Mahallesi'nde kaydedilmiştir. Bu iki mahallenin bulunduğu Nis adası günümüzde Yeşilada Mahallesi olarak gözükmektedir.

Diğer 12 mahalleden 9'u aynı isimlerle, kalan 3 mahalle ise Cami-i Kebir- Cami, Seydimpaşa- Seydim, Timurkapı- Demirkapı olarak Eğirdir'in mahalleleri olarak devam etmektedir. 1530 yılında yaklaşık 260 gayrimüslim nüfusun bulunduğu Eğirdir Nis Adası'nda, 1568 yılına gelindiğinde gayrimüslim nüfusun 200 civarında olduğunu görmekteyiz. 1830 yılında ise Eğirdir kazası Nis adasında bulunan Rum Mahallesi'nde kayıtlı erkek Rum sayısı 230 olup bu nüfus olarak 460'a tekabül etmektedir.

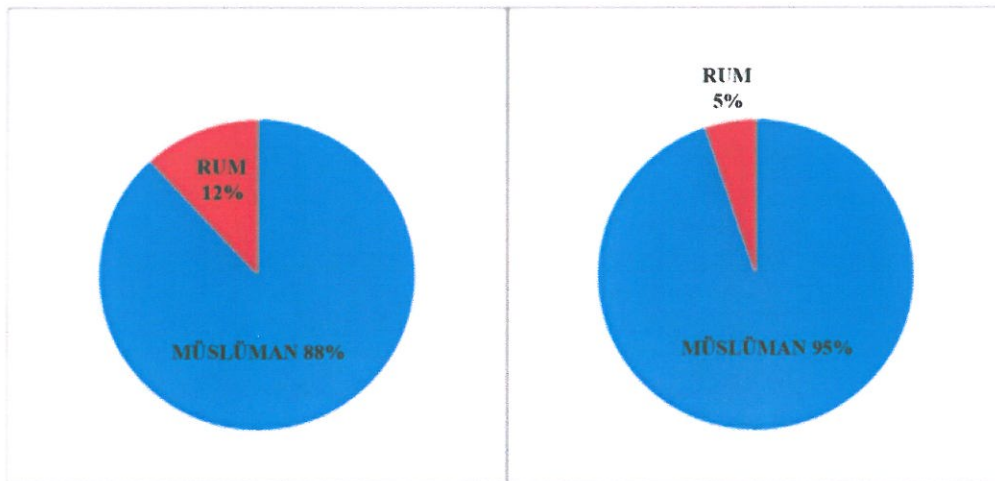
1530 yılında hem Eğirdir merkezde hem de Eğirdir kazasına bağlı olan Ağros ve Findos'da var olduğu tespit edilen Rumların 1830 tarihli nüfus defterine göre Ağros ve Findos'dan ayrıldıkları fakat Eğirdir merkezde bulunanların burada yaşamaya devam ettikleri anlaşılmaktadır. Eğirdir'in beldesi olan Barla'da da 1830 yılında yaklaşık 386 Rum nüfusu mevcuttur. 1530'da 260 kişi olduğu tahmin edilen Eğirdir'li Rumların 1830'daki kayıtlara göre nüfuslarının %77 artarak 460'a ulaştığını söyleyebiliriz. 1847'de bu nüfusun 368'e düştüğünü görmekteyiz. 1879'da ise Eğirdir kazası dahilinde 1366 Rum nüfusun bulunduğu anlaşılmaktadır. Şekil 3.34, Şekil.35 ve Şekil 3.36'de nüfus karşılaştırmaları ve dağılımı görülmektedir (Karacan, 2017).

Kayıtlı Olduğu Birim	Kayıt Cinsi	Nüfus 1530	Nüfus 1830	Değişim %	Nüfus 1847	Nüfus 1879
Nefs-i Eğirdir	Rum	260	460	77	368	1366
Nefs-i Eğirdir	Müslim	1484	3426	131	-	-
Nefs-i Barla	Rum	277	386	36	400	-
Nefs-i Barla	Müslim	714	1736	143	-	-

Şekil 3.34. 16.yy ile 19.yy Nüfus Karşılaştırması (Karacan, 2017)

Kaza	Birim	Müslim	Rum	Toplam
Eğirdir	Merkez	3426	460	3886
	Kaza	8334	460	8794
Barla	Merkez	1736	386	2122
	Kaza	2050	386	2436

Şekil 3.35. 1830 Hamid Sancağı Nüfus Dağılımı (Karacan, 2017)

Şekil 3.36. Eğirdir Merkez – Eğirdir Kaza Nüfus Dağılımı (Karacan, 2017)

Nis Adası'nda 19.yy'da yaklaşık 170-180 Rum aile ve 130 Türk aile vardı. Muhtarlıkla yönetiyordu. Dinsel açıdansa Pisidas Metropollüğü'ne bağlıydı. Anania Zahariadis'in tanıklığı (1961);

"1908 yılında 2.Meşrutiyetle birlikte Yeşilada'da olaylar başlamıştır. Bu dönemde Trakya, Girit ve Selanik'ten Rumca bilen Türk devlet görevlileri gelmiştir ve hepsi Rum düşmanıdır. İlk olarak din tarihini, Yunan tarihini, Troya Savaşı'nı, Büyük İskender'i anlatan kitaplarımızın sayfalarını yırttılar. Avrupa Savaşı başladığında okulları da kapattılar. Bana ve bir başkasına gizli gizli ders veren hocayı şikâyet ettiler. O zamandan Yunanistan'a gelene kadar okul yüzü görmedim. Balkan Savaşı'nda askerlik çağı gelmiş olanlardan bir tertip istediler. Yaşı uygun düşenlerden altısını aldılar. Bu altı kişiden yalnızca biri Sırbistan'da kaldığı için geri gelmedi, diğerleri Selanik üzerinden geri döndü.

1914 yılında bedellerini daha önceden ödemiş olmamıza rağmen 21-45 yaş arasındaki erkekleri askere aldılar. Bunlardan yüzde 95'i Amele Taburları'ndan çalışırken can verdi. Yalnız genç olanlar hayatta kalabildi. O da çok azı. Sürgünlerden birçoğu Pozantı ve Biga'ya yollanmışlardı. Açlık susuzluk ve kötü hayat şartları sürgünlerin mahvolmalarına sebep oldu. Geceleri bile çalıştırılıyorlardı. Hayatta kalıp da sürgünden sonra askerlik sırası gelmeyenler ateşkesten sonra Nis'e döndü. Her neyse savaş boyunca köyde nahoş bir olay olmadı. Köylülerimiz olan Türkler bize zarar vermedi.

Bu durum 1920'ye kadar böyle devam etti. 1919'da Aydın'dan ve başka yörelerden sürgünler geldi. Onları evimizde ağırladık. Yunan ordusu İzmir'e çıktığı zaman Türkler 14 yaşından büyük tüm erkekleri topladılar... Nis'te erkek kalmadı.

Bizi bölük bölük toplayıp Kayseri'ye yolladılar. İncesu'da az sayıda yaşlı genç kaldı, diğerleri yola devam etti. Yola devam eden edenlerden bazıları zor koşullara dayanamayıp öldü... Hayatta kalanların %80'i Diyarbakır'a diğerleriye en son nokta olan Silvan, Bitlis'e kadar yürüdüler.

Yalnızca Parla'nın kadın ve çocukları sürgüne gittiler. Parlalı kadınlar: "Biz de erkeklerimizle beraber gideceğiz" deyip sürgüne gittiler... Sürgün 3 yıl sürdü. Bu süre içinde yaşı tutanlar askere alındı. Böyle olması yani askere alınmaları belki daha iyi

oldu. Askere alınanlar en azından yiyecek bir parça ekmek bulabiliyorlardı. Oysa diğerleri sürgündekiler yaşam mücadelesi veriyordu. Birçoğu öldü. Küçük Asya Felaketi sırasında mübadele yapılacağı, isteyenlerin gitmekte serbest olacağı söylendi. Paramız yoktu. Yola nasıl çıkacaktık? Halep üzerinden Konya'ya Kayseri'de olanlarsa Mersin üzerinden, askere alınanlarsa Samsun üzerinden Yunanistan'a geldiler. Nis'te kalan kadın ve çocuklar 1922'de Antalya'ya gitmek için yola koyulmuşlardır.” (Küçük Asya Araştırmaları Merkezi, 2001).

Eskiden ada sakinlerinin hepsi Hristiyan olup, adada 18 kilise varken zamanla Hristiyanlar başka yerlere göç ettiklerinden azalmışlar, evlerini satın alan Müslümanlar adada yerleşmeye başlamışlardır. Adada çıkan bir yangın sonucunda 40-50 Hristiyan evi yanmış, halkı da Isparta'ya göç ederek yerleşmişlerdir (Sami, 1983).

Nis adasının 19. Yy. ortalarındaki durumları, adada 84 hane Müslümanlara aittir. Müslüman halkın ilk eğitimini adada aldığı anlaşılmaktadır. Diğer eğitimlerini Eğirdir'deki Dünderbey ve Yılanlıoğlu Medreselerinde görmektedirler. Yaygın olarak balıkçılık, dokumacılık, çiftçilik ve bağcılık yapılmaktadır. Diğer mesleklerin dağılımı zayıftır. Eğitim ve kültür düzeylerinin de orta seviyede olduğu anlaşılmaktadır.

Gayr-i müslim ahalinin ekonomik durumu genel olarak orta hallidir. Esnaf ve sanatkarlık gayr-i müslim tehada yaygındır. Erkek nüfusun hanelerinin dışında gayr-i müslim menkullerinden herhangi bir bahis yoktur. Gayri Müslümlerin Meslek Durumları; 2 Papaz; 1 Muhtar (Kocabaşı); 7 Çulha; 5 Duvarcı; 1 Tüccar; 8 Kalaycı; 1 Yağcı; 1 Hancı; 3 Değirmenci; 18 Sandalcı; 26 Dülger; 18 Amele 3 işsiz vardır.

Yeşilada'nın karaya bağlantısı olmaması, ulaşım problemlerini gündeme getirmiştir. 1950 yıllarına kadar dokumacılık mesleği ve balıkçılıkla geçimlerini sağlamaya çalışmışlardır. Geçim sıkıntısı nedeniyle insanlar büyük şehirlere göç etmiştir. Oralarda da tekstille uğraşmışlardır. Ekonomik olarak ada halkı güçlüdür. Adayı sadece yazlık olarak kullanmaktadırlar. Adada devamlı yaşayan insanlar ise yol bağlantısı yapılmasıyla beraber pansiyon işletmeciliğine yani turizme dönmüştür.

Asrın sonunda adada iki adet okul vardır. Biri ilk, diğeri Rüştüyedir. Masrafları Rum Cemaati tarafından sağlanmıştır. Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı sırasında

Batı Anadolu'da yaşayan Hristiyan Rumların büyük bir çoğunluğu güvenlik nedenlerinden dolayı daha iç bölgelere götürülmüştür. Isparta ve çevresine'de, Aydın ve Nazilli'nin işgali üzerine, birçok Rum Denizli'den getirilmiştir.

Günümüz Türkiyesinde, Mübadele sonucunda Yeşilada'da ve Anadolu'da yaşayan Hristiyan Rumlar bütün geçmişlerini de bırakarak Yunanistana gitmişlerdir. Şu an Eğirdirde Hristiyan-Rum yaşamamaktadır (Yakıt, 2001).

3.1.2.2.2. 1952, 1959, 1972 yıllarında meydana gelen yangınlar

Cumhuriyet Döneminde Eğirdir'de meydana gelen büyük olaylardan birisi 4 Mayıs 1959'daki büyük yangındır. Bu yangında 215 ev yandı. Bu yangından sonra Eğirdir yeniden imar edildi (T.C. Isparta Valiliği, 1996).

Recep Bozkurt yangınları şu şekilde yorumlamıştır; *“1972 yangınında buraların kül oluşunu çaresiz bir biçimde izlerken duyduğum yürek acısını hiçbir zaman unutamam. Bir kısmının 1959'daki "Büyük Yangın"da yandığı Cami Mahallesi yangını bu yarımada, özgün ahşap evleri ile bugünlere gelseydi, Safranbolu Evlerine taş çıkarırdı”* (Bozkurt, 2004).

Şekil 3.37, Şekil 3.38 ve Şekil 3.39'da kentin geçirdiği yangın anına ve yangın sonrasına ait fotoğraflar görülmektedir. Şekil 3.40'da görülen ve 1960 yılında inşa edilen Sekibağ evleri afetzedeler için yapılmıştır. 1972'de meydana gelen yangında Kale mahallesinin yarısı yanmıştır. Yazla mahallesindeki Hankah dolaylarındaki evler de bu yangından sonra yapılmıştır. Şimdi o yöre “Yangın evleri” adıyla anılır (Veziroğlu, 2005).

Şekil 3.37. 1959 yılı Cami Mahallesi yangını (Foto Savaş arşivi)

Şekil 3.38. 1959 yılı Cami Mahallesi yangın sonrası (Foto Savaş arşivi)

Şekil 3.39. 1972 yılı Kale Mahallesi yangınından sonra (Foto Savaş arşivi)

Şekil 3.40. Yenimahalle'deki yeni yangın evleri (Foto Savaş arşivi)

3.1.2.3. Altyapı, ulaşım faaliyetleri

Antik dönemlerden beri Pisidia, devamlı olarak önemini korumuş tarihî bir bölgedir. Bu bölge, yolların kavşak noktası olması açısından oldukça önemlidir. Anadolu'daki medeniyetler önemli ticaret merkezlerine ulaşım amacıyla Isparta çevresinde farklı yol ağları oluşturmuşlardır. Yunan ve Roma antik yollar daha sonra Selçuklu, Beylikler ve Osmanlılar tarafından kullanılmaya devam etmiştir. İlk dönemde bölgenin ana merkezi Yalvaç iken, Eğirdir ve Isparta'nın ön plana çıkmasıyla birlikte Pisidia bölgeyi birbirine bağlayan yolların merkezi olmuştur. Anadolu'yu Isparta'ya bağlayan güzergâhlar Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde de hemen hemen korunmuş, hatta daha faal bir hale gelmiştir. Isparta'nın kervan yolları, kuzey bölgesi mallarının güneye taşınması açısından önemlidir. Bölge olarak taşımacılığın yapıldığı yollar üç ana aksa ayrılmaktadır. Bölgede yollarla ilgili yapılan araştırmalar ve incelemeler daha fazla üç yol aksı ile ilgilidir. Doğu, Batı ve Güney yönden gelen bu akslar antik dönemlerden bu yana kullanılmaktadır. Konya-Eğirdir güzergâhı bunlardan birisi ve en önemlisidir (Demirci, 2014).

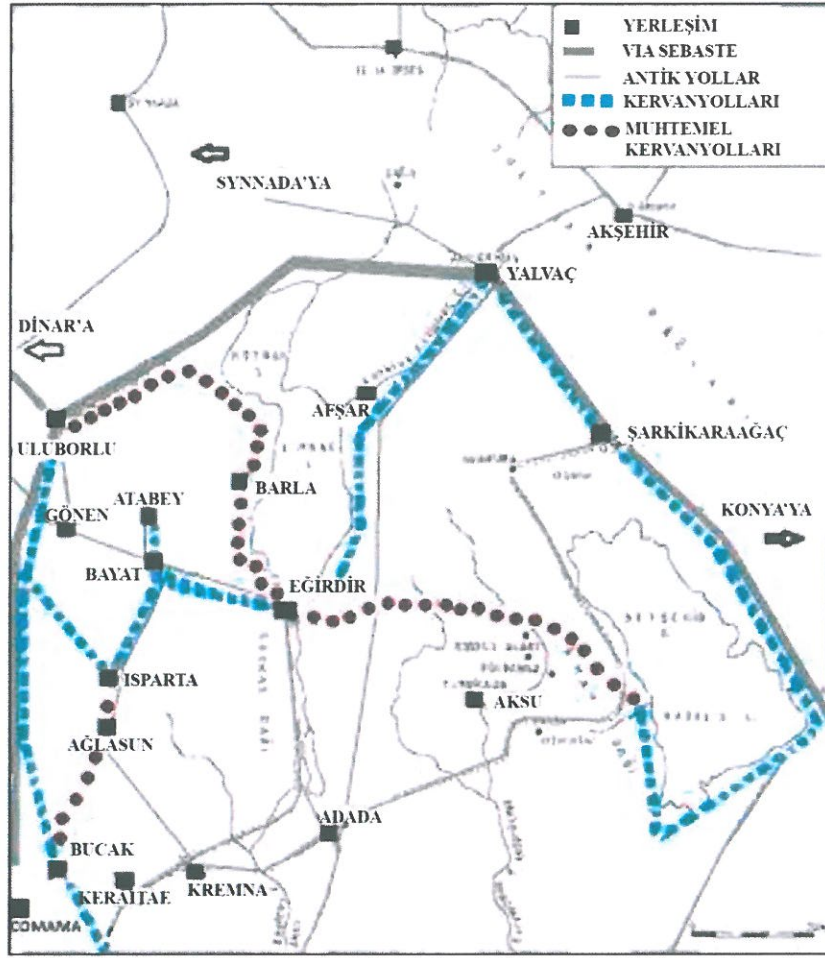
Antik dönemde Isparta'nın içerisinde yer aldığı bölge olan Pisidia'daki yollarının günümüzde olduğu gibi oldukça geniş ve düzgün olmadığı, daha çok patika yol ağı

şeklinde ve yük arabalarından ziyade hayvanların geçişine uygun halde olduğu belirtilmektedir (Mitchell, 1995).

Bu coğrafya koşullarına bağlı olarak doğal ve tarihsel ana yollar dağlara paralel olarak genellikle doğu- batı yönünde uzanmıştır (Cahen, 1979). 1096 yılında başlayan Haçlı Seferleri'nde izlenen güzergâh Anadolu ticaret yolları konusunda önemli bir yer tutmuştur. Çünkü Haçlı Seferleri'nde izlenen güzergâhlar, Anadolu Selçuklu yolları ile çakışır durumda olduğundan, Selçuklu ticaret yollarının önemlerinde belirleyici rol oynamıştır.

Konya-Antalya yolunun Eğirdir'den sonra Atabey, Isparta, Burdur, İncir Han, Susuz Han, Kırkgöz Han ve Evdir Han menzilleriyle Antalya Limanı'na varmakta olduğu düşünülürse, bu kesimdeki hanlardan Evdir Han'ın I. İzzeddin Keykavus Dönemine (M.1210-1219) yıllarına ait oluşu, Eğirdir üzerinden giden kervanyolunun, Seydişehir üzerinden kıyıya ulaşan yola göre daha eski ve önemli olduğunu göstermektedir. Eğirdir'deki hanla birlikte İncir Hanı, Susuz han ve Kırkgöz Hanı'nın II. Keyhüsrev Döneminde yapılmış olmaları, Selçuklu hükümdarlarının bu yola büyük önem verdiklerinin işareti sayılabilir (Uysal, 1994).

Bizans, Anadolu Selçukluları, Beylikler ve Osmanlı Dönemlerinde aynen kullanılan bu güzergâhlarda aslında değişen bir şeyin olmadığı, şimdiki karayollarının eskiden olduğu gibi, antik yolları takip etmekte olduğu görülmektedir. Belki şimdiki karayolları yolun durumuna göre 50 metre aşağıdan ya da 100 metre yukarıdan geçmektedir. Ama kaba hatlarıyla güzergâhları hemen hemen aynı olmaktadır. Dikkat çeken noktalardan bir diğeri antik Dönemlerde Isparta ile irtibatlı olan yolların azlığıdır. Yol haritalarında *Baris* (Isparta) adının geçmesine rağmen yolların buraya uğrayıp uğramadığı bilinmemektedir. Hatta antik haritalarda pek çok yolun Isparta'ya uğramadan geçtiği görülmektedir. Şekil 3.41'de de görüldüğü gibi, Uluborlu (Apollonia), Eğirdir (Prostanna) Yalvaç (Antiocheia), Gönen (Conana) ve Atabey (Agrai) gibi ilçeler yol güzergâhları ve yerleşim yerinin önemi açısından daha çok ön plana çıkmakta, son yüzyıllara gelinceye kadar böyle olduğu anlaşılmaktadır (Demirci, 2014).

Şekil 3.41. Isparta antik yollar ve kervanyolları haritası (Demirci, 2014)

1893 yılında Eğirdir’de doğan Ethem Kartal’ın geçen bu yol ile ilgili tanıklığı şu şekildedir; “İç Anadolu’yu, Batıdaki köy, kasaba ve şehirleri birbirine bağlayan ve batı istikametinde hem Isparta hem İzmir’e hem de Yazla mahallesine ve tren istasyonuna kadar uzanırdı. Bu nedenle çok yoğun kullanılmaktaydı. Ancak yol, Eğirdir yarımadasında yol için yeterli alan olmadığı için çok dardı. İki atlı araba yan yana zor geçerd; biri yan sokak aralarında bekler, öbürünün geçmesini sağlardı. Yolun güneyinde kayalara yapılmış evler vardı. 1950 yılından sonra, kaya üzerindeki bu evler Belediyece istimlak edildi. Evler yıkıldı; kayalar güçlükle parçalanarak yol biraz genişletilebildi” (Kartal, 2016).

3.1.2.3.1. Eğirdir demiryolu inşası

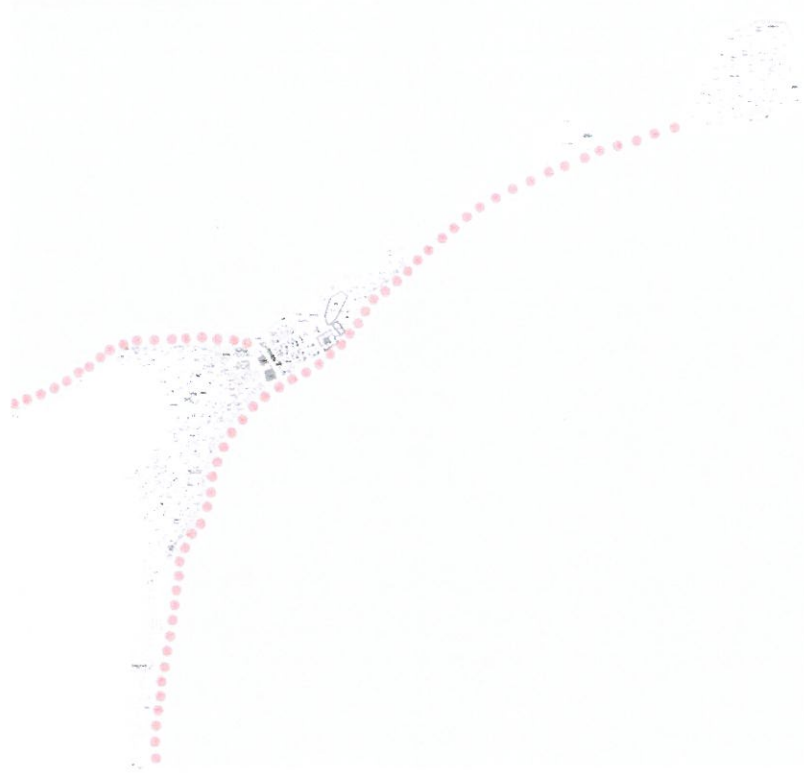
İstanbul - Edirne demir yolu hattından sonra Osmanlı imparatorluğu döneminde yapılan 2. demiryoludur. İzmir’den başlar İzmir-Aydın-Denizli üzeri Isparta’ya,

Isparta'dan da Eğirdir'e gelir. Eğirdir'e yolun yapılış tarihi 1876 yılıdır. Konya ovasından elde edilen buğdaylar deve kervanlarıyla Gelendost'a getirilir. Oradan mavlalara yüklenir ve Eğirdir istasyonuna getirilir. Eğirdir istasyonundan trenlere yüklenip İzmir'den de gemilerle İngiltere'ye taşınır (Dinamo, 1973).

Daha sonra Osmanlı himayesine geçen demiryolu 1912 yılında ulaşım açılan "İzmir-Aydın-Denizli-Dinar Demiryolu Hattı"nın Eğirdir'e varışıyla burası tam bir "taşıma ve ulaşım noktası" haline gelmiştir. 1921 yılı başlarında Eğirdir- Gelendost, Eğirdir-Yalvaç, Gelendost- Yalvaç iskeleleri arasında her gün 180-200 tonluk nakliyat ve sevkiyat yapılmaktadır. Eğirdir'e gelen malzemeleri saklayıp korumak için bugünkü İstasyon mahallesi ve Altinkum plajının bulunduğu yere onlarca depo ve ambar yapılmaya başlandı. Tarihe "Antalya- Eğirdir Hattı" olarak geçen bu güzergahtan tahmin edilemeyecek miktar ve çeşitte malzeme (3 bin tondan fazla), personel taşınarak Batı cephesinin lojistik desteği sağlanmıştır. (Bozkurt, 2007).

3.1.2.3.2. Göle dolgu yapılarak inşa edilen yollar

Eğirdir ilçesinde de 1938 yılında şehir merkezinin dışında kalan bir bölgede önce hükümet binası yapımı sonrasında da bu binanın 1952 yılında Kemik hastalıkları hastanesine dönüştürülmesinin ardından ilçeye öncelikle 1960'lı yıllarda bu bölgeyi merkeze bağlayan aynı zamanda da Konya Isparta illeri arasındaki ulaşımı da sağlayan dolgu yol yapılmıştır. 1970'li yılların sonuna doğru hastanenin de büyütülmesi sırasında çıkan hafriyatlarla da gölde bulunan iki ada ile merkez arası bağlanarak adalar yarımada haline getirilmiştir (Şapçı, 2008). Yine 1970'li yılların sonunda ilçe merkezini Yazla mahallesine, oradan da Isparta'ya bağlayan dolgu yol inşa edilmiştir. 2000'li yıllara gelindiğinde ise bölünmüş yollar inşa edilmiştir. Şekil 3.42'de kente eklenilen yollar, Şekil 3.43 ve Şekil 3.44'de kente dolgu yol yapılmadan önce ve sonrası görülmektedir.

Şekil 3.42. Kent merkezine eklenen yol dolguları (Kişisel Arşiv)

Şekil 3.43. 1954 yılları 1.Sahil yolu (Foto Savaş Arşivi)

Şekil 3.44. 1960 – 2018 yılları 1.Sahil yolu (Foto Savaş Arşivi)

3.1.2.4. Kamu yatırımları

3.1.2.4.1. Eğitim kurumları

Eğirdir ilçesi, eğitim ve öğretim açısından köklü bir geçişe sahiptir. Selçuklular Anadolu'ya yerleşmelerinden hemen sonra Eğirdir'e birçok eğitim ve kültür merkezi kurmuşlardır. Bugün ayakta kalan, 1237 tarihinde Selçuklu Hükümdarı II. Gıyaseddin Keyhüsrev tarafından yaptırılmış olan Taş Medresedir. Bu Medrese Dünder Bey'in yaptığı katkılarla yenilenmiş ve Dünder Bey Medresesi adını almıştır. Bugün bir kapalı çarşı olarak hizmet vermektedir. 1877 Konya Vilayet Salnamesine göre, kazada 3 medrese, 1 rüştiye ve 62'si erkek 437'si kız olmak üzere toplam 499 öğrencinin okuduğu 27 sıbyan okulunun bulunduğu kayıtlıdır. 1882 Konya Vilayet Salnamesinde ise Eğirdir kazası Barla ve Pavlu nahiyelerinde 25 okulda, 1619'u erkek, 470'i kız olmak üzere toplam 2089 öğrenci kayıtlıdır. Osmanlı dönemine ait bir bilgi de 1903 Maarif Salnamesinde bulunuyor. Buradaki kayda göre; Eğirdir'de 273 öğrencinin okuduğu, 5 medrese, 61 öğrencinin bulunduğu 1 rüştiye ve 60 erkek öğrencinin okuduğu 1 Rum Ortodoks Erkek İlkokulu bulunduğu belirtiliyor. Yine aynı salnamede ilçede 2 kütüphanelerde 220 kitabın bulunduğu kayıtlıdır.

Şekil 3.45. Cumhuriyet döneminde yapılan Zafer ilkokulu (Anonim)

Şekil 3.45'de görülen ilkokul binası 1926 yılında Zafer Mektebi adı ile inşa edilmiş olup, daha sonra Zafer ilkokulu adını almıştır. 1959 yılı Mayıs ayında, Cami Mahallesiindeki yangında okul binasının da kısmen hasar görmesi sebebiyle yeniden yapılması planlanmış olmakla beraber; 1962 yılına kadar aynı binada öğretime devam edilmiştir. 1962-1963 Öğretim yılı başında yeni yapılan tek katlı binada öğretime başlanmış olup, 1991-1992 öğretim yılı başına kadar aynı binada eğitim ve öğretime

devam edilmiştir. Bu binanın ihtiyaca cevap vermemesi sebebiyle 1991 yılında şimdiki 3 katlı okul binası yapılarak eski bina yıkılmıştır. 21 Ekim 1991 tarihinden itibaren yeni binada Muazzez ve Yaşar Şapçı İlköğretim Okulu ismi ile eğitim ve öğretime devam edilmektedir (Eğirdir Ses , 2015).

Cumhuriyet döneminde eğitim hizmetlerine gereken önem verilmiş olup, bugün okulsuz belde yoktur. Eğitim öğretim hizmetleri 37 ilkokul, 6 ilköğretim okulu, 1 bağımsız ortaokul, 8 adet lise, 1 halk eğitim merkezi müdürlüğü ile 350 civarında öğretmenle 5500'e yakın öğrenciye verilmektedir.

Eğirdir Belediyesi okul yapımına büyük destek vermekte olup, "her yıl bir okul" projesi yürütmekte ve yeni açılan yerleşim merkezlerine okul yapmaktadır. Eğirdir ilçesinde bulunan liseler: 3 adet genel lise. Bu liselerden biri Eğirdir merkezinde, diğerleri Sarıdris ve Pazarköy kasabalarında yer almaktadır. Ayrıca ilçe merkezinde; Anadolu Lisesi. Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi, Kız Meslek Lisesi, İmam Hatip Lisesi ve Endüstri Meslek Lisesi hizmet vermektedir (Isparta Valiliği, 1996).

Eğirdir'de kurulan ilk yüksekokul 20 Temmuz 1982 tarihinde Akdeniz Üniversitesi Isparta Mühendislik Fakültesine bağlı olarak kurulan fakülte, 5 Ocak 1985 tarihinde Eğirdir Su Ürünleri Yüksekokulu adıyla Isparta ilinden Eğirdir ilçesine taşınmıştır. 18 Haziran 1987 tarihinde ise doğrudan Akdeniz Üniversitesi'ne bağlanmıştır. 13 Temmuz 1992 tarihinde 3837 sayılı kanunla adı ve bağlantısı değiştirilen Yüksekokul, Isparta ilinde kurulan Süleyman Demirel Üniversitesi'ne bağlanarak Eğirdir Su Ürünleri Fakültesi adını almıştır. 2018 yılında ise Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi bünyesine geçerek, eğitim-öğretim faaliyetlerine devam etmektedir (Eğirdir Su Ürünleri Fakültesi, 2019) Günümüzde Eğirdir'de, 22 ilkokul, 10 ortaokul, 6 lise, 1 m.y.o ve 1 fakülte bulunmaktadır (T.C. MEB, 2019).

3.1.2.4.2. Eğirdir Dağ Talimgahı

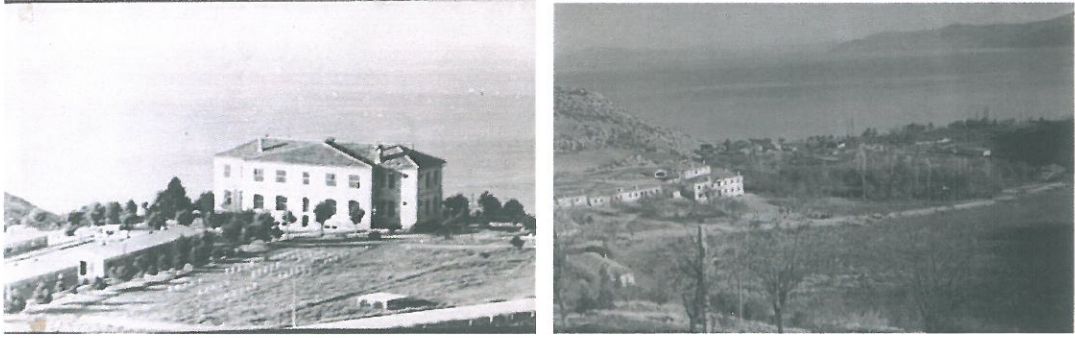
1926 yılında bölgede eğitime başlamıştır. O yıllarda nüfus 5000'den azdır.

Batı Toroslar'ın görkemli dağları, tepeleri, yaylaları ve ülkemizin dördüncü büyük gölünün bulunduğu bu yörenin böylesi bir askeri birliğin eğitimi için gerekli hemen

hemen tüm koşulları taşıması, İzmir-Aydın-Denizli-Dinar Demiryolu Hattı'nın Eğirdir'e kadar gelmesi, bu birliğin burada konuşlanmasında önemli rol oynamıştır. Bir de buna kendine özgü iklimini de eklediğimizde, Eğirdir'in bu iş için uygun olduğunu hemen anlarsınız.

1930 ve 1940'lı yıllarda Şekil 3.46'da görülen Eğirdir Dağ Talimgah Birliği, giderek daha büyür ve güçlenir. Çünkü o yıllarda dünya yeni bir savaşın eşiğine gelmiş, 1939'dan itibaren de başta Avrupa olmak büyük yıkımlar başlamıştır.

“Bu yıllar aynı zamanda Dağ Talimgâh Birliği'nin Eğirdir'e damgasını vurmağa başladığı yıllardır. Bu birliğin buraya yerleşip kökleşmesi; Eğirdir'in çehresini de değiştiriyordu. Talimgâhın kurulduğu Yazla Mahallesi'nde önceleri birkaç bağevi (Kelif) varken, şimdi Eğirdir'in en gözde yerleşim yeri oluyordu” (Bozkurt, 2015).

Şekil 3.46. Yazla bölgesindeki Askeri Talimgah Binaları (Foto Savaş Arşivi)

3.1.2.4.3. Eğirdir Kemik Hastalıkları Hastanesinin inşası

Eğirdir'in kendine özgü iklimi ve güzelliği, coğrafi konum olarak Anadolu'nun orta sayılabilecek bir yerinde bulunması, tren yolu ile ulaşım kolaylığının olması, yerleşim yeri olarak da insan yaşamı ve sağlığına çok uygun olan 1000 m yükseklikte konuşlanması gibi etkenler, bu hastanenin Eğirdir'de kurulmasında önemli rol oynamıştır.

01 Ocak 1952 günü, “Eğirdir Kemik ve Mafsal Veremi Hastanesi” nin açılışı yapılmıştır. Aradan bir yıl geçmeden 25 yatak ilaveyle yatak kapasitesi 125'e çıkarıldı. Kısa sürede büyük bir rağbet gören Şekil 3.47'de görülen, Eğirdir Kemik ve Mafsal Veremi Hastanesi, 1955 yılında hastanenin büyütülmesi kararı verilmiş ve 1957 yılına gelindiğinde ek yapılar, yönetim binaları tamamlanarak yatak kapasitesi iki katına çıkarılmıştır.

1952-1958 yılları arasında başta Konya, Antalya, Denizli, Afyonkarahisar, Kütahya, Ankara, Aydın ve Malatya olmak üzere yurdun çeşitli yörelerinden Eğirdir Kemik Hastalıkları Hastanesi Deniz ve Güneş Tedavi Enstitüsü'ne tam 31 bin 652 hasta gelmiştir. 1982 senesinde 1500 yatak kapasiteli, 12 katlı bina hizmete girmiştir.

Hastaneyle birlikte Eğirdir kenti yurt genelinde tanınan bir hale gelmiş ve Eğirdir'de Sağlık Turizmi hızla yayılmıştır. İlçe merkezine yeni otel ve pansiyonlar, iş yerleri açılmış; büyüyen hastanede, Eğirdir merkez ve köylerinden yüzlerce kişiye istihdam sağlanmıştır. Eğirdir'e atanan doktor, teknisyen, hemşire, hasta bakıcı, ekonomik ve sosyal hayatın yeniden biçimlenmesine önemli katkılar sağlanmıştır (Bozkurt, 2015). Zaman içinde hastane prestijini kaybetmiş ve şu anda devlet hastanesi olarak hizmet vermektedir.

Şekil 3.47. 1970'li yıllarda hastane inşaatı (Foto Savaş arşivi)

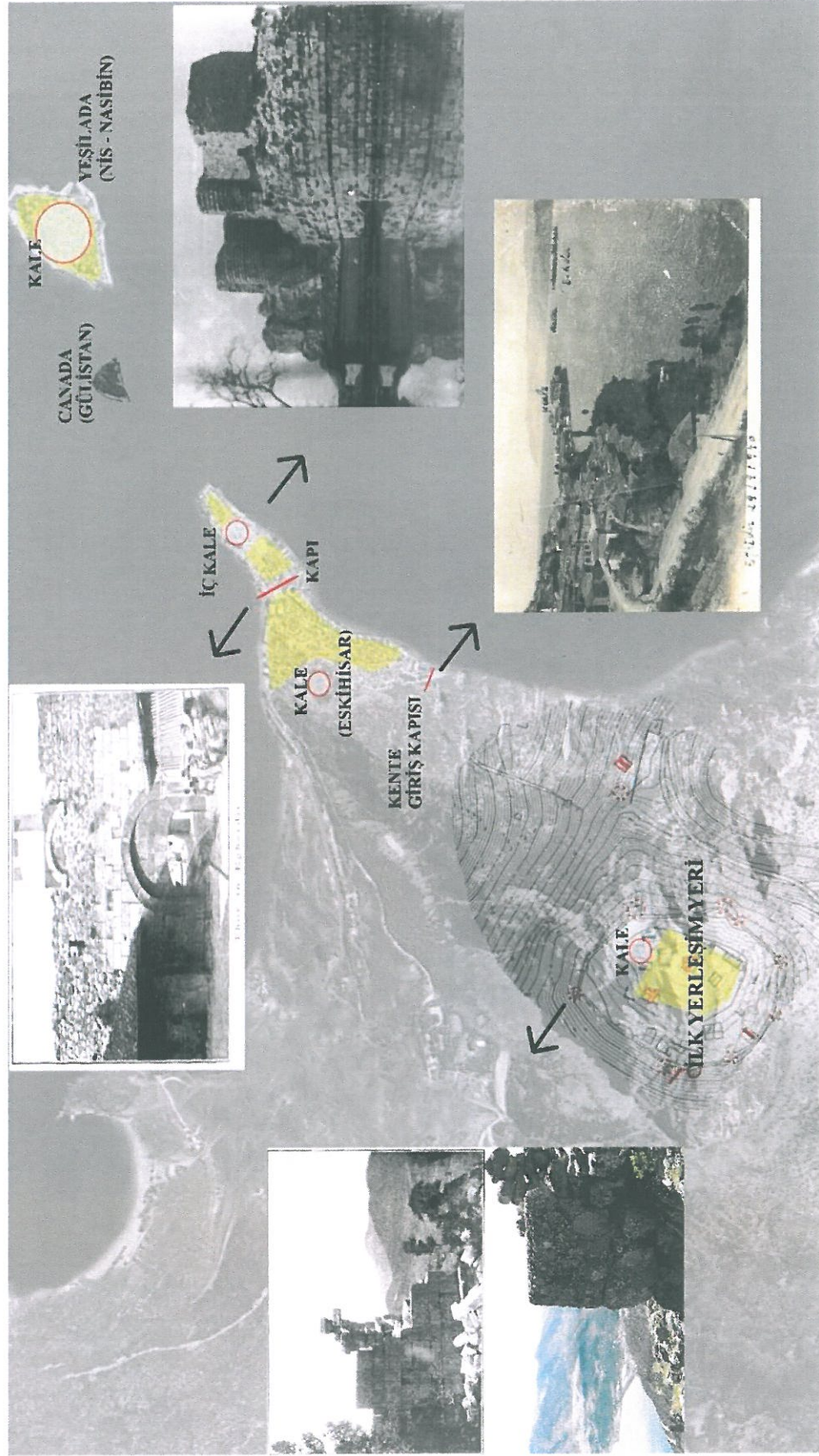
3.1.2.5. Kentin yönleneşi, kentleşme ve imar faaliyetleri

Eğirdir üzerine yapılan çalışmalara göre süreç içerisinde şekil 3.48 'de görülen kentte inşa edilmiş dört kale ve iki kale kapısı olduğu anlaşılmaktadır. Sur duvarları kentin coğrafyasına göre şekillenmiş ve kentte bulunan kuleler, duvarlar ve kapılarla desteklenmiş. Bu kuleler savunma, haberleşme ve gözetlemeye yönelik oluşturulmuşlar. Bunlardan en eskisi Helenistik dönem kenti olan Prostanna üzerinde

bulunan kaledir. Eğirdir kentine en yüksek rakımdan bakan noktada konumlanmıştır. Pisidia bölgesinde kurulan Askeri koloni kenti olan Prostanna bölgenin iç kesimini denetlemek amacıyla kurulmuştur. Kentin topografik yapısına uygun olarak savunmaya en elverişli noktada inşa edilmiş olan akropolis 2,1 hektarlık bir alanı kaplamaktadır.

Şekil 3.49’da görülen Akropolis’te bulunan kalenin ortasında askerlerin toplanması ve eğitim yapması amacıyla oluşturulmuş kale meydanının bulunması gerekir. Bu meydanın etrafında ambar için kullanılan mekânlar yapılmış olmalıdır. Akropolisteki yapılar muhtemelen kaleyi savunan askerlerin barınacağı yer olarak inşa edilmiştir. Orta kesimde genellikle kamusal yapılar bulunmaktadır. Dış kısımlardaki yapıların ise askerlere ait olma ihtimali yüksektir. Akropolisteki kale içerisinde bulunan yapıların birden fazla girişleri olduğu tespit edilmiştir. Kale kapıları, kuleler ve tapınaklar görülmektedir.

Kentteki kale ve diğer savunma yapıları M.S. 4. yy.’dan itibaren tekrar kullanılmıştır. Viarus (Sivri) Tepesi’nde Bizans Dönemi’ne ait yapı kalıntılarının bulunması, Bizans Dönemi’nde de kentte yerleşim olduğunu göstermektedir (Kızılyalçın ve Özcan, 2016).

Şekil 3.48. Eğirdir Kenti Kale ve kale kapıları (Kişisel Arşiv)

Har. 1: Prostanna Antik Kenti Haritasından Bir Bölüm. (D. Aktürk, KPYA Arşivi)

A Kapısı: →	B Kapısı: ↑	Tapınaklar: ↗↘
Seramik Tarama Alanı: ⬡	Kule Yapıları: ○	İki Bölümlü Yapı:

Şekil 3.49. Prostanna Kale yerleşimi (Aktürk)

Eğirdir kent merkezindeki kalenin ise ilk inşaatının Lidyalılar dönemine kadar indiği iddia edilmekle birlikte, bunu doğrulama imkânı yoktur. Buna karşılık, şimdiki kent meydanına bakan sur çizgisinin güney kanadı üzerinde, dışa taşkın olarak inşa edilmiş biri beşgen planlı diğeri ise silindirik iki burcun inşaat tarzları kadar, sur inşaatındaki

taş-tuğla almaşık duvar ve kaset tekniklerine bakılarak, bugünkü kale kalıntısının, Orta Bizans çağının bir ürünü olduğu söylenebilir.

Günümüze ulaşabilen bazı sur duvarlarının topoğrafya ile olan ilişkisine bakılırsa, eski kent, hiç kuşku yok ki, gölün içinde ve etrafı sur duvarlarıyla çevrili bir Orta çağ ada yerleşmesi idi. Bu bağlamda, Eğirdir gölünün güney-batı sahillerinde ve geçmişte İç Anadolu ile Akdeniz arasında uzanan yol güzergâhına hâkim bir ada ya da bir sutasosu gibi tahayyül edilebilecek. Bizans çağı Akrôtērion (Akrîdūr)'unun, Komnenoslar döneminde ve 12.yüzyıl ortalarında inşa edilmiş bir Castron olduğu ileri sürülebilir. Ne var ki, eski Bizans kalesini oluşturan sur çizgisi ile Orta çağ kent strüktürünü bir bütün halinde ortaya çıkartmak ve özellikle yerleşmenin kuzey-doğu ucunda yer alması muhtemel Hamidoğlu Beyliği Sarayı'nın (Felekabâd) lokalizasyonunu yapabilmek için, şimdiki yerleşme alanını oluşturan konut stoku arasında sistemli kazı ve sondajlara ihtiyaç vardır.

Günümüze bir kısmı ulaşabilmiş duvarlar ile burç inşaatlarına bakılarak, eski yerleşmeyi ana karadan ayıran sur çizgisi üzerindeki kale kalıntısının özgün haline ilişkin bazı tespitler yapma imkânı yine de bulunulabilir. Mevcut duruma bakılırsa, Bizans çağında, bir ada yerleşmesinden ibaret olan kale-kenti anakara ile irtibatlandıran kapının, şimdiki yer ve konumunda değil, aksine, silindirik burç ile kuzeyindeki poligonal planlı diğer burç arasında ve bugün moloz taş örgülü sağır bir kütle halinde gördüğümüz duvarın ortasında yer aldığı anlaşılmaktadır.

Günümüzde, güney-kuzey doğrultusunda uzanan söz konusu sur çizgisinin gerisinde, Kale Mahallesi adıyla göle doğru bir burun yaparak daralan ve bugünkü yerleşme alanını oluşturan konutların arasında, kimi yerlerde zamanla ortadan kalkmasına karşılık izleri hâlâ görülebilen ve çoğu yerde de üzerine konutların oturduğu tespit olunan duvar kalıntılarının topoğrafya ile olan ilişkisine bakılırsa, eski kentin, gölün içinde ve vaktiyle etrafı sur duvarlarıyla çevrili bir Ortaçağ ada yerleşmesi olduğu açıkça anlaşılmaktadır.

Bugün, Hükümet Meydanı'na bakan cephenin güney ucunda ve alt kotta, vaktiyle kesme taş kaplamalı ve kârgir bir kütle olarak inşa edildiği anlaşılan poligonal burç (ya da köşe kulesi) kalıntısından başlamak üzere, topoğrafyanın eğim çizgileri

boyunca kaya formasyonlarını takiben yükselerek kuzey yönüne doğru uzanan sur çizgisinin, sonradan birçok müdahalelerden geçmiş olmakla birlikte, ilk inşaat aşamasına ait özgün konum ve yapı malzemesini büyük ölçüde koruduğu söylenebilir. Gertrude Bell tarafından 20.yüzyılın başlarında çekilmiş bir fotoğrafa bakılırsa, bir su kanalı yoluyla anakara tarafından yalıtılmış ve bu haliyle bir adadan ibaret olduğu anlaşılan eski yerleşmenin şimdiki kent merkezine bakan ana cephesi, bu kesimdeki kayalık formasyonlardan da azami ölçüde yararlanılmak suretiyle, temelleri gölün içine kadar inen kesme taş kaplamalı ve aralarında ahşap hatılların da kullanıldığı bir tahkimat üzerinde yükselmekteydi.

Sur çizgisinin güney kanadı üzerinde, dışa taşkın olarak inşa edilmiş biri beşgen planlı diğeri ise silindirik iki burcun inşaat tarzları kadar, sur duvarlarının yapım tekniğinin de, Orta Bizans çağında ve Komnenoslar döneminin bir karakteristiği olduğu bilinmektedir. Dönemin yazılı kaynakları kadar, bu çağa ait kaleler üzerinde sürdürülen araştırmalar, özellikle John Komnenos (1118–1143) döneminden başlamak üzere giderek artan bir yoğunlukta, Anadolu'daki Selçuklu yayılmasına karşı, ülkenin Bizans idaresindeki batı, kuzey ve güney bölgelerinde yer alan pek çok kentin surlarla tahkim edildiğini ortaya koymuştur (Bilici Z. K., 2012).

Kasabanın çarşı hizasından başlayarak kale mahallesinin nihayetine kadar bir burun göle doğru çıkmış ve bu mahalle de eski bir kale yapılmıştır. Kalenin kapı mahalleri ve beden duvarları parçalarından bir takımları halen var ise de eski varoşlar ve kapıları harap olmuştur. Kale mahallesi burnundan Can Ada'ya kadar iyi zamanlarda su içinden dubaya benzer kargir ayaklar üzerine bir köprü ve yaya yolu yapılmış ise de çok zaman geçtiğinden harap olduğu ve bu Can Ada voyvodalık, kuşatma zamanlarına kadar bakımlı ve muntazam köşklü, bahçeli insana ferah veren bir yer olduğu ve halk dilinde gülistan denildiği halde elli-altmış seneden beri bakılmadığından harap kaldığını söylerler.

Dündar Bey Medresesi'nin kapısı cami kapısına bakar ve kuzey yönü dahi yine göle ulaşır ve bakar bulunduğu sebebiyle bu iki kapının arası on altı metre uzunluğunda caddedir. Bu caddeden doğuya doğru kargir bir kapıdan girilerek ilerisi kale kapısına varıncaya kadar on iki metre genişliğinde iki taraflı mevcut hanelerin ve kalenin yolu olmak üzere yol ve bir nevi dış kale içi gibidir. Kargir minare caminin doğu cephesi

duvarına ve kuzey karşısındaki medrese binasına bitişik olan gayet metin bir duvarın mezkûr kapı üstüne gelen kısmında olup dışarıdan görünüşü güya bir meydandan minarenin altındaki tünel içine girilir gibi görünür (Babacan, 2012).

Bozer (2007) çalışmasında, medreseye bitişik olan kemerli minarenin de kale kapısı olduğunu ve burada kullanılan taşların da kervansaray hanından getirilmiş olabileceğini belirtmiştir. Çünkü sözü edilen yapılarda hana ait olması muhtemel malzeme ile karşılaşmaktayız. Bu malzemelerin en belirgin olanları Kale kapısındaki düzensiz yerleştirilen bezemeli taşlar ile Dünder Bey Medresesi'nin taç kapısıdır. Hanın taşları medrese inşası için gerekenden fazladır. Bu nedenle artan malzeme kale ve diğer yapılarda değerlendirilmiş olmalıdır. Buna dair emareler kalenin surlarında yer yer görülmektedir.

Süleyman Şükrü Bey eski Eğirdir hakkında başka kimsenin daha önce bahsetmediği bilgiler veriyor. "*Lid kavmi, göçebe halinde iken "İnekdenizi" namlı bayıra inşa ettikleri ilk kaleyi, icabında içinde korunmak fikriyle yaptıklarından muhafızlara mahsus kulübelerden başka bina yok idi. Göçebelikten çıkıp yerleştikleri devrin birinci padişahı Huvardis namlı zatın sonradan yaptığı Eğirdir, gölün şimdiki bulunduğu yerde ve Felekâbâd namında bir büyük şehir idi.*" Süleyman Şükrü Bey'in aşağıda verdiği bilgiler doğru ise Lidyalılar zamanında, yani Krezüs devrinde eski Eğirdir bir tarafta İnekdenizi'nden başlayıp öbür tarafta Yumrutaş'a kadar devam eden bir büyük şehir görünümündedir. Eğirdir'in Lidya devletinin merkezi olduğu yarımadanın ucunda bulunan İçkale'yi Krezüs'ün yaptırdığı rivayeti de göz önüne alındığında, bu kalenin ancak savaş zamanlarında şehir halkına sığınak vazifesi gördüğü anlaşılıyor.

Şehir Büyük İskender'in zabtı ve istilasından sonra Rumların eline geçtiği zaman Demirkapı Mahallesi'nin olduğu mevkiye kadar bir dış kale daha yapılmış ve sonra Romalılara geçtiğinde Eskihisar namlı çok eski kale ile birleştirilip İnekdenizi cihetleri dahi bu surların içine alınmış idi. Bir müddet Roma saltanatı hükmünde kalıp ondan sonra Emevi Halifeleri'nin istilasına uğramıştır. Daha sonra Abbasi Halifeleri'ne ve bunlardan da Selçuklu saltanatına geçtiği devirlerde Kabasakal dergâhına kadar ilerleyen dördüncü kat kale Büyük Osmanlı Hanedanı'na geçtiğinde genişletilerek kapılar Namı mahalleye kadar uzayan araziye içine almıştır.

Eski tarz kalelerin kaldırılmasından iki yüz elli sene evvel Eğirdir'in pazar yeri şehre yarım saat uzaklıkta, Kervansaray namındaki yerde olduğu bazı kaynaklar da yazılıdır. O vakitler pazar mahallinin böyle uzak bulundurulması alışveriş bahanesiyle etraftan gelecek birtakım yabancı adamları kale ve şehir içine sokmamak ihtiyacına dayandığı şüphesizdir.

Eğirdir mevkiinde yerleşen Lid kavminin Milattan yirmi iki asır evvel inşa ettiği düşünülen ve mevcut kalıntıları ile görülen ilk kale tamamen mahvolup şimal tarafına düşen kayalıklar üzerinde görülen temellerden başka burç ve duvarından eser kalmamış ve yerine Eskihisar denilen kabristan kaplamıştır (Şükrü, Seyahatü'l Kübra Büyük Seyahat, 2005).

Emir Timur adlı kitapta da şu şekilde bahseder; “*Hamid şehrinde büyük bir göl vardır. Uzunluğu yirmi yığaç, eni dört yığaçtır ve birçok nehir suyunu oraya bırakır. Çevresi bahçe ve bostanlarla çevrilidir. Bu şehrin bir kalesi vardı ki, surları yontma taşlarla yapılmıştı. Geçmişte ona Ferahâbad derlerdi. Bir tarafı dağa, diğer üç tarafı nehre bitişikti. Buradaki göl içinde şehre yakın iki ada vardı. Birinin adı Gülistan, diğerinin adı Nasibin'di (Nis veya Yeşil Ada). Nasibin adında olanı daha büyüktü. Üzerinde bir kale, binalar, bağlar ve bostanlar vardı. Burada birçok insan toplanmıştı. Bunlar, suyun sağladığı himayeye güvenirlerdi*” (Yezdi, 2013).

Helenistik dönemde Sivri dağının tepelerinde kurulan kent, sonraki yüzlerce yıllık dönemde kent yerleşim yeri değişime uğramadan (Roma, Anadolu Selçuklu ve Osmanlı dönemleri) sivri dağın etekleri olan merkez yarımada ve ada bölgesinde olmuştur.

Osmanlı döneminde kent yerleşimine bakacak olursak, 1600'lü yılların ilk yarısında Eğirdir'e gelen Kâtip Çelebi'ye göre Eğirdir küçük sağlam bir kalesi, pek çok dükkânı, ibadethanesi ve hamamı bulunan iki kapılı bir yerleşimdir. Gölde bulunan iki adadan küçük olanı bağ bahçedir. Büyük olanında 200 kadar ev vardır. Balıkçılıkla uğraşan ada sakinlerinin yarısı gayrimüslim yarısı Müslümandır (Göka, 2001).

Dönemin Türk aile yapısı göz önüne alındığında bir hanede birkaç kuşak aile ferdi bir arada bulunur. Ortalama 4-5 odadan oluşan evlerin, musandırısı, sediri, ocağı ve

gusülhanesi ile tüm yaşama birimlerini bir arada bulunduran her bir odasında bugünkü manada bir aile barınmaktadır. Dolayısıyla hane denildiğinde evin tamamı anlaşıldığı için temettuat kayıtları hane reisleri üzerinden yapılırdı. Bu nedenle Şekil 3.50'deki çizelgede hane nüfus sayısı ortalama 10 kişi alınmıştır (Yakıt, 2001).

Mahalleler	Hane Sayısı x 10	=Nüfus	Yüzdesi (%)
Kale	126 x 10	1260	19,17
Ağa	99 x 10	990	15,06
Cami-i Kebir	84 x 10	840	12,78
İmaret	55 x 10	550	8,37
Kubbeli	47 x 10	470	7,15
Hamam	48 x 10	480	7,30
Kâtip	45 x 10	450	6,84
Demir Kapu	41 x 10	410	6,24
Poyraz	33 x 10	330	5,02
Hacı Şeyh	31 x 10	310	4,71
Seydim	31 x 10	310	4,71
Yazla	17 x 10	170	2,58
Toplam	657 x 10	6570	100,00

Şekil 3.50. 1844 Temettuat Defterine göre Eğirdir Mahalleleri (Yakıt, 2001)

Osmanlı döneminden Cumhuriyet'in kuruluş yıllarına kadar mekânsal yerleşim yeri durağanlığını sürdürmüş ve mahalle isimleri bile neredeyse değişime uğramamıştır. 1950'li yıllara kadar yerleşim yeri olan, merkez mahallelerin yer aldığı Şekil 3.51'de mahalle isimleri ve dağılımları görülmektedir.

Şekil 3.51. 1950 yılına kadar mahalleler (Kişisel Arşiv)

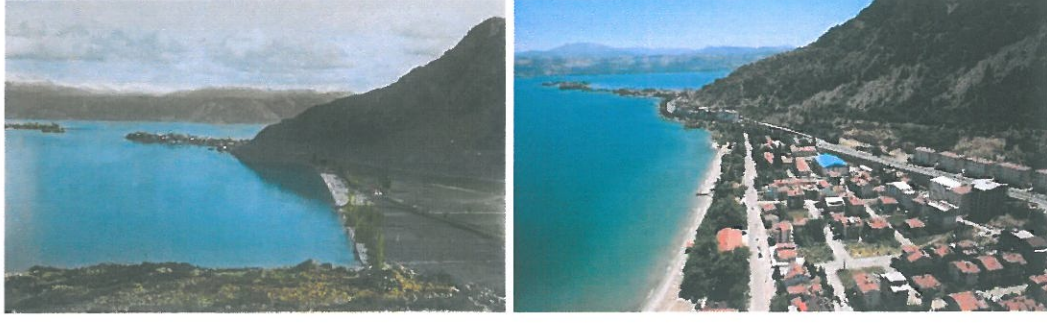
1922 senesinde çıkan bir yangın sonrasında, kent merkezindeki hükümet binası yanmıştır. Bugün postane binasının yanındaki otel'in bulunduğu yer o günlerde hükümet binasının bulunduğu alandır. Şehir merkezinde uygun alan olmaması sebebiyle 1930'lu yıllara kadar şehir içinde hükümet binası inşa edilememiştir. 1938 yılında, Sekibağ'ın doğusuna, Şekil 3.52'de görülen kent merkezine 2 km uzaklıktaki alana 2 katlı yeni hükümet binası inşa edilmiştir. 8-10 yıl boyunca kullanılan bu bina, uzak olması, etrafında yerleşim, iş yeri vb. olmaması, çalışanların ulaşımı yürüyerek sağlamalarının zorlukları sebebiyle boşaltılmıştır. Bir süre "Orman Bakım Memurları Kurs" binası olarak hizmet vermiştir. Bu kurslarda yapılamaz duruma gelince bina uzun süre kullanım dışı kalmıştır.

1950'li yıllarda Kemik veremi hastanesi olmuştur. Türkiye'nin her tarafından yoğun ilgi gören hastane süreç içerisinde o bölgede yayılmıştır (Kartal, 2016).

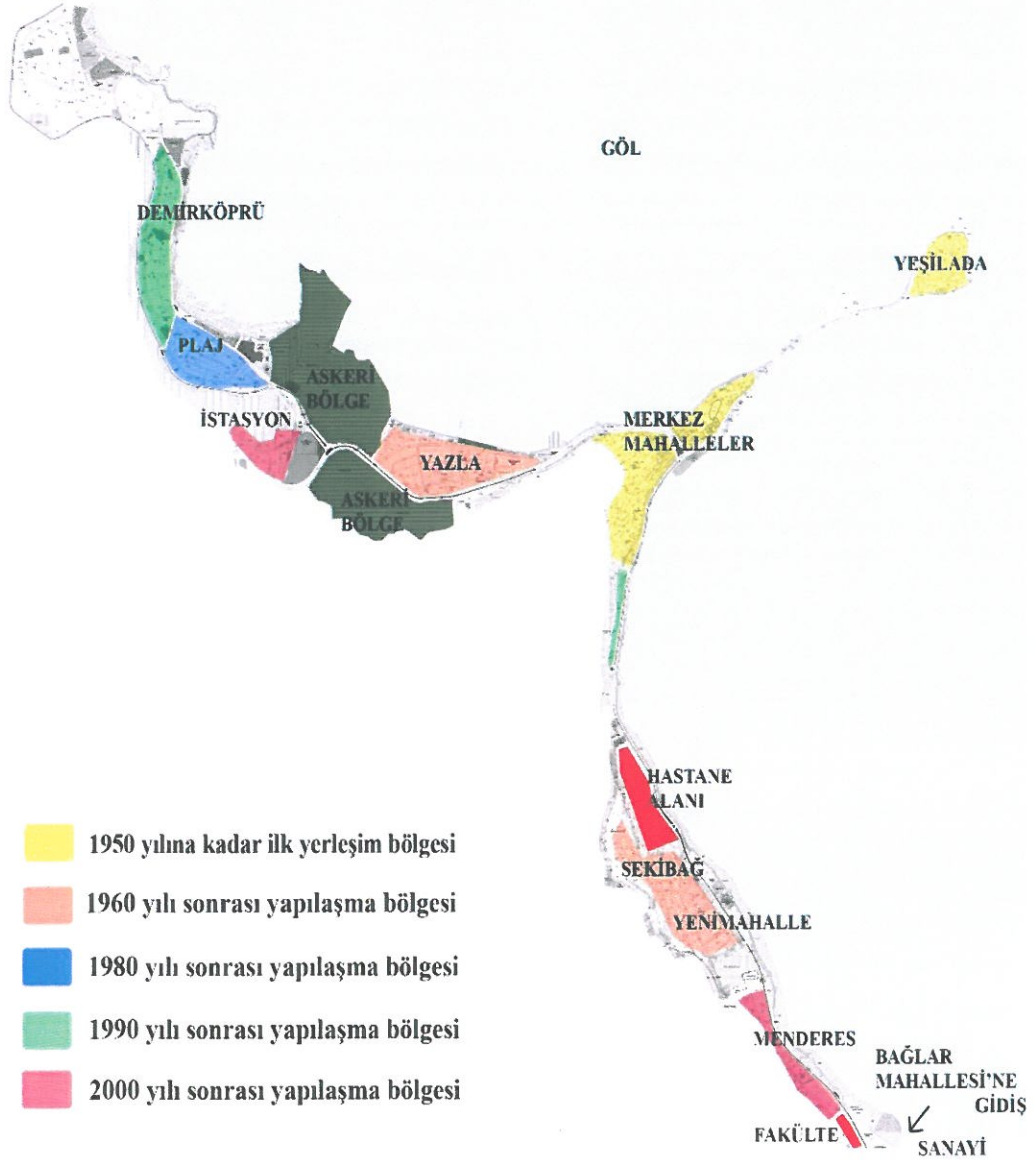
Şekil 3.52. Şehir dışına inşa edilen ilk kamu kurumu (Foto Savaş Arşivi)

1951 Kemik hastanesinin yapımı, 1954 ve 1966 imar planlama çalışmaları ile tarihi kent dışına çıkılarak imar faaliyetleri güneyde Yeni mahalle, batıda Şekil 3.53'de görülen Yazla mahallesinde yoğunlaşmıştır. 1981'de yapılan imar planı geçerliliğini korumaktadır (Kırzıoğlu ve Türk, 2001).

Şekil 3.53. 1930 - 2018 yılları Yazla Mahallesi (Foto Savaş Arşivi)

Şekil 3.54'de kent yerleşim yeri merkez bölgeden çıkıp, yeni oluşan mahalle dağılımları görülmektedir.

Şekil 3.54. 1950 yılı sonrası kentin yayılımı (Kişisel Arşiv)

Yazla bölgesinde Askeri gazino, ortaokul, 1970’li yıllarda lise, hükümet binasının boşaltılarak 1982 yılında Su ürünleri Yüksek Okulu olması, askeri lojmanlar, eklenen yeni okul binalarının da yapılmasıyla bu bölge günümüzde, spor salonu ve huzurevinin de bulunduğu yoğun yapılaşmanın olduğu bir mahalle haline gelmiştir.

1980 yılı sonrası tüm Türkiye’de olan yoğun imar faaliyetleriyle birlikte Eğirdir’de bu durumdan etkilenmiştir. Yazla bölgesinin kuzeybatısı olan İstasyon- Plaj bölgesinde çok katlı, peyzaj düzenlemesi olan Şekil 3.55’de kooperatifleşme faaliyetleri görülmektedir.

Şekil 3.55. Plaj bölgesinde inşa edilen ilk konutlar (Foto Savaş Arşivi)

1980 – 1990 yılları arasında inşa edilen konutlar belli bir nizami düzen ve estetik kaygısı taşıyarak inşa edilmiştir. İçinde yaşayanlar için görece kaliteli bir yaşam alanı sağlanmıştır. O dönem aktif bulunan yerel yönetim belli standartlarla bu bölgeyi inşa etmiştir. Her sitenin belirlenmiş bir rengi vardır ve bunların dışında bir renk kullanılmamıştır. Her sitenin çevre düzenlemesini, bahçe bakımını yapması zorunludur. Eğimli arazi olması sebebiyle alt kottan üst kota çıkıldıkça kat sayısı artarak ve maksimum 4 kata izin verilmiştir.

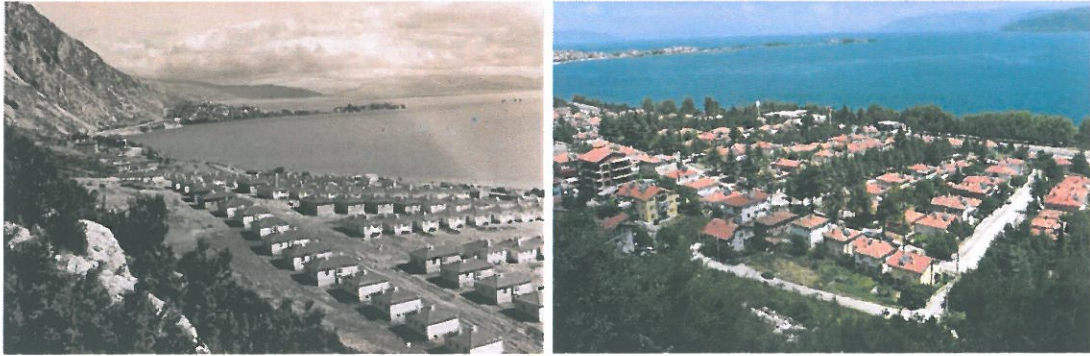
İmar faaliyetleri Demirköprü mahallesine doğru genişlemeye başladıkça kat sayıları artmış, bakımlı, peyzajlı siteler yerine bağımsız konut blokları inşa edilmiş ve bu bölgelerde 6 kata kadar izin verilmiştir.

Bozdoğan (1998) bu durumu şu şekilde açıklamıştır; “Apartmanların ilk örnekleri, modernizmin rasyonel tasarım ilkeleri, güneş açıları, havalandırma, yeşillik gibi konulardaki öğretilerine sadık kalmışlar ve kaliteli çevreler oluşturabilmişlerdir. Oysa,

daha sonraki yılların spekülâtif apartman patlaması sırasında, apartmanlaşmanın daha küçük arsalar üzerinde daha özensiz ve kalitesiz örnekleri hızla çoğalmış, mimari kaygıların yerini müteahhitlerin kâr amaçlı önceliklerinin almasıyla, bugün kentlerde yakınılan görsel kirlenmeye ulaşılmıştır.”

Kentin Güney kıyılarında bulunan Sekibağ tarafına bakacak olursak 1952 yılında Kemik Hastanesinin açılmasıyla birlikte bu Hastane'nin tüm Türkiye'den yoğun talep görmesiyle birlikte 1955 senesinde hastanenin büyütülmesi kararı alınmıştır. 1957 yılında ek binalar inşa edilerek yatak kapasitesi 2 katına çıkarılmıştır (Bozkurt, 2015).

1959 yangını sonrası 1960 yılında Sekibağ'ın ilerisindeki bölgede Şekil 3.56'da görülen, yeni imar planına uygun, düzenli ve çağdaş konutların kentteki ilk örnekleridir. Yenimahalle yangın evlerinin yapılmasıyla birlikte kent güney yönünde ilerlemeye başlamıştır.

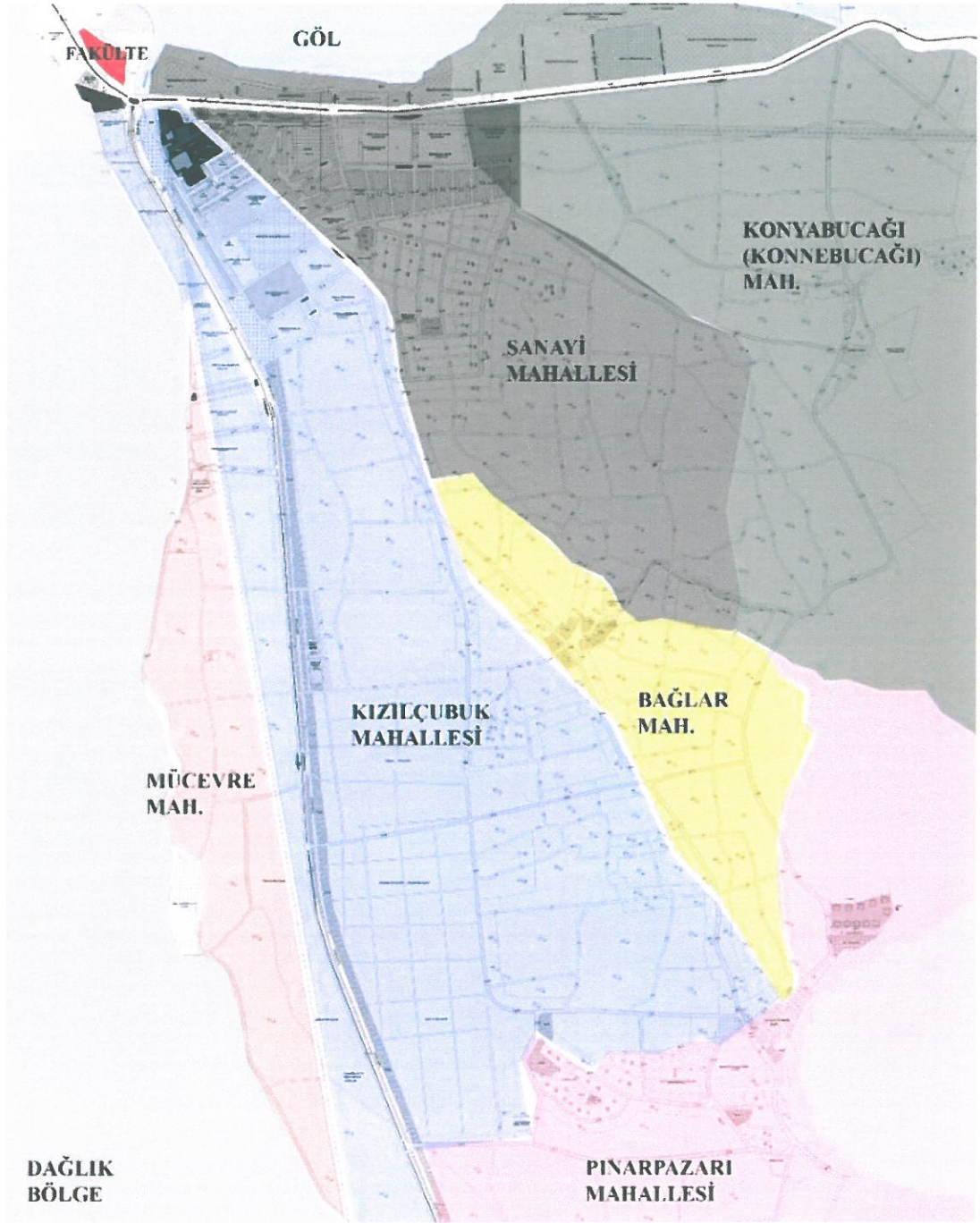

Şekil 3.56. 1960- 2018 Yılları Yenimahalle (Foto Savaş Arşivi)

Kentin güney yönünde ilerlemesindeki önemli etkenlerden biri de kent merkezine 8,5 km mesafede bulunan Şekil 3.57'de görülen Bağlar bölgesinin 10.06.1954 yılındaki encümen kararıyla buranın Bağlar Mahallesi olmasıdır. 1950 yılında genellikle bataklık olan ve üzüm bağlarının bulunduğu bu bölge iyileştirilerek günümüzde sanayi bölgesi, soğuk hava depoları ve kentlilerin birçoğunun elma bahçelerinin bulunduğu geniş bir alandır (Şimşek, 2012).

1952 yılında bu bölge de Eğirdir Fidanlık Müdürlüğü kurulmuş olup 1986 yılına kadar (Ziraat Meslek Lisesi, Bahçe Kùltürleri İstasyonu ve Üretim İstasyonu) gibi isimlerle faaliyetlerine devam etmiştir. 1994 yılında “Eğirdir Bahçe Kùltürleri Araştırma

Enstitüsü Müdürlüğü”ne dönüştürülmüş, 2015 yılından beri de “Meyvecilik Araştırma Enstitüsü (MAREM)” ismini almıştır.

Şekil 3.57. 1954 yılı sonrası Bağlar Bölgesi Mahalle yayılımı (Kişisel Arşiv)

1952 yılında fidanlık müdürlüğünün Kızılcubuk bölgesinde kurulup, halkı elmacılığa teşvik etmesiyle bölgede yetişen elma zaman içerisinde kentin en önemli geçim kaynağı haline gelmiştir. Fidanlıkta çalışan görevliler için fidanlık müdürlüğünün

yakınında bulunan yerlere konutlar yapılmıştır. Sonrasında okul ve yurt binası inşa edilmiştir. Yolun yapılması, ulaşımın kolaylaşması, etrafında oluşan sanayi ve iş ortamları sebebiyle burası da artık sürekli oturulan bir mahalle haline gelmiştir. 1995 senesinde yerel yönetimin izniyle Pınarpazarı mahallesinde çok katlı konut blokları inşa edilmiştir.

Günümüzde kentteki en önemli gelir kaynağı elma ihracatından sağlanmaktadır. Yurt içine ve yurt dışına ihraç yapılmaktadır. Kentte 150000 tonluk soğuk hava deposu kapasitesi vardır (T.C. Eğirdir Kaymakamlığı, 2017).

1995 senesinde Eğirdir Su Ürünleri Fakültesinin Köprübaşında faaliyete girmesiyle de Yenimalle ve Fakülte arasında kalan alan da zaman içerisinde çok katlı yapılarla dolmuş ve Menderes mahallesi oluşmuştur.

3.2. Eğirdir Kenti Mekân Belleği Öğeleri

Mekânsal bellek değişiminin ele alındığı bu çalışmadan elde edilen yazılı kaynaklar, Cumhuriyet döneminden önce kente gelen gezginlerin notları ve o günlere ait çizimler, arşiv fotoğrafları üzerinden kentteki değişimin açık bir şekilde okunması, yangınlar öncesi ve sonrasındaki dönemde yaşamış kent sakinleriyle yapılan sözlü görüşmeler, harita vb. belgelerin karşılaştırılması sonucunda Eğirdir Kenti'nin mekânsal belleği; Lynch'inde belirttiği gibi kentsel belleği oluşturan, algılanabilir, somut fiziksel unsurlar olan yollar, sınırlar, donatı alanları, imaj öğeleri, odak noktaları ve kıyı kullanımı başlıkları altında değerlendirilmiştir.

3.2.1. Eğirdir kenti yerleşme kimliği

Lynch'e göre; yerleşme kimliği, bir kenti diğerlerinden ayıran, o kente anlam ve değer katan öğelerin oluşturduğu bütündür (Lynch, 2015). Margalit'te "Hatırlama kimliğinin çimentosudur" şeklinde ifade etmektedir.

Assmann (2001) da kimliği bir bellek ve hatırlama sorunu olarak tanımlamaktadır. Buna göre, toplumsal kimlik ancak kültürel bellek sayesinde oluşturulabilir. Yani toplum ortak belleğe sahip bireylerin oluşturduğu birliktir.

Eğirdir kenti özelinde farklı dönemlerde yaşamış medeniyetlerin inşa ettiği günümüze ulaşan öğeler, mübadele öncesi Yeşilada'da yaşamış Rumların yerine yerleşen Türk nüfusun kendi alışkanlıkları ile geçmiş yaşantı biçimini harmanlamasıyla balıkçılığı sürdürmüş, kent merkezinde de Rum ustalardan öğrendikleri şekilde evler inşa etmeye bir süre devam etmişlerdir.

Yer adları da yerleşme kimliğini oluşturan unsurlardan biridir. Bununla ilgili; Toplumlar tarihi süreçteki tecrübelerini ve birikimlerini yaşadığı mekândaki yer adlarına nakşetmekte bu yolla da toplumsal belleğe işlemektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde yer adları bireylerin toplumsal bellek ile dolayısı ile de toplum ile kurduğu kimlik ve aidiyet bağlarından birini oluşturmaktadır. Nişanyan (2011)'a göre "Kişiler, topluluk içindeki ilişkilerinde kendilerini bu adlardan oluşan bir zihinsel coğrafya içine yerleştirerek tanımlarlar". Bu zihinsel coğrafya bireylerin kendilerini tanımlayabildikleri ve güvende hissettikleri bir korunaklı alandır. Bu bağlamda yer adları bireylerin bir kültür (Küçükerman, 1988) ya da toplumla aidiyet bağı kurmalarına ve bir kimlik / kişilik kazanmalarına yardımcı olur. Yer adları, atalardan kalan ve en önemli aidiyet sembolleri olarak toplumların en değerli hazinelerini sakladıkları toplumsal belleklerde saklanır (Gülbetkin, 2017).

Kayıtlara geçen, Eğirdir'in 1480'den sonraki mahalle adları ve günümüzdeki karşılıkları şöyledir;

Beydim Mescid-i Feryas, Çukur Mescid (Kâtip), Hacı Ahmet Mescidi (Kapılı), Kale-i Mescid-i Fediği, Mahalle-i Yazla (1558'den sonraki kayıtlarda geçmektedir.), Mescid-i Cami Şemseddin bey(Cami), Mescid-i Ağa (Ağa), Mescid-i Demirkapı (Demirkapı), Mescid-i Hacı, Mescid-i İmaret (İmaret), Mescid-i Kethüda, Mescid-i Kurdoğlu (Silahtar), Mescid-i Nasuhoğlu, Müselman-ı Nis (Yeşilada), Zaviye-i Mevlana Abdi ve Zımmiyan-ı Nis (Canada). Bu mahalleler, mahalleliler gibi lakapları da soyadı kanunundan sonra günümüzde kullanılmaya devam ederken bazıları da zaman içerisinde unutulmuştur.

Bir yerleşimin kimliğini devam ettirecek en önemli öğeler, tarihi geleneksel yapılar, mahalleler, kentlilerin alışkanlıkları olarak sıralanabilir. Buraya özgü geçim kaynaklarından biri olan halıcılık, el halısı üretimi günümüzde sürdürülmemektedir. Kayık ve tekne yapımı geçmişte burada bir değer yaratırken günümüzde bu işi Yeşilada'da sürdüren sadece bir usta kalmıştır. Rumların yaptığı şarapçılık, geleneksel evleri yapan yapı ustaları ve marangozluk işleri de günümüzde yitirilen kimlik öğeleridir. Eskiden önemli bir geçim kaynağı olan balıkçılıkta günümüzde azalmış bir şekilde sürdürülmektedir. 2000 yılına kadar kemik hastanesi ve komando okulu'da kent için oldukça önemli kimlik öğeleridir. 1950'li yıllarda başlayan elmacılık faaliyetleri günümüzde, kentlilerin büyük bir kısmının ana geçim kaynağıdır. Kent çevresindeki bahçelerde yetiştirilen elmalar yurt içi ve yurt dışına ihraç edilmektedir. Elmacılık kentsel kimliği oluşturan öğelerden biri haline gelmiştir.

3.2.2. Eğirdir kenti sınırlar

Sınır kavramı, farklı kentsel bölgeleri birbirinden ayıran veya o bölgeleri tanımlanabilir hale getiren, kentin dokusu içinde kolayca seçilebilen, doğal ya da yapay eşik oluşturabilen, kullanıcılar tarafından sadece ulaşım aksları gibi kullanılmayan tanımlı kentsel öğedir (Erkan, 2002). Sınırlar, gözlemciler tarafından ulaşım aksları gibi kullanılmayan doğrusal öğelerdir. İki bölge arasında sınır işlevi görür, sürekliliği doğrusal olarak bölerler. Kıyıları, demiryolları, gelişme bölgesi sınırları ve duvarlar kenar öğelerine örnektir. Bu öğeler, koordinat eksenlerinden çok, yanal referanslar gibidirler. Bu tür kenarlar, bazı noktalarında geçişler veren ve iki bölgeyi birbirinden ayıran duvarlar ve iki bölgeyi birleştiren bağlantı noktaları olabilir (Lynch, 2015).

Eğirdir ilçesinin sınırlarını topoğrafya belirlemiştir. Yaşam alanları kıyı kenarı ve yamaçlar üzerine kurulmuştur. 1876 senesinde merkezin kuzeybatısında İngilizlerin inşa ettiği tren köprüsü ve garıyla yeni odak noktası oluşmuş, 1980 senesinden sonra imar faaliyetlerine açılmış, İstasyon mahallesi ve Altinkum mahalleleri yerleşim yerlerini oluşturmuştur. Merkezin güneybatı tarafında yapılan hastane, sahil yolu da bir diğer sınır doğrultusu üzerindedir. 1950'li yıllardan sonra elmacılık faaliyetlerinin gelişmesi ile bağlar mahallesi, Pınarpazarı bir diğer sınırı oluşturmaktadır (Şekil 3.58).

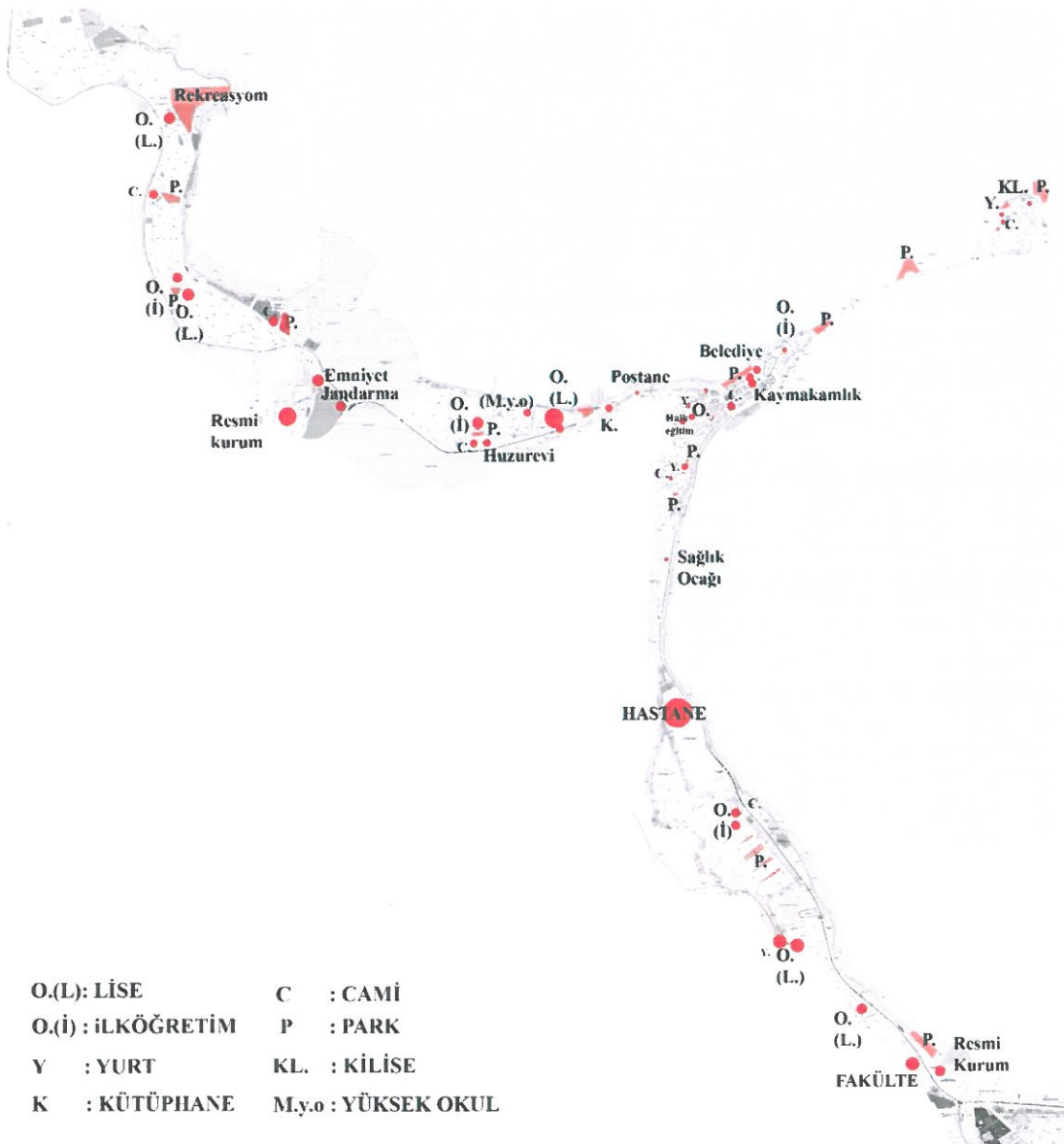
1950'lerde Eğirdir, Baba Sultan Türbesinin oradan başlayıp Demirciler Mahallesi'nde son bulan bir yerleşim yeridir (Şimşek, 2012).

Şekil 3.58. Eğirdir İlçe Sınırları (Kişisel Arşiv)

3.2.3. Eğirdir kenti donatı alanları

Üretim, satış ve ticaretle birlikte kentin yönetsel işlevlerinin sunulduğu, tarihi kent dokusuyla bütünleşen alanlar geleneksel merkez olarak tanımlanmaktadır (Osmay, 1998). Eğirdir merkez bölgesinin mevcut fiziksel yapısının yeni işlevlere olanak sağlamaması, Şekil 3.59 ve Şekil 3.60'da görüldüğü gibi, donatı alanlarının merkez dışına yayılmasına sebep olmuştur.

Şekil 3.59. Eğirdir kenti donatı alanları

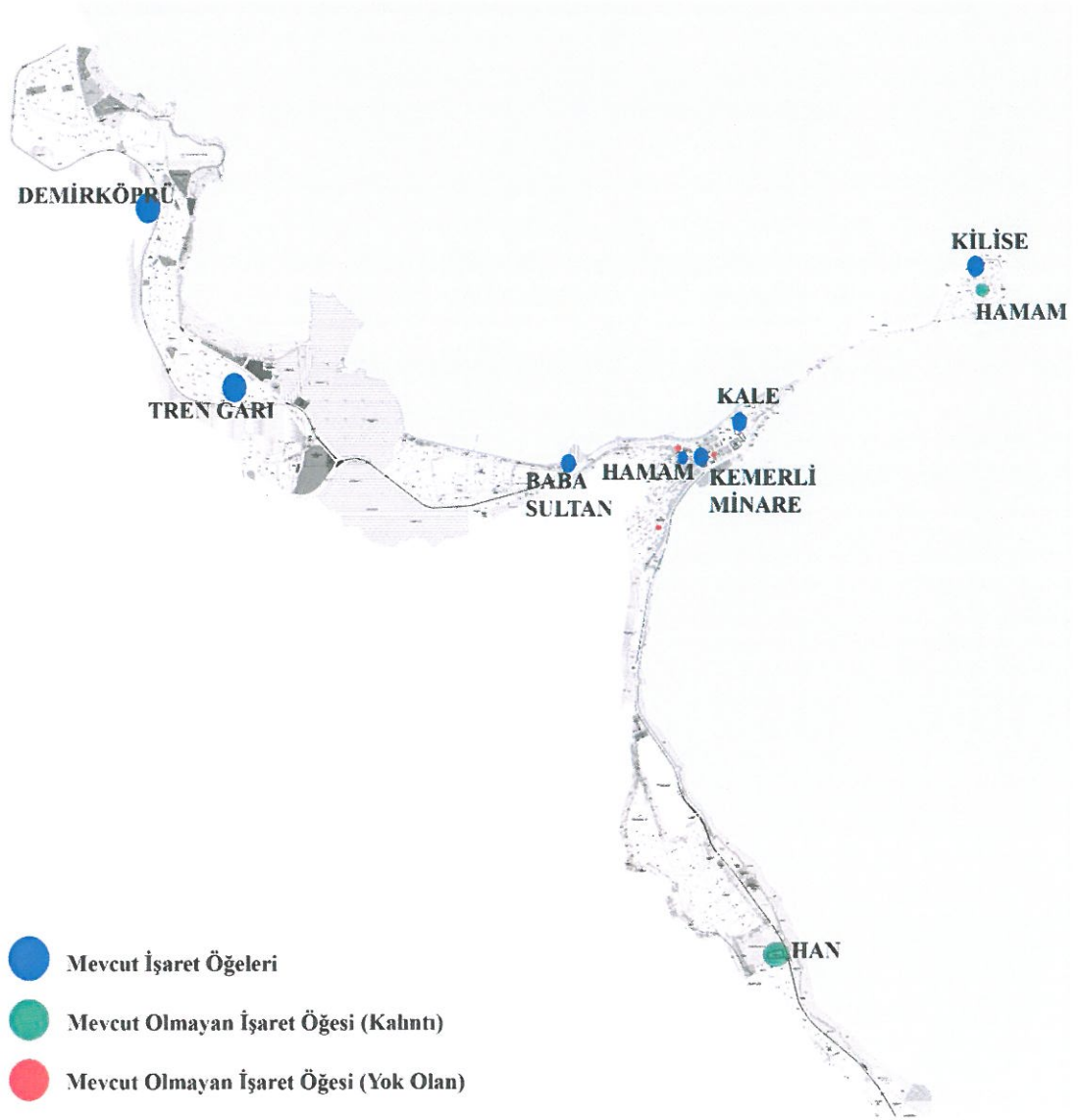

Şekil 3.60. Eğirdir kenti donatı alanları

3.2.4. Eğirdir kenti işaret öğeleri

Her kentin, kişilerin bireysel imgelerinin bir araya gelmesiyle oluşan bir “halk imgesi” var gibidir veya çok sayıda kentlinin oluşturduğu bir dizi halk imgesinden bahsedilebilir. Kent sakinlerince kentin algılanması ve hatırlanmasında rolü olan bir kavramdır (Lynch, 2015). Bu öğeler bireylerin toplum ve mekânlar üzerinde ilişki

kurduğu, kolektif bellekte önemli yeri olan, insanlar tarafından yerleşmenin algılanmasını sağlayan ana etkenlerdir. Anıtsal öğeler, çeşmeler, heykeller vb. kentin algılanmasında önemli etkenlerdir. Eğirdir ilçesinin imgesini oluşturan öğeler, kale, cami, medrese, kilise, hamam, tren gar binaları, Demirköprü gibi farklı dönemlerde inşa edilmiş imgeler olarak incelenmiştir. Günümüzde mevcut olmayan imaj öğeleri kervansaray, hamam, elektrik fabrikası olarak ele alınmıştır. Bu yapılar fiziksel anlamın ötesinde kolektif belleğin en önemli öğelerini oluşturmaktadır. Tescilli anıtsal yapılar olarak koruma altındaki bu yapılar mekânsal bellekteki simgeselliğin sürdürülebilmesi açısından önemlidir (Şekil 3.61).

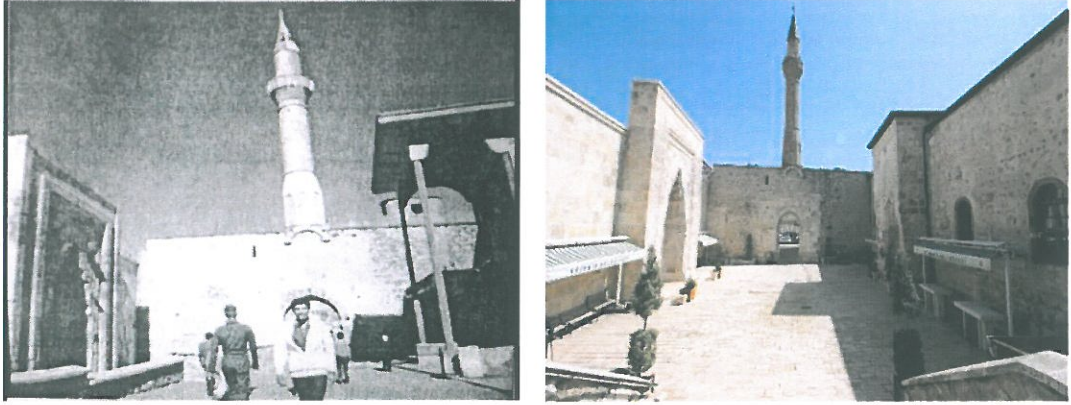
Şekil 3.61. Eğirdir kenti işaret öğeleri

3.2.4.1. Mevcut işaret öğeleri

3.2.4.1.1. Eğirdir Hızırbey Cami ve Kemerli Minare

Eğirdir'deki camilerin en büyüğü olup, duvarları kargir ve üstü toprak dam olarak ilk defa Hızır Bey tarafından yaptırılmıştır. Şekil 3.62'de görülen cami ve minarenin, kesin tarihi yoksa da 1327-1328 yıllarında inşa edildiği sanılmaktadır. Cami, 1814 yılında çıkan bir yangınla tamamen yanmıştır. 1820 tarihinde onarılarak ibadete açılmıştır. 1884 tarihinde tekrar onarım gören caminin damı örtülmüştür. Ayrıca kemer üzerindeki minaresiyle dünyada tek olduğu iddia edilmektedir. Daha küçük çapta bir eşinin Cezayir'de olduğu söylenmektedir (Isparta Valiliği, 1983).

Yangından sonra yazla mahallesinde Babasultan türbesinin üst tarafındaki koruluktaki katran (sedir) ağaçları, cami inşaatında kullanılmak üzere izin ve ruhsatlarla kestirilmiş, inşaat eski haline uygun şekilde üstü toprak dam, dam ortasında kar kürüme menfezi ve cami içinde ve ortasında kar kuyusu olarak tamamlanmış, cami yeniden inşaata açılmıştır (Yiğitbaşı, 1972).

Şekil 3.62. 1950-2018 yılları (Foto Savaş Arşivi)

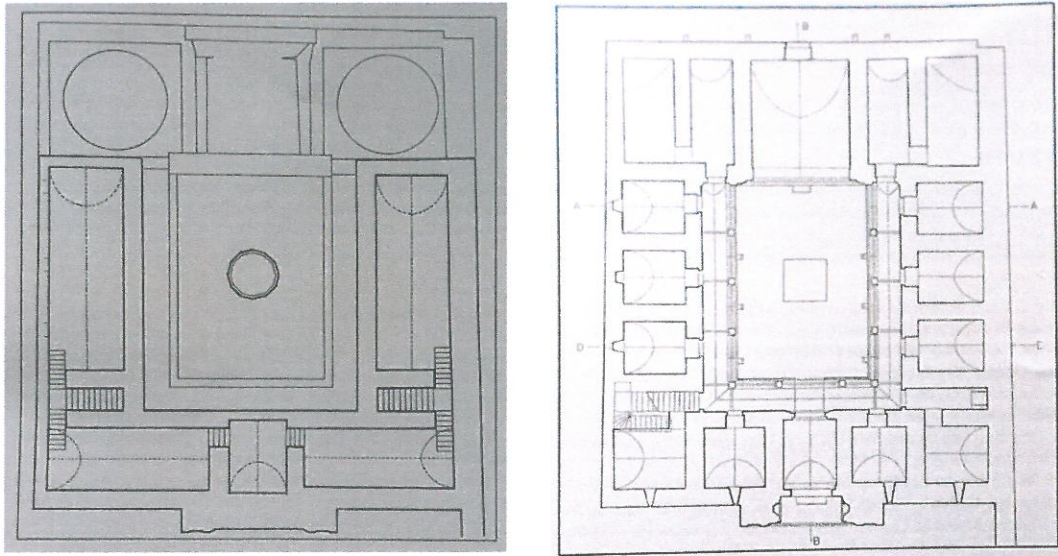
Geleneksel kent dokularına bakıldığında, caminin sokakların kesişim noktasında olduğu görülmektedir. Bu alanlar sadece dini fonksiyonlarıyla değil, etrafında yarattıkları sosyal diyaloglar, toplanma ve dağılma noktası oluşturmaktadır. Yol akıslarının arasında, merkez ve cami mahallesi arasında minare altından geçit oluşturan

bu alan yoğun yaya sirkülasyonuna sahip ve yerleşme dokusu içerisindeki en önemli imaj öğelerinden biridir.

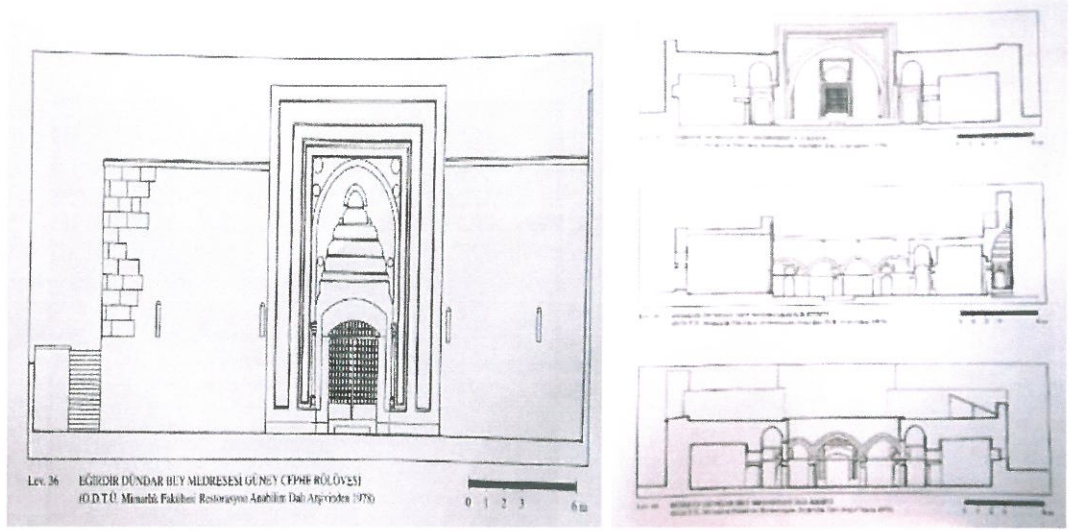
3.2.4.1.2. Dünder Bey medresesi

Eğirdir Dünder Bey Medresesi; Taş Medrese, Eğirdir'deki medreselerin en büyüğü ve en eskisidir. Bu bina, 1237 tarihinde Selçuklu Sultanı II. Gıyasettin Keyhüsrev zamanında han olarak yaptırılmış, daha sonra 1301 yılında Hamidoğlu Dünder Bey tarafından medreseye çevrilmiştir. Şekil 3.63 ve Şekil 3.64'de plan ve kesitleri görülen medrese, iki katlı olup, 30 hücrelidir. Dış kapıdan içeriye girilince, küçük antreden sonra ikinci bir kapıdan geçilerek ortasında şadırvan bulunan avluya girilir. İkinci kata çıkmak için 12 basamaklı bir merdiven vardır. Medresenin 11 odası olup, 6'sı avlunun sağında, 5'i solundadır (Isparta Valiliği, 1983). Medrese, açık avlulu, avlusu üç yönden revaklı, tek eyvanlı, çift katlı ve simetrik plan şemasıyla Orta çağ'ın en anıtsal örneklerinden biridir (Karaca, 2014).

Eğirdir'in Orta Çağ'dan günümüze ulaşan simgesi durumundaki karşılıklı konumlanan ve sur duvarına bitişirilen Dünder Bey Medresesi ve Hızır Bey Camii yerleşimin kavşak noktasını oluşturmaktadır.

Şekil 3.63. Medrese Planları (Doğan, 2008)

Şekil 3.64. Medrese Kesit Şeması (Doğan, 2008)

Yapıyı 19. yüzyılın ortalarında gören F. Sarre'nin 1896 tarihinde yayınlanan seyahatnamesinde medreseyi çift katlı gösteren bir fotoğraf yer almaktadır (Sarre 1896: LWV). Ayrıca Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinden sağlanan medresenin 20. yüzyılın ortalarına ait eski fotoğraflarında avluyu kuşatan birimlerin üzerinde revaklı bir düzenleme yansıtmayan ikinci bir katın varlığı görülebilmektedir. Araştırmacılardan M. Sözen, yapının eski fotoğraflarını esas alarak üst katın alt kat planını tekrarlamayan beşik tonozlu koğuşlar halinde olduğunu belirtmektedir (Sözen ve Eruzun, 1992).

Medresede, devşirme malzeme, avludaki sütunlarda karşımıza çıkar. Devşirme sütunların başlıkları geometrik, bitkisel ve figürlü süslemeler içerir. Ahşap avludaki sütunları gergilerinde kullanılmıştır. Yapının eski resimlerinde görülmeyen gergilerin orijinal olmadıkları anlaşılmaktadır. Ayrıca, bugün mevcut olmamakla birlikte, medresenin öğrenci hücrelerinin üzerindeki ikinci katı gösteren resimlerden revakların üst kısmının tuğla ile örüldüğü anlaşılmaktadır (Sözen, 1970).

1925 yılına kadar eğitim kurumu olarak kullanılan bu yapı, vakıflar genel müdürlüğüne başvuruda bulunularak Şekil 3.65'deki çarşı haline getirilmiştir (Bozkurt, 2015).

Şekil 3.65. Medresenin “Bazaar” olarak kullandığı zamanlar (Anonim)

2016 senesinde restorasyon proje uygulamasına başlanmış ve Şekil 3.66’da görüldüğü şekilde 2018 yılında tamamlanmıştır. Günümüzde kullanım hakkı Diyanet Vakfı’na aittir.

Şekil 3.66. 2018 yılı Medrese ön ve arka kapısı (Kişisel Arşiv)

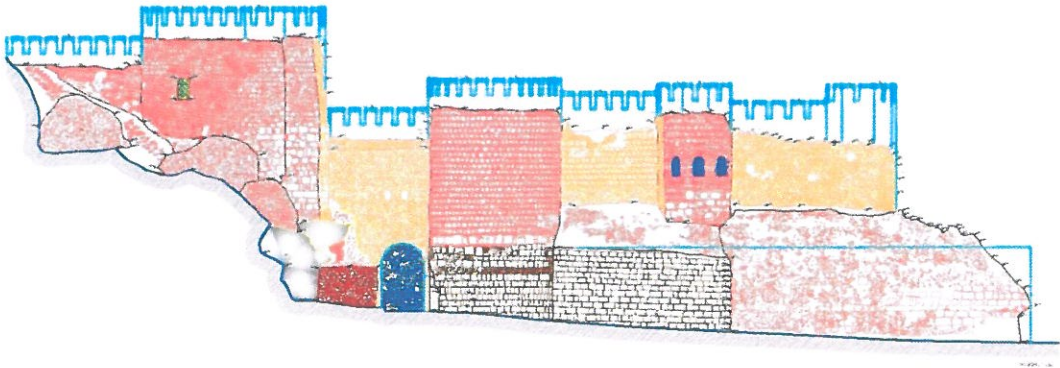
3.2.4.1.3. Eğirdir kalesi

Eğirdir’de İç ve Dış Kale olmak üzere iki kalıntı mevcuttur. Şekil 3.67’de görülen iç Kale, gölden ve Sivri Dağı tarafından gelecek saldırılara karşı korunmak için yapılmıştır. Yarımada’nın uç tarafındadır. Yapıldığı tarih bilinmemekle birlikte, M.Ö.4.yüzyıl başlarında Lidya Kralı Krezüs tarafından yaptırıldığı sanılmaktadır. Dış Kalenin kalıntıları yer yer su içinde olup, İç Kale kalıntıları hâlâ ayakta durmaktadır (Isparta Valiliği, 1983). Kalenin özellikle iç kaledeki yarım daire ve çok cepheli burçları ile tuğla örgülü duvar tekniği Bizans dönemi özelliklerini yansıtır (Doğan, 2008).

Şekil 3.67. 1907- 2018 yılında Kale'ye bakış (Foto Savaş Arşivi)

18.yüzyıldan itibaren bölgede dolaşan pek çok seyyahın notlarına da konu olan Eğirdir Kalesi'nin eski kent fiziği, 20.yüzyılın başlarında yörede vuku bulan depremler ve yangınlar kadar, yüzyılın ortalarından itibaren Kale mahallesi ile Hükümet Meydanı'nda yapılan yeni düzenlemeler ve inşaatlar dolayısıyla büyük ölçüde tahrip olarak ortadan kalkmış; geriye, bugün sadece kent merkezinde bir bölümü ayakta olan burçlar ile eski sur duvarlarına ait bazı kalıntılar kalabilmiştir (Bilici, 2016). Şekil 3.68 ve Şekil 3.69'da Kale için yapılmış restitüsyon önerisi görünmektedir.

Şekil 3.68. Ana cephe ve Kale kapısı için bir restitüsyon önerisi (Bilici, 2016)

Şekil 3.69. Mevcut kale kalıntısı ve yakın çevresi restitüsyon önerisi (Bilici, 2016)

Fiziksel ve sosyal olarak merkez de bulunan, yerel idareyle de aynı kent meydanını paylaşan bu alan yaya sirkülasyonunun da yoğun olması sebebiyle kent için en önemli imaj öğelerinden biridir.

3.2.4.1.4. Baba Sultan türbesi

Merkez bölgesi ile Yazla mahallesinin kesişiminde, Isparta yolu üzerinde bulunan bu yapı, yoğun araç akışı olan ana arter üzerinde ve yazla mahallesinde bulunan okullar ve meslek yüksek okulu sebebiyle de yoğun bir yaya akışına sahiptir.

Şekil 3.70’de görülen, Sekizgen planlı türbe piramit çatılıdır. İçte kubbe örtülüdür. Dört pencerelidir. Pencereler sivri ve dikdörtgen kemerlidir. Dış duvarlar düzgün kesilmiş dikdörtgen kövke taşlarından kaplanmıştır. Bu duvarlarda köşeler paye

görünümlü ve duvar yüzeyleri kör yuvarlak kemerlidir. Türbenin içi yuvarlak ve harç sıvalıdır. Bir mezar vardır (Kültür Envanteri, 2007).

Şekil 3.70. 1940- 2018 yılları, Babasultan Türbesi (Foto Savaş)

Kabristanda bulunan, kare zemin üzerine oturtulmuş, sekizgen gövdeli ve piramit duvarlı kümbetin duvarında, vaktiyle asılı beyaz mermer üzerine, İlhani hattı ile hakk' edilmiş dört satırlık yazıda bu yapının Hüsamüddin İlyas Bey zamanında, H. 759 (M. 1358)'de yapıldığı yazılıdır. Türbenin doğusu bitişiğinde, sonradan yapıldığı anlaşılan ahşap dergâh ve imarethane binaları 1930'lu yılların başında yıktırılmaya başladı, sadece piramit başlıklı kümbet kaldı (Şapçı, 2000).

3.2.4.1.5. Eğirdir hamamı

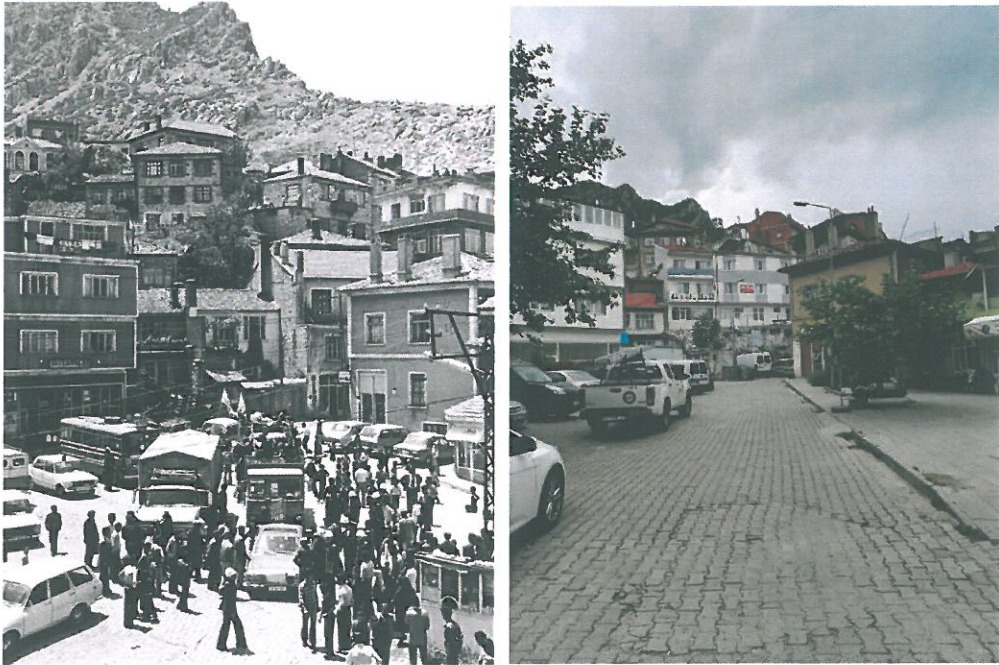
Dünder Bey/Aşağı Hamamı adlarıyla tanınan yapı kaynaklarda verilen kitabesine göre H.707/ M.1307- 1308 yılında Dünder Bey tarafından yaptırılmıştır. Üç eyvanlı, iki köşe hücreli plan şeması yansıtan yapı, bugün çifte hamama dönüştürüldüğü için özgün durumunu yitirmiştir (Karaca, 2014).

Dikdörtgen planlı hamamın duvarları moloz taşla örtülüdür. Hamama güney doğuda bulunan girişten merdivenle inilmektedir ve girişi beşik tonoz örtülü bir koridor şeklindedir. Bu bölümden sonra üçgenlerle geçilmiş kubbeye örtülü ılıklik bölümü bulunmaktadır. Kubbede yedi adet aydınlık gözü mevcuttur. Bu mekâna açılan dört hücre görülmektedir. Ilıklık bölümünden geçilen sıcaklık ise pandantif geçişli, yedi adet aydınlık gözü olan kubbeye örtülüdür. Kubbeyle açılan dört adet eyvan olduğu izlerinden anlaşılmaktadır. Günümüzde ise batı, doğu ve güneyde yer alan birer eyvan vardır. Batı eyvanında su deposuna açılan yuvarlak kemerli bir pencere bulunmaktadır.

Güneyde bulunan eyvan ise ılıkılık ile bağlantıyı sağlayan kapının holü şeklinde kullanılmaktadır. Kuzey cephede bulunan ikinci giriş ise kadınlar bölümüne açılır. Girişin iki yanında birer pencere vardır. Kapıdan girilen mekân üzeri beşik tonozla örtülmüş üç adet aydınlık feneri bulunan ve iki adet küçük hücreye sahiptir. Bu mekândan kubbeyle örtülü sıcaklık bölümüne geçilir ve yedi adet aydınlık gözü mevcuttur. Kubbeğe geçiş üçgenlerle sağlanmaktadır (Kültür Envanteri, 2007).

1970’li yıllara kadar, dolgu yollar kente yapılmadan önce hamam önü, otobüslerin kalktığı bir odak noktası, toplanma alanı iken günümüzde odak noktası olma özelliğini kaybetmiştir. Hamam yapısı kentliler için bir işaret ögesidir fakat etrafındaki yapılaşma sebebiyle özellikle kente yeni gelenler için algılanması zorlaşmıştır (Şekil 3.71 ve Şekil 3.72).

Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu’nun 10.05.2007 tarih ve 1588 sayılı kararıyla tescil edilmiştir. Tescil edildikten birkaç sene sonra belediye tarafından restorasyon projesi gerçekleştirilmiş ve 2014 senesinde kullanıma açılmıştır.

Şekil 3.71. 1970- 2019 yılları Eğirdir Hamamönü (Foto Savaş Arşivi)

Şekil 3.72. 2018 yılı Eğirdir Hamamönü (Kişisel Arşiv)

3.2.4.1.6. Ayestefanos kilisesi

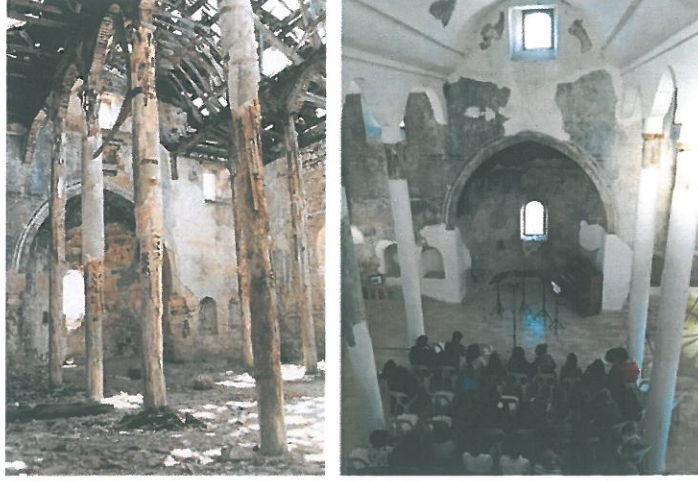
Adanın kuzeydoğu ucundadır. 1800 başlarında eski, harap Sen Theodoros Kilisesinin yanına bugünkü özelliğiyle yapılmıştır. Rumlar kutsal anlamında “Aya”, Avrupa devletleri “Sen” kelimesini kullanmaktadır. Bazı kaynaklara göre 15 Temmuz, bazı kaynaklara göre de 1 Eylül tarihinde Antalya’dan Denizli’ye kadar olan Rumlar buraya Hacı olmaya gelmektedirler. Hava ne olursa olsun büyük kayıklara binerler, Hoyran gölünün Gazire civarındaki küçük kiliseye ve oradaki azizlerin kaya mezarlarına ziyarete gitmektedirler. Orada kayalara oyulmuş küçük kilisede ayin yapmaktadırlar. Bu ayin iki gün sürmektedir. Ayinden sonra Hacı olanlar Nis’e geri dönmektedirler. Bu olayı 2 Mayıs 1907 de Hacı olma yerini ziyaret eden Gertrude Bell adındaki gezgin şöyle anlatmıştır: *“Sonra Hacı yerine ulaştık. Kıyıda otuz metre kadar yükseklikte kutsal yer görünüyordu. Hac zamanı Eylül başıdır. Gelen Hacılar iki gün kalıp küçük kilisede ayin yaparlar.”*

Yapı erken dönemde inşa edilen bir kilise üzerine Hristiyan Matyr’lerinden Stefanos adına 8.yy. da inşa edilmiştir. 19.yy. mimari özelliklerini gösteren yapı, Yeşilada’da yaşayan Ortodoks Rumlar tarafından kullanılmıştır (Şekil 3.73, Şekil 3.74 ve Şekil 3.75).

Prof.W. M. Ramsey Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası adlı eserinde buradan şöyle bahseder. *“Bugün Hoyran gölünün kuzeydoğu sahilinde Gaziri adı verilen bir Türk köyünde, asırlardan beri yalnız Türklerle meskûn havalinin ortasında Meryem'e mahsus bir küçük kilise vardır ki Psidya ve Lykaonia Hristiyanlarının ziyaretgahıdır.”* (Veziroğlu, 2005).

Yapının mimari özelliklerinden bahsederek; doğu- batı doğrultusunda derinlemesine dikdörtgen planlı, üç neflidir. Doğuda köşeli bir apsisi vardır. Güney duvarında sivri kemerli bir kapı, batı duvarında üstü yuvarlak kemerli ana giriş kapısı vardır. Yan duvarlar moloz taş örülüdür. Duvar örgüsünde 1. kat ile 2. Kat arasında ahşap hatıllar kullanılmıştır. Çatı beşik çatı olup, ahşaptır ve alaturka kiremitle kaplıdır. Kilisenin içi iki sütun sırasıyla üç nef ayrılmış olup, sütun araları yuvarlak kemerli ahşap tonozlu çatının kaburgalarını taşır. Sütunlar arasındaki kemerler bağdadi tekniğinde yapılmış üzeri alçı ile sıvanmıştır. Sütunlarda aynı tekniktir. Kilise iç duvarlarında İncil'den alınmış sahnelerin tasvir edildiği freskler, girişte sıva üstünde barok üsluplu alçıdan yapılmış akanthus yaprakları ve yazıtlarıyla dönemin sanat değeri yüksek eseri olarak kabul edilmektedir. Ancak şimdi alçı süslemeler dökülmüş durumdadır. Göller bölgesi Gelişim Projesi içinde 1993 yılında restorasyon kapsamına alınmış, kilisenin çürüyen ve dökülen ahşap ve dekoratif aksamı kimyevi bileşimler enjekte edilerek sağlamlaştırılmıştır (Kültür Envanteri, 2007).

Mübadelenin ardından bölgedeki Rumların Adadan gidişi ve dolayısıyla demografik değişimle birlikte kilise uzun yıllar kullanılmamıştır. Günümüzde kilisenin kullanım hakkı belediyeye aittir. Belediye kiliseyi onarmış ve dört senedir yaz aylarında klasik müzik festival konserleri düzenlemektedir. Böylece yapı işaret ögesi olmasının yanında, bu tarz etkinliklerle, kentliler için yeni bir odak noktası haline getirilebilir.

Şekil 3.73. 1979 - 2018 kilise iç mekanı (İlk fotoğraf Anonim, Kişisel Arşiv)

Şekil 3.74. 1979 yılı Kilise ve geleneksel konut (Anonim)

Şekil 3.75. 2019 yılı Kilise ve Valilik Konukevi (Kişisel Arşiv)

3.2.4.1.7. Eğirdir tren garı

1912 yılında ulaşıma açılan “İzmir-Aydın-Denizli-Dinar Demiryolu Hattı”nın Eğirdir’e varışıyla burası tam bir “taşıma ve ulaşım noktası” haline gelmiştir. 1921 yılı başlarında Eğirdir- Gelendost, Eğirdir- Yalvaç, Gelendost- Yalvaç iskeleleri arasında her gün 180-200 tonluk nakliyat ve sevkiyat yapılmaktadır. Eğirdir’e gelen malzemeleri saklayıp korumak için bugünkü İstasyon mahallesi ve Altinkum plajı’nın bulunduğu yere onlarca depo ve ambar yapılmaya başlandı. Tarihe “Antalya- Eğirdir Hattı” olarak geçen bu güzergahtan tahmin edilemeyecek miktar ve çeşitte malzeme (3 bin tondan fazla), personel taşınarak Batı cephesinin lojistik desteği sağlanmıştır. (Bozkurt, 2007).

Eğirdir’e 1912 yılında ulaşan demiryolu Isparta’ya ancak 24 yıl sonra 1936 yılında getirilebilmiştir. Bu tarihe kadar Ispartalılar, demiryolundan yararlanabilmek için at arabalarıyla Kuleönü’ne kadar gelmek zorunda kalıyorlardı (Aldan, 2002). 80’li yılların sonlarından itibaren bir Hükümet Politikası olarak demiryollarına olan ilgi giderek azalırken, 2002 yılında da Eğirdir- Isparta Tren Yolu Hattı ulaşıma tamamen kapandı (Bozkurt, 2015).

YIL	YOLCU (ADET)	YÜK (TON)
1997	8751	125
1998	9731	110
1999	8245	235
2000	5297	127
2001	2796	145

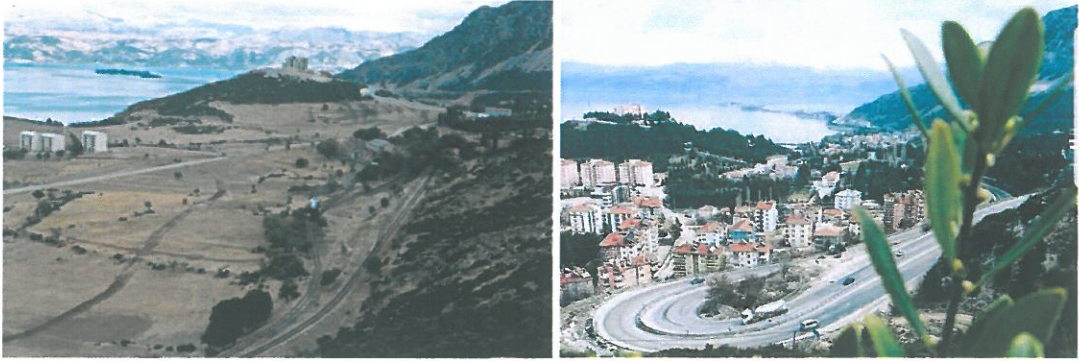
Şekil 3.76. Eğirdir Garı yolcu ve taşınan yük rakamları (kentvedemiryolu.com)

Eğirdir İstasyonundan gönderilen yüklerden 670 tonla kuru sebze ilk sıradadır. Arpa, kereste, çıra, ceviz kütüğü gönderilen diğer maddelerdir. Alınan yükler ise tonaj miktarlarına göre tuz (300 ton), Akaryakıt (210 ton), Linyit kömürü (213 ton), Ot (119 ton), Tuğla ve kiremit (141 ton), Şeker (105 ton)’dir (Şekil 3.76).

Yakup Kalgay, kasabanın ekonomik yapısından da söz etmiş; halkın meyvecilik, el dokumacılığı, demircilik, bağcılık ve çiftçilikle geçindiklerini yılda 400 ton civarında balık avlandığını ve 1000 ton kadar da balık yumurtası üretildiğini belirtmiş (Çelebi, 2009).

Şekil 3.77. 1989- 2018 Tren Gar Binası (Foto Savaş Arşivi)

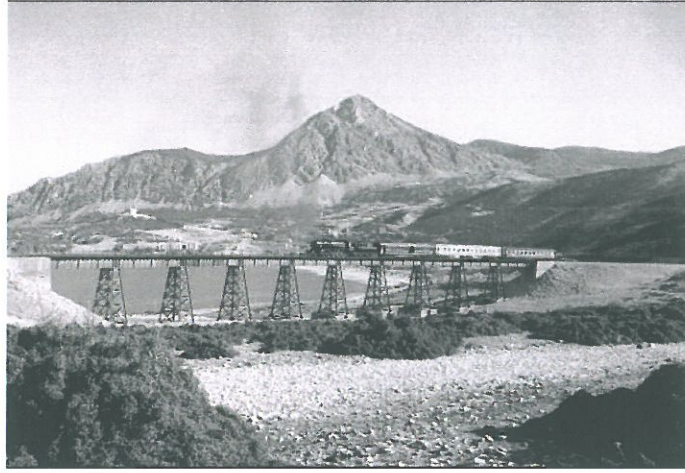

Şekil 3.78. 1980- 2018 yılı Tren Gar etrafındaki yapılaşma (Anonim)

Geçmişte sevkiyatta ve yolcu taşımacılığında kent için odak noktası olmasının yanında, kentte sosyalleşmenin de önemli bir parçasıydı. Kent sakinlerinin kolektif belleğinde olanlar, Isparta'ya ve Anadolu'nun çeşitli yerlerine yaptıkları yolculuklar, özellikle kent girişindeki miskinler dolaylarından kentin manzarası ve Demirköprü'den geçiş yolculukları her zaman etkileyici kılmıştır. 2002 yılında tren seferlerinin bitmesiyle odak noktası olma özelliğini kaybetmiştir. Günümüzde ise etrafı yerleşim yeriyle çevrili olması sebebiyle algılanması zor ve atıl bir halde bulunmaktadır (Şekil 3.77 ve Şekil 3.78).

3.2.4.1.8. Demirköprü

Demirköprü 19.yy. sonunda İngilizler tarafından yapılmıştır (Bozkurt,2007). Eğirdir Tren gar binasıyla arasında yaklaşık 1,5 km mesafe bulunmaktadır. Gölün kuzeybatısında, Eğirdir yerleşim sınırını belirler. Plaj mahallesi bölgesinde imar uygulamaları başlamadan önce yapı çok net bir şekilde görünmektedir. 1980 yılı sonrasında bu bölgede imar faaliyetlerinin başlamasıyla, 2000 senesinde yapının ön cephesi binalarla kapanmıştır. Günümüzde uzaktan yapının algılanması oldukça güç duruma gelmesi sebebiyle işaret ögesi olma özelliğini kaybetmek üzeredir (Şekil 3.79 ve Şekil 3.80).

Şekil 3.79. 1970'li yıllar (Foto Savaş Arşivi)

Şekil 3.80. 2019 yılı Demirköprü (Kişisel Arşiv)

3.2.4.2. Günümüzde mevcut olmayan işaret öğeleri

3.2.4.2.1. Elektrik santrali

Eğirdir'e elektriği ilk getiren Eğirdir'in tanınan ailelerinden Ağalardır. Cami mahallesinde bir un fabrikası kurmuşlar. Fabrika, mazotla çalışan dinamonun ürettiği elektrikle çalışmıştır. Elektriğin fazlasını çevredeki birkaç eve vermişlerdir. İlçede şebekeli ilk elektrik ise 1935 yılında Fevzi Çelik zamanında kente gelmiştir. Kazan buharlı, odun yakılarak çalıştırılmıştır. Daha sonra mazotla çalışan dinamo kurulmuştur, bu sayede daha fazla odunun yakılmasına gerek kalmamıştır. 1960' dan sonra da Kovada Elektrik Santrali devreye girince Eğirdir Elektrik Fabrikası kapanmış, bir süre un değirmeni olarak kullanılmıştır (Şekil 3.81). Ne yazık ki bu yapı günümüze kadar yaşatılamamıştır (Şekil 3.82), yıkılıp yerine şimdiki postane binası yapılmıştır (Şimşek, 2011).

Şekil 3.81. 1940'lı yıllar Elektrik Santrali (Foto Savaş Arşivi)

Şekil 3.82. 2018 yılı santral yerine inşa edilen postane binası (Kişisel Arşiv)

3.2.4.2.2. Eğirdir hanı

Konya'dan Antalya'ya ulaşan kervan yolu üzerinde bulunmaktadır. Bunun bir sonucu olarak II. Gıyaseddin Keyhüsrev (1237-1246) zamanında Eğirdir Han (1237-1238) inşa edilmiştir (Karaca, 2014).

Ertokuş Kervansarayı Denizli ve Alanya'yı Konya'ya bağlayan kervan yolu üzerinde kurulmuştur. Anadolu tarihinde önemli rolü olan kervansaraylar ticari gayelerin dışında askeri ve sosyal amaçlarla bir günlük konaklama mesafeleri içinde Anadolu'nun önemli ticari yolları üzerinde inşa edilmişlerdir. Denizli ve Alanya'yı Doğuya bağlayan yollar üzerinde kurulan önemli kervansarayların hepsi Selçukluların gelişme çağı olan 1077 ile 1243 yılları arasında inşa edilmiştir. Ertokuş han'ın kapalı hacmi uzun eksen yönünde sıralanmış üç nefden ibarettir. Nefler birbirinden dörder ayak ile ayrılmaktadır. Aynı şema Durak Han, Çekereksu Han, Dokuzun Derbent Han ve Altınapa Han'da mevcuttur (Özbek, 1972).

Eğirdir Yeni Mahallede bulunan Eğirdir Hanı, oldukça harap bir durumdadır. Kesme taşları sökülmüştür. Kesme taşlar içindeki moloz taşlar yarı yıkık vaziyette bulunmaktadır. Yapılış tarihi kesinlikle bilinmemekle birlikte, 13. yüzyıla ait olduğu sanılmaktadır. Klâsik Selçuklu hanları planına sahip olup, bir açık avlu tümü ile kapalı bölümü vardır (Isparta Valiliği, 1983).

Yapı I. Alâeddin Keykubad tarafından yaptırılan Aksaray ve Tuzhisarı (Kayseri) sultan hanlarından sonraki en büyük boyutlu örnektir. Dikdörtgen planlı kapalı bölüm (ahır) ve avlu kısmından oluşan yapı anıtsal boyutlardaki sultan hanlarından biridir. Bugün büyük ölçüde yıkılan hanın taç kapısı Eğirdir'deki Dünder Bey Medresesi'ne ve bazı bezemeli parçaları ise sur duvarlarına taşınmıştır. Taşınma sırasında taçkapının özellikle kapı söve ve çevresindeki bazı bordürler düzensiz biçimde eklemlenir. Taçkapı geometrik, bitkisel, figürlü ve yazılı bezemeler içerir. Siyasal anlamda birçok karışıklıklar yaşanan Keyhüsrev döneminde inşa edilen bu hanın taç kapı kitabesinde "Rum ve Ermen ve Şam ve Diyarbekr ve Efrenc beldelerinin sultanı" sıfatlarının kullanımı ile o güne kadar fethedilen geniş bir bölgeye hükmeden yaklaşımı adeta bir meydan okuma gibidir (Doğan, 2008).

Bir ara pazar alanı, göçerlerin konak yeri, tarla, kamu kuruluşlarının deposu gibi çok değişik amaçlarla kullanılan bu han, bazı bilinçli tahribatlara da maruz kalmıştır. Kendi haline terk edilen pek çok yapıda karşılaştığımız türden, defnecilerin kazarak veya dinamit patlatarak verdikleri zararların yanı sıra, binanın içinden şehir kanalizasyonu ve su kanalı geçirmek için duvarları yıkılmış, göçük tabakaları altüst edilmiştir. Bugüne kadar hanın mimarisi hakkında en geniş bilgiyi 1953 ile 1958 yılları arasında yapıya dört kez uğrayıp inceleyen K. Erdmann vermiş; daha sonra konuyla ilgilenen araştırmacılar genellikle bu bilgileri kullanmıştır.

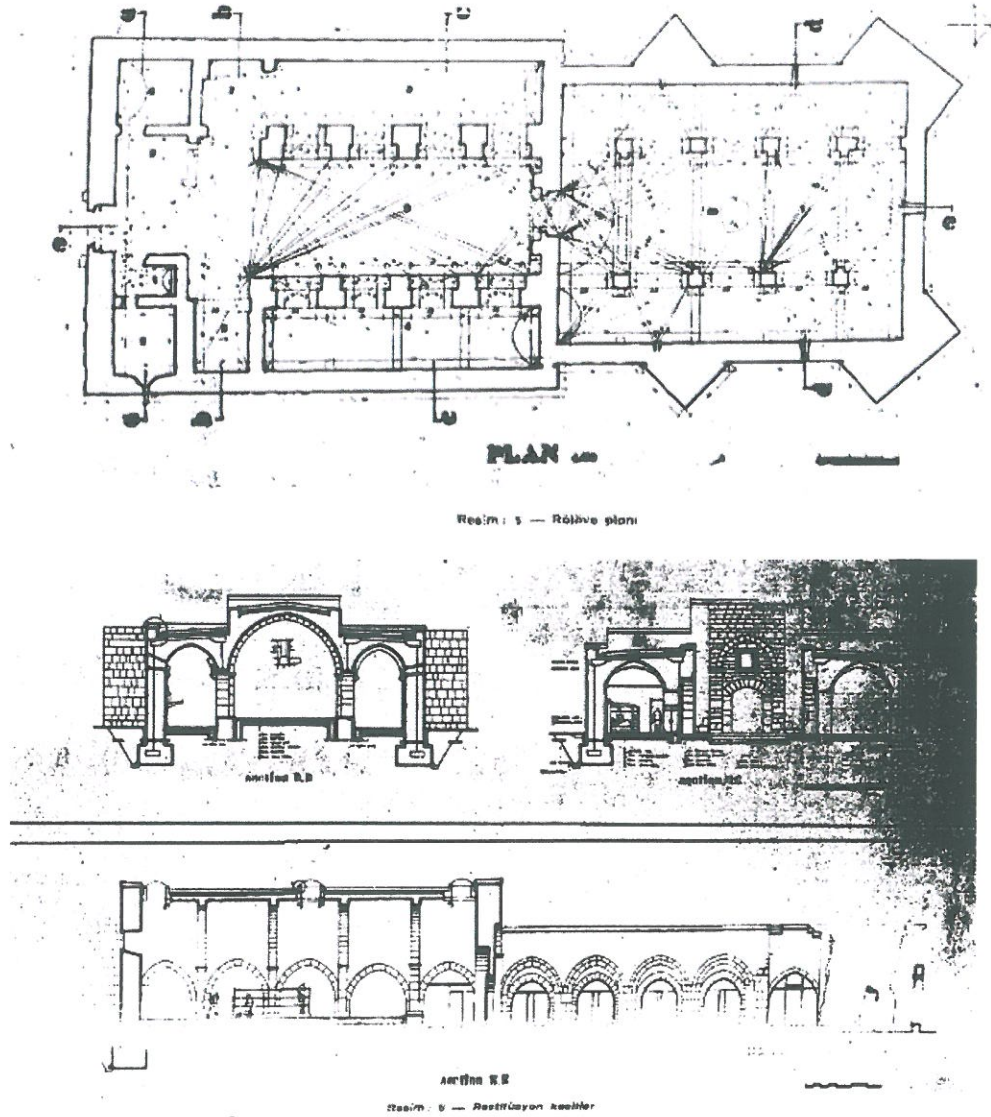
Başkanlığını Prof. Dr. Rüçhan Arık'ın yaptığı Göller Bölgesi Arkeolojik- Kültürel-Turistik Araştırma ve Değerlendirme Projesi kapsamında, 1993 yılında ilk kez kazı çalışmaları başlatılmıştır. O yıl avlunun ve kapalı bölümün 1/4'ü kazılmıştır. Sonrasında maddi destek sağlanamadığı için çalışmalar yarım kalmıştır. 2006 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü desteğiyle kazı çalışmaları yeniden başlamıştır. 2006 sezonu sonunda her iki bölümün yaklaşık 2/3 'ü kazılmıştır (Bozer, 2007). Günümüzde Han üzerinde kazı çalışmaları yapılmamaktadır. İşaret ögesi olma özelliğini yitirmiştir (Şekil 3.83).

Şekil 3.83. Han'ın yukarıdan görünüşü ve avlunun güney görünüşü (Acun, 2007)

Şekil 3.84. 2018 yılı batı cephesinden görünüş (Kişisel Arşiv)

Şekil 3.85. Kervansaray Plan ve Kesit (Özbek, 1972)

3.2.4.1.3. Kaleönü çeşmesi

Şebeke suları evlerimize girmeden önce, geleneksel yaşamda çeşmeler sadece ihtiyacın karşılandığı bir alan olmanın ötesinde toplumsal paylaşımın gerçekleştiği önemli yapılardır. Kentin biçimlenişine ve hareketliliğini önemli katkılar sağlamışlardır. Kentin önemli imgelerinden biri olan Kaleönü çeşmesi, Cami mahallesinde Ahmetağalar sokağının başlangıcında, yontma köfke taşından yapılmış bir çeşmedir. 1959 senesinde çıkan yangında ayakta kalmıştır fakat sonrasında insan eliyle yıkılmıştır (Şapçı, 2014).

Şekil 3.86. 1959 yangınında ayakta kalan çeşme (Foto Savaş Arşivi)

3.2.4.1.4. Yeşilada hamamı

Yeşilada Hamamına adanın iç kısmında Küçük Pazarcı Meydan alanının güneyine uzanan dar yaya yolu ile ulaşılır. Hamam taş malzemeden yapılmış olup şu an harap halde bulunur. Soyunmalık, ılıkılık, sıcaklık ve külhan bölümlerinden oluşan yapı kagir olup; soyunmalık mekânın üstü ahşap kırma çatı ile örtülü, Marsilya tipi kiremitle kaplıdır. Sıcaklık mekânının üstü tuğla, tonoz örtülü olup, aydınlatma kubbe üzerindeki fil gözlerinden sağlanmaktadır. Ayrıca mekân içinde sivri kemerli 3 tane

eyvan bulunmakta olup, eyvan içlerinde kurnalar vardır. Mekân içinde tonozla geçişler mukarnaslı pandantiflerle sağlanmıştır. Ilıklık mekânın üstü ise tuğla tonozla örtülüdür. Külhan sıcaklığa bitişik, üzeri toprak ve molozla dolu olup, içine girilememiştir. Antalya Kül.ve Tab. Var. Kor. Böl. Kur.nun 11.09.2006 Tar. ve 1160 Say. Kar.ile Tescil Edilmiştir (Kültür Envanteri, 2018).

Yapı günümüzde atıl halde ve konutlarla çevrili olması sebebiyle imaj ögesi olma özelliği kaybetmiştir.

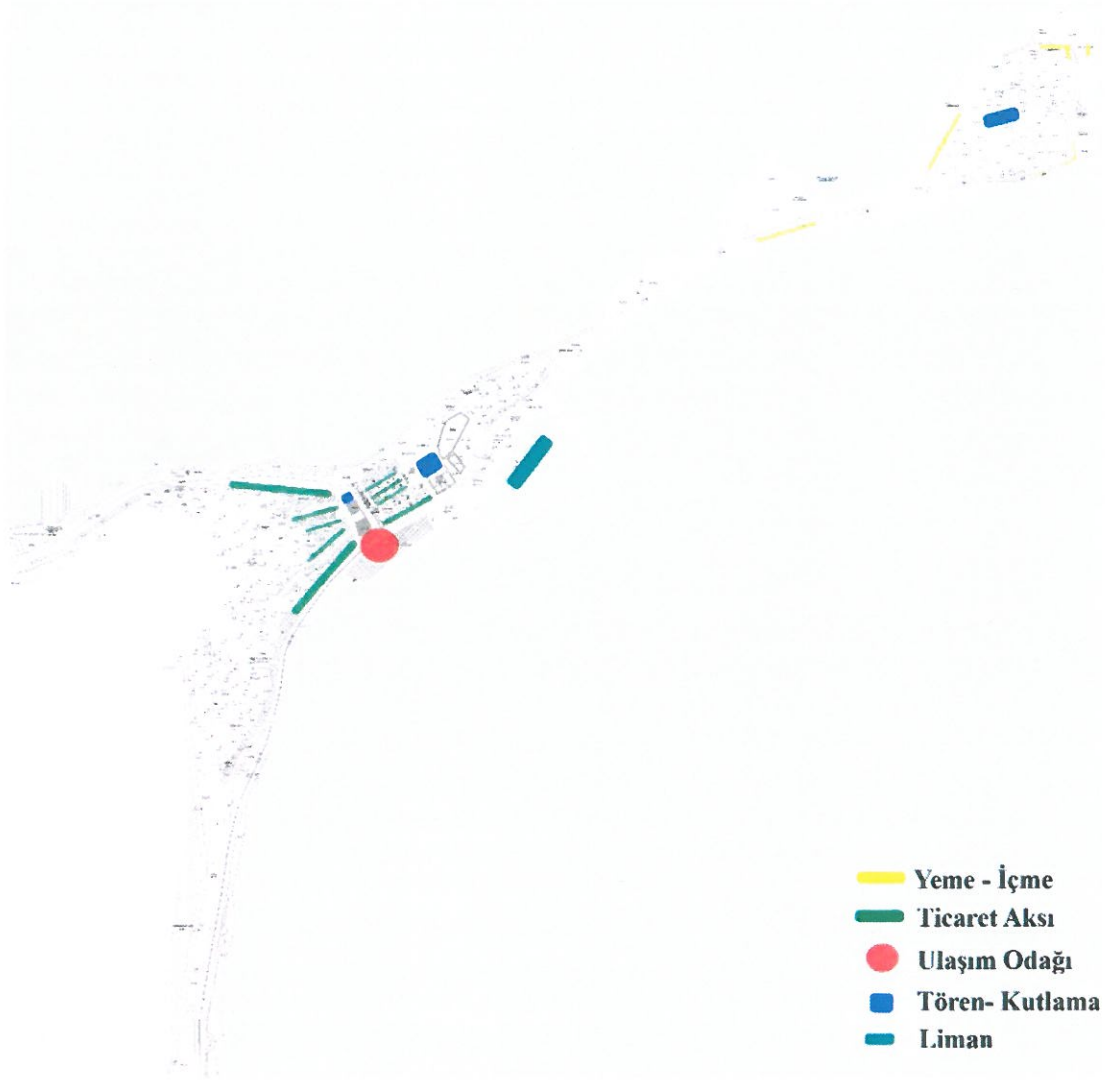

Şekil 3.87. Yeşilada Hamam (Isparta Valiliği kültür envanteri, 2007)

3.2.5. Eğirdir kenti odak noktaları

Odak/ Düğüm noktaları, kentin okunabilirliği açısından ele alınan bileşenlerden biridir. Ulaşım ağı merkezi, kavşak, köprü, istasyon,ticaret alanları, kutlama alanları ve meydanlar gibi birçok insanın bir arada bulunduğu yerler olarak tanımlanmaktadır (Lynch, 2015).

Eğirdir yerleşim dokusunda bulunan odak noktaları, geçmiş ve günümüz görselleri üzerinden ve burada yaşayan kent sakinleriyle yapılan görüşmelerle kutlama ve etkinlik alanları, ulaşım odağı, toplanma- dağılma noktası, yeme- içme noktası ve ticaret odağı başlıkları altında toplanmıştır.

Şekil 3.88. Eğirdir Merkez Odak Noktaları (Kişisel Arşiv)

3.2.5.1. Kentteki kutlama ve etkinlik odakları

Kaleönü meydanı zaman içerisinde toplanma, dağılma etkinliklerinin yanısıra ticari bir faaliyet alanı olan pazar yeri olarak da uzun yıllardır kullanılmaktadır. İlçe yerleşiminin etrafında tarımla uğraşan köylerden gelen köylüler için ekonomik aktivite alanı ve kent için önemli bir odak noktasıdır. Meydan tören, pazar yeri ve aynı zamanda yerel idarenin de bulunduğu, kentteki en büyük kamusal alan olması sebebiyle, insanların bir araya gelerek, sosyal ve ticari ilişkiler kurduğu bir mekân olmaktadır. 1959 senesinde gerçekleşen yangın'a kadar Kale meydanına bağlanan Cami mahallesi aksı da Şekil 3.89'da görüldüğü gibi, geçit törenlerinin yapıldığı, özgün, ahşap evlerin bulunduğu bir alan olarak görülmektedir. Kale mahallesi ve cami mahallesi arasında kalan bu alan ilçedeki en eski ticaret aksları üzerinde ve Şekil 3.90'da görüldüğü gibi,

kaymakamlık, belediye ve ilkokulun'da bulunduğu, geleneksel pazarın kurulduğu, toplanma odağı olma özelliğini sürdürmektedir.

Karçınzade'nin verdiği bilgiye göre Eğirdir pazarı 1800'lü senelerin başından beri kaleönü ve cami mahallesinde kurulmaktadır. Ondan önce Ağa mahallesindeki Hanardı denilen yerde, daha öncesinde de Kervansaray'da kurulmaktadır (Şapçı, 2014).

Şekil 3.89. 1950 yılı Kaleönü Meydanı (Foto Savaş Arşivi)

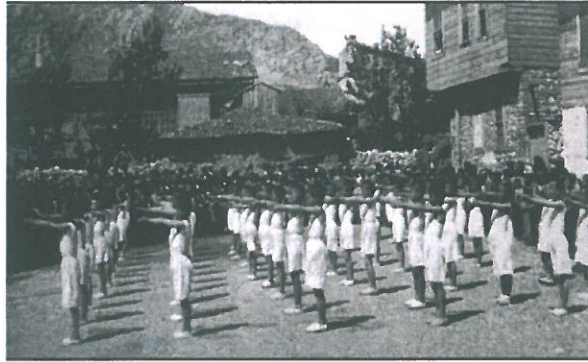
Şekil 3.90. 2018 yılı Kaleönü meydanı ve "Eğirdir Çarşı Projesi" inşaatı

Ada yol bağlantısı yapılmadan önce çocukluğu burada geçmiş Şapçı (2008)'nin belirttiği gibi ve Şekil 3.91., Şekil 3.92'de görülen tören fotoğraflarından da anlaşıldığı üzere, Yeşilada da bulunan, geçmişte resmi kutlamaların ve şenliklerin yapıldığı, günümüzde merkeze uzaklığı ve 80'li yıllara kadar bölgede bulunan ilkokul'un artık

aktif olmaması nedeniyle resmi kutlamalar için kullanılmayan Pazarcık meydanı, Günümüz de yaz aylarında, İstanbul'dan gelen Adalıların düzenlediği etkinlikler için toplanma odağı olma özelliğini sürdürmektedir. Günümüzde meydan da geleneksel yapı dokusunun izleri görülmektedir.

Şekil 3.91. 1950 yılı Pazarcık meydanı, 23 Nisan Kutlamaları (Foto Savaş arşivi)

Şekil 3.92. 1950 yılı Pazarcık meydanı, 23 Nisan Kutlamaları (Foto Savaş arşivi)

Şekil 3.93. 2018 yılı Pazarcık Meydanı (Kişisel Arşiv)

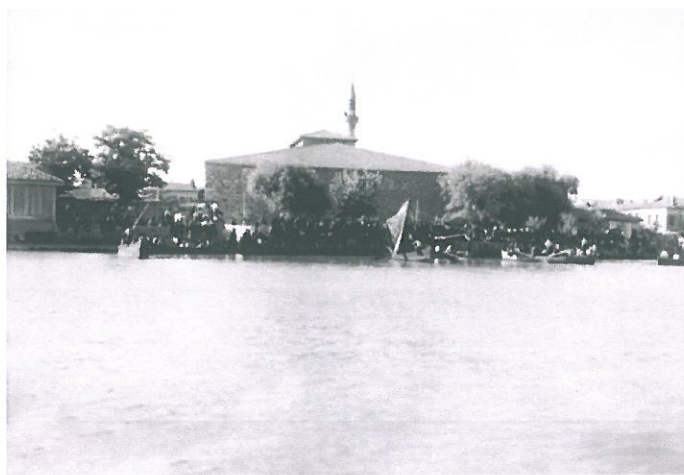
Geleneksel merkez de kesişim ve ana yol aksı üzerindeki medrese önünde ve kent merkezinin girişinde bulunan Çınaraltı meydanı da zaman içerisinde resmi tören vb. kutlamaların yapıldığı bir diğer odak noktasıdır.

Şekil 3.94. 1989 ve 2018 yılları, Çınaraltı Meydanı (Anonim)

3.2.5.2. Ulaşım odağı olarak “Hızırbey Cami Önü”

Ulaşım araçlarının durak noktası, ticaret birimlerinin ve ana ulaşım akslarının da kesişim noktasında bulunan bölge geçmiş dönemden günümüze odak noktası olma özelliğini sürdürmektedir. 1970’li yıllara kadar Yeşilada’ya ulaşım buradan kalkan “dolmuş kayık”larla sağlanırken, hem de gölden geçimini sağlayan balıkçıların o gün tuttıkları balıkları satışa çıkardıkları bir alan iken günümüzde şehir içi ulaşım araçlarının kalktıkları bir durak ve aynı zamanda Konya – Isparta şehirlerarası yoluyla kente gelen ziyaretçilerin şehir merkezine girdikleri kavşak olarak kullanılmaktadır.

Şekil 3.95. 1950’li yıllar Yeşilada’ya kalkan kayıklar (Foto Savaş Arşivi)

Şekil 3.96. 2018 yılı Hızırbey Cami önü dolmuş durakları (Kişisel Arşiv)

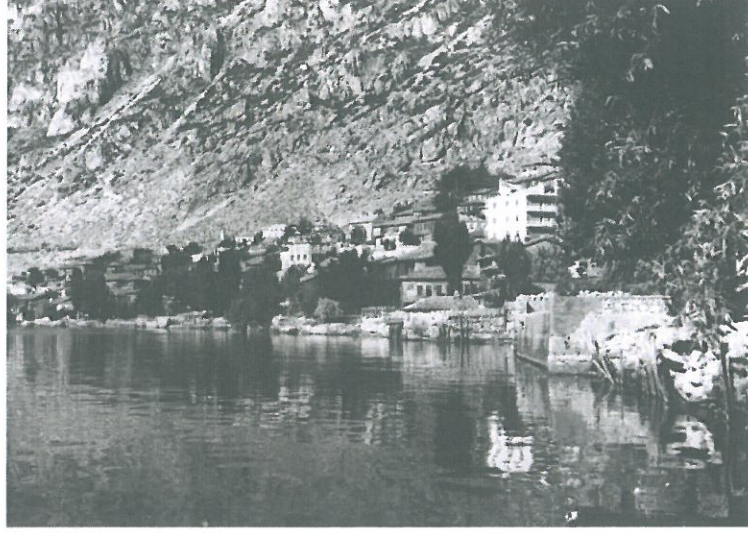
3.2.6. Eğirdir kenti kıyı kullanımı

Yerleşme kültürünün evrimi açısından değerlendirildiğinde, insan yerleşmelerinin başlangıç noktası niteliğindeki kıyı, aynı zamanda kentsel kimliğin belirleyicisi rolündedir. Kıyı ve kıyıya dayalı kültürel bileşenler; kentin coğrafi içeriği, kültürel düzeyi, yapılaşmış çevresi ve yerel geleneklerinden hareketle tanımlanan kentsel kimliğin belirleyicisi olarak karşımıza çıkmaktadır (Kılıç, Akın ve Yerliyurt, 2006).

Eğirdir Kentinin su ile olan ilişkisini değiştiren birkaç durumdan söz edilebilir. Bunlardan biri 1960'lı yıllarda kente dolgu yolların yapımının başlaması, 1970'li yıllarda adalar ile merkez bölgesi arasının yol ile birbirine bağlanması ve geçmiş dönemde yapılan yanlış uygulama ve balık aşlamaları sebebiyle göl ekosisteminin bozulmuş olmasıyla balıkçılık faaliyetlerinin sekteye uğramış olmasıyla birlikte kente yaşayanların su ile olan ilişkisinin değiştiği görülmektedir. Yollar yapılmadan önce kentte çocukluk ve gençlik dönemini geçirmiş, kent sakinlerinin yazdıkları kaynaklarda kıyıya yabancılaşma süreçleri açık bir biçimde ortaya konulmaktadır. Kale, Seydim, Demirkapı, Katip mahallesi gibi mahallelerde yaşamış kent sakinleri o günlerde evlerinin önünden göle has bir balık olan “kavinne” balığı tuttıklarını ve kentlilerin sık sık akşam öğünlerini bu şekilde karşıladıklarını belirtmişlerdir.

Yolların yapılmasıyla birlikte kıyı makroformu değişmiş ve göl ile doğrudan ilişki içerisinde olan yapıların kıyıdan kopmasına sebep olmuştur. Yapıların göl ile arasına

önce dolgu yol, zaman içerisinde de kıyı ile önlerinde set oluşturan çok katlı yapılar inşa edilmiştir.

Şekil 3.97. 1970 yılı Demirkapı mahallesine bakış (Foto Savaş Arşivi)

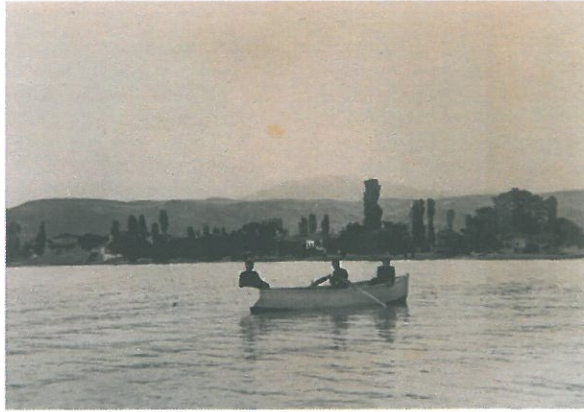
Şekil 3.98. 2018 yılı sahil yolu boyunca konut ve iş yerleri (Kişisel arşiv)

Ada bağlantı yolu yapılmadan önceki dönem de kentte yaşamış Bozkurt (2004) ve Şapçı (2008), o zamanlar Şekil 3.99, Şekil 3.100 ve Şekil 3.101’de görüldüğü gibi Adalar’a kayıklarla kalabalık bir halde gidildiğini, Yeşilada’da bulunan pazarcık meydanında çeşitli kutlamalar yapıldığını, soğuk kış aylarında gölün yaklaşık 2 ay kadar buz tuttuğunu ifade etmişlerdir. Hem eğlenmek hem de adalarla ulaşımı sağlamak için kentlilerin kendi yaptıkları ve “buzatı” ismini verdikleri kızaklarla donan göl üzerinden ulaşımı sağladıklarını ifade etmişlerdir.

Günümüzde kıyı kullanımına ilişkin görüşmelerde, kıyının genellikle gezi amaçlı ve kıyı kenarındaki yeme-içme mekânlarının ziyareti doğrultusunda kullanıldığını belirtilmiştir. Kayıklarla ve yüzerek sahil kahvelerine, adalar'a gidilen günler geride kalmış, su ile temas azalmış, süreç içerisinde kolektif belleğin değiştiği gözlemlenmiştir.

Şekil 3.99. Adalar'a gidiş (Anonim)

Şekil 3.100. Adalar'a gidiş (Anonim)

Şekil 3.101. Adalar'a gidiş (Anonim)

4. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA

İncelenen fotoğraflar, haritalar, kentle ilgili yazılmıő kaynaklar, literatür taramaları ve kentte yaőayanlarla yapılan görüşmeler sonucunda Cumhuriyet dönemine kadar yüzyıllar boyunca kent yerleşimi, sivri dağın eteklerinde, merkez yarımada ve yolla bağlantısı yapılmadan önce ada olan Şimdi yarımada olan Yeşilada bölgesinde sürdürülmüőtür.

Cumhuriyet kuruluş dönemi itibariyle kentsel dinamiklerin etkisiyle, Şekil 4.1’de görülen ve bir yarımada olan yerleşim merkezi ihtiyaçları karşılamak için yetersiz kalmış ve Şekil 4.2’de görülen yol dolgularının kıyıya entegre olması ve kent merkezinin ihtiyaçları karőılamaması sebebiyle yerleşim alanı geniőlemiőtir.

Şekil 4.1. 1950 yılı Egirdir merkez yerleşim ve Adalar (Foto Savaş arşivi)

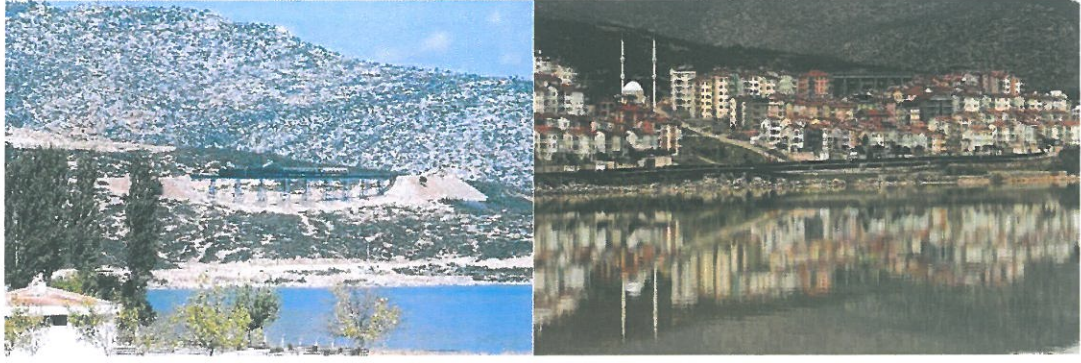
Şekil 4.2. 2017 yılı (Kişisel Arşiv)

Eğirdir kentinin mekânsal ve mekânsal bellek değişimine etki eden durumlar; Cumhuriyet'in kuruluşundan önce demiryolu hattının kente gelmiş olması, mübadele sonrası kentten göç eden Rumlar, Cumhuriyet'in kuruluş yılı itibariyle yapılan kamusal yatırımlar olan Dağ Talimgâhı ve Kemik hastanesi, kentte yaşanan üç büyük yangın sonrası geleneksel konutların en güzel örneklerinin bulunduğu konut dokusunun büyük bir kısmının yok oluşu, kente yapılan dolgu yollar ve sonrasında kent yerleşiminin yayılmaya başlaması, 1980 yılı sonrası yoğunlaşan imar faaliyetleri, yaşam şekillerinin değişmesi ve kıyı ilişkisi kesilen geleneksel konutlarda yaşayanların çoğunluğunun yeni yerleşim bölgelerine taşınması gibi sebeplerle geleneksel merkez eski cazibesini kaybetmiştir. Bu gibi durumlar kolektif bellekte unutulmaya ve kentin mekânsal belleğinde değişimlere yol açmıştır.

Demiryolu hattı Isparta ilinden 24 yıl önce Eğirdir'e gelmiştir. Kurtuluş savaşı sırasında askerlerin sevkiyatı için önemli bir durak olmuştur. Özellikle yolların yapımından önce diğer şehirlerle ulaşım sağlanmış ve üretilen tarım ürünlerinin nakliyatında önemli bir rol oynamıştır. Kentlilerin kolektif hafızasında pek çok anısının olduğu, kullanıldığı yıllara kadar ulaşım odağı ve aynı zamanda işaret öğeleri de olan tren garı, depo binaları ve demirköprü 2001 yılı itibariyle ulaşım kapatılmış, etrafı yoğun yapılaşmayla çevrili ve âtıl halde olması sebebiyle günümüzde neredeyse Şekil 4.3 ve Şekil 4.4.'te de görüldüğü gibi işaret öğesi olma özelliğini de kaybetmek üzeredir.

Şekil 4.3. 1920- 2018 İstasyon- Plaj Mahalleleri (Anonim)

Şekil 4.4. 1984 – 2018 yılları Demirköprü (İlk Fotoğraf Anonim, Kişisel Arşiv)

Mübadele dönemine kadar Ada'da yaşamış Rumların kentin kolektif ve mekânsal belleğine birçok etkisi olmuştur. Merkez ve Yeşilada bölgesindeki geleneksel yapılarda Rum yapı ustalarının etkileri görülmektedir. Rumlar bağcılık, dokumacılık, balıkçılık, tekne ve yapı ustalığı gibi beceri gerektiren işlerle uğraşmıştır. Gölün güneydoğu kıyısında Karabağlar bölgesinde bulunan üzüm bağlarına kayıklarla ulaşım sağlar ve birkaç gün burada kalarak kışlık hazırlık yapmışlardır. Orada yaşayan köylülerle pamuk takası yapar ve aldıkları pamuklarla dokumacılık yapmışlardır. Dokumacılığı Rumlardan öğrenen Yeşiladalı Türklere bir kısmı, 1950'li yıllardan sonra tekstil atölyeleri kurmak için Yeşilada'dan İstanbul'a göç etmişlerdir. 1970'li yılların sonuna doğru Yeşilada dolgu yolla merkeze bağlanmıştır. Yol bağlantısı yapılmadan önce Yeşilada ve Eğirdir merkez ayrı iki yer gibidir. Kendi içlerinde yaşamsal ihtiyaçlarını karşılayabilmektedirler. Günümüzde geleneksel konut doku izleri ve dar sokak yapısının görüldüğü Yeşilada'da yaklaşık 10 adet atıl halde, tescilli konut bulunmaktadır. Onarım geçirmiş ve kültürel aktiviteler için kullanılan, kentlilerin yer tayininde sıklıkla kullandığı işaret ögesi olan tescilli bir kilise yapısı ve atıl halde, işaret ögesi olma özelliğini kaybetmiş tescilli bir hamam yapısı bulunmaktadır. Yeşilada III. Derece doğal sit alanıdır.

Batı Toros dağlarının askeri eğitim için elverişli yapıda olması, iklim koşulları, kış şartları, dördüncü büyük göl olan Eğirdir gölünün bulunması ve demiryolu hattının kente ulaşması gibi sebeplerle 1926 senesinde Eğirdir Dağ Talimgâhı kurulmuştur. Daha sonra Eğirdir Dağ Komando Okulu ismini almıştır. Talimgâhın kurulduğu Yazla bölgesi üzüm bağlarının ve Selçuklu döneminde yapılmış türbe, zaviye ve cami gibi dini birkaç yapının bulunduğu bir bölgedir. Askeriyenin gelmesiyle kıyıda askeri bir gazino yapılmıştır. Kentlilerin belli dönemlerle çeşitli etkinlikler ve göle girmek için

geldiği bu b3lge, Şekil 4.5.'te de g3r3len, 1950'li yıllarda okul binalarının inŐasıyla başlayan s3reç çeşitli kamusal yapıların yapılması ve 1980 sonrası imar faaliyetleriyle 3nce yazlık konutlar inşa edilmiş, Şekil 4.6.'da da g3r3ld3đ3 gibi, 2000 yılı sonrasında da yoğun yapılaşma olmuştur. 2018 yılında ‘‘İmar BarıŐı’’ kanunundan yararlanıp, çok sayıda konut inşa edilmiştir. Kent belleğinde 3nce gezinti alanı olan bu b3lge, g3n3m3zde okullar, çeşitli kamu kurumları ve konutların bulunduğu b3y3k bir mahalle haline gelmiştir.

Şekil 4.5. 1950 yılı Yazla Mahallesi (Foto Savaş Arşivi)

Şekil 4.6. 2018 yılı Yazla Mahallesi (Anonim)

1938 senesinde kent merkezinin dışında Sekibağ mahallesinde inşa edilen Hükümet binası uzaklığı sebebiyle bir süre sonra boşaltılmıştır. Şekil 4.7.' ve Şekil 4.8'de de görülen, 1952 senesinde “Kemik ve Mafsal Veremi Hastanesi” açılmıştır. Hastane Türkiye’deki sayılı hastanelerdendir. Hastanenin kuruluşu çevre köylerden insanlar ve kentliler için de yeni bir istihdam kaynağı olmuştur. Gelenlerin konaklaması ve diğer ihtiyaçlar için de merkez ve Yeşilada bölgesinde konaklama ve ticaret mekanları açılmıştır. Hastane ekonomik ve sosyal hayat için kente önemli katkılar sağlamıştır. 1990’lı yılların sonunda hastanenin prestijini kaybetmeye başlamasıyla, kent için önemli bir katkı olan “sağlık turizmi” etkisi sona ermiştir. Günümüzde 100 yataklı, “Eğirdir Kemik Eklem Hastalıkları Tedavi ve Rehabilitasyon Hastanesi” adıyla devlet hastanesi olarak hizmet vermektedir.

Şekil 4.7. 1960 yılı geleneksel merkezden hastane’ye bakış (Foto Savaş Arşivi)

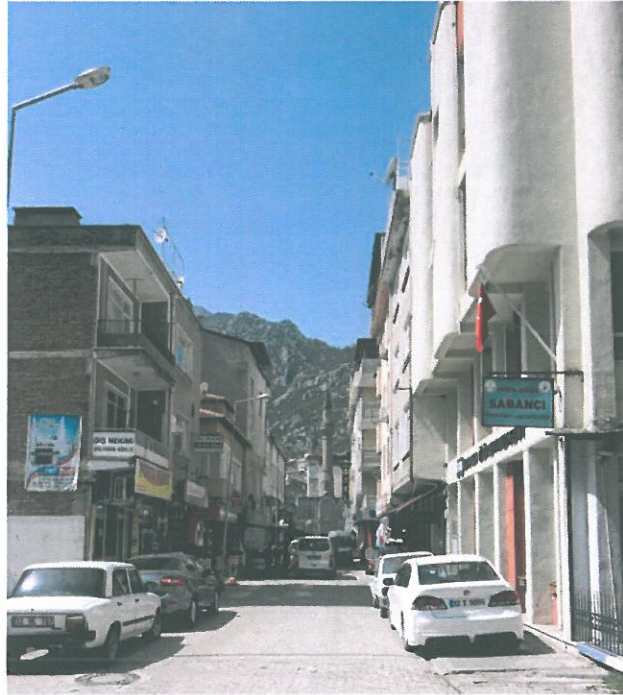

Şekil 4.8. 2018 yılı hastaneye bakış (Kişisel Arşiv)

1959 senesinde Cami mahallesinde çıkan yangında, Şekil 4.9'da da bir kısmı görülen, 215 tane geleneksel sivil mimari konut yanmıştır. Geleneksel hayatların, komşuluk ve mahalleli ilişkilerinin yoğun yaşandığı, kent kimliği ve kentin kolektif belleği için son derece önemli olan bu mahalle yok olmuştur. Daha önce geçit törenlerinin yapıldığı, kent pazarının kurulduğu bu aks günümüzde Şekil 4.10'da görüldüğü gibi ticaret faaliyetlerin yoğun ve çok katlı yapılaşmanın olduğu bir Mahalle'ye dönüşmüştür.

Şekil 4.9. 1950'li yılların başı, Cami Mahallesi (Foto Savaş Arşivi)

Şekil 4.10. 2018 yılı Cami Mahallesi (Kişisel Arşiv)

1960 senesinde afetzedeler için Yenimahalle yangın evleri inşa edilmiştir. Geleneksel yaşam tarzından modern yaşam tarzına geçilen, kentte inşa edilmiş ilk modern yapılarıdır. Yine aynı yıllarda askeriye ve hastanenin kentte kökleşmeye başlaması, yangın evlerinin inşası ve Bağlar mahallesindeki elmacılık faaliyetlerinin gelişmeye başlamasıyla kent yerleşimi gölün güney ve güneybatı yönlerinde ilerlemeye başlamıştır. Bu bölgelere ulaşımın zorluğu, hastanenin oluşturduğu yoğunluk ve şehirler arası yolun da buradan geçmesi sebebiyle bir süre sonra kıyaya dolgu yapılarak kente entegre yolların yapılmasına sebep olmuştur. 1970'li yıllara kadar, merkez yerleşim bölgesinde göl ile kurulan ilişki günlük yaşamın bir parçasıdır. Yıllarca, Yeşilada ile ulaşım kayıklar aracılığıyla sağlanmıştır.

Kentin kolektif belleğinde hatırlanan anılar, özellikle çocukluğu merkez mahallelerde geçmiş, kıyı dolguları yapılmadan önceki dönemi yaşayanların su ile olan ilişkileri oldukça yoğundur. Seydim ve Kubbeli mahallesinde bulunan, Kuş kayası (Atlama kulesinin olduğu yer), Tekke kayası, Mahkemeönü iskelesi (Eski Derya restoran, günümüzde kahve işletmesi önü) arasında yüzme öğrendikleri, bu kayaların onlar için işaret ögesi olduğunu belirtmişlerdir. Kışın buz tutan gölde yaklaşık bir ay buzun kalkmadığı ve buz üzerinde “buzatı” ismi verilen kızaklarla ulaşım sağladıkları, bayram kutlamaları için Yeşilada'daki Pazarcık meydanına kayıklarla gittikleri ve çeşitli kutlama törenleri içinde kayıklarla gölde gezdiklerini, akşam öğünü için sık sık evlerinin önünden balık tutmaya gittiklerini aktarmışlardır. Kolektif bellekte önemli yeri olan bu olaylar, kıyıda evlerin ve burada yaşayan kentlilerin ilişkisi, evlerinin önünün doldurulup yol ve iş merkezi yapılmasıyla kopmuştur. 1980'li yıllara gelindiğinde geleneksel konutlarda yaşayan kentliler yeni yapılaşma olan mahallelere taşınmışlardır.

Şekil 4.11. 1950 yılı Kubbeli Mahallesi (Foto Savaş Arşivi)

Geleneksel merkezde yaşamış olan kentlilerin kolektif belleğindeki anıları hatırlatacak kentte kalan ve günümüzde atıl halde az sayıda bulunan geleneksel sivil mimari örneği yapıların oluşturduğu doku, Şekil 4.11. ve Şekil 4.12.'de görüldüğü gibi, önlerine yapılan çok katlı konut ve iş yerleri sebebiyle kıydan neredeyse görünemez bir hale gelmiştir.

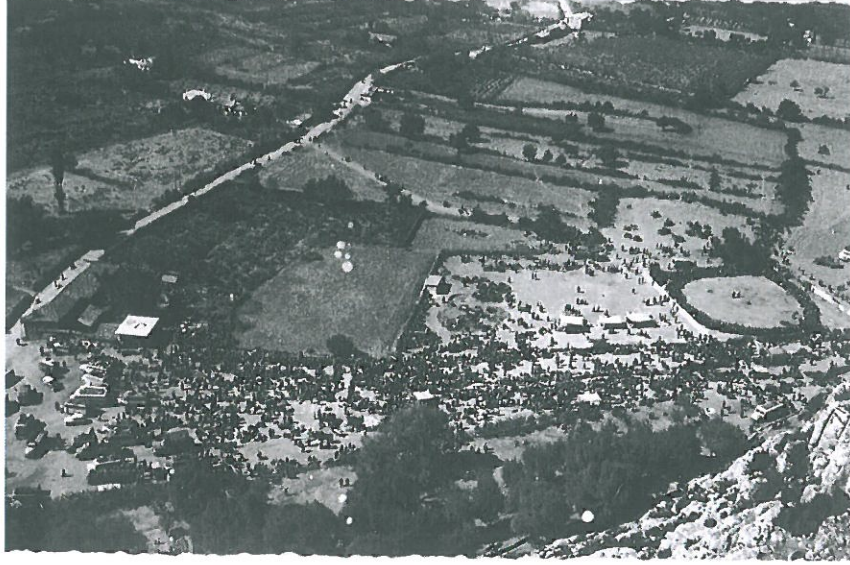
Şekil 4.12. 2018 yılı, Geleneksel doku önüne inşa edilen yapılar (Kişisel arşiv)

Şekil 4.13. 2019 yılı, Geleneksel doku önüne inşa edilen yapılar (Kişisel arşiv)

Kentte yine birçoğu yollar yapılmadan önce gerçekleştirilen, kentlilerin sosyalleşme ihtiyaçlarını karşılamak için yaptıkları çeşitli etkinlikler vardı. Bunlar; Yumrutaş gezintisi, Kadınlar yazlası gezintisi, Sekibağ gezintisi, Konyabucağı ve Pınarpazarı gezileri, Çıtlık yazlası gezintisi ve Oluklacı gezintisidir. Oluklacı gezintisi hala geleneksel olarak devam ettirilmektedir. Şekil 4.14. ve Şekil 4.15'te de görülen, "Pınar

pazarı” 650 yıllık bir gelenek olarak sürdürülmektedir. Bu etkinliklerde o dönemi yaşamış kentlilerce aktarılan bilgi ve görseller sayesinde kentsel kültürün önemli bir parçasıdır.

Şekil 4.14. 1940 yılı geleneksel Pınar pazarı (Anonim)

Şekil 4.15. 2018 yılı geleneksel Pınar pazarı (Anonim)

Dolgu yolların inşasından önce gerçekleştirilen, kolektif bellekte yeri olan bir diğer etkinlikte “Bağ göçü” olayıdır. Eylül ayında üzümlerin olgunlaşmasıyla kentin ileri gelenlerince “göç” kararı alınır, tüm hazırlıklar yapılır at, eşek ve tatar arabalarıyla kervan halinde yola çıkmıştır. Yolların yapılması ve ulaşımın kolaylaşmasıyla birlikte “göç” kavramı ortadan kalkmıştır.

1972 yılında Kale mahallesi yangını meydana gelmiştir. O dönemde Kale mahallesi kale suruyla çevrili ve Şekil 4.16’te de görülen, sur üzerine inşa edilmiş bitişik nizam konutlardan oluşmaktadır. Yangına kadar çoğunluğu ahşap, geleneksel yapılar bulunmaktadır. Bu yangında mahallenin yarısı yanmıştır. Afetzedeler için Yazla mahallesinde konutlar inşa edilmiştir. Zaman içerisinde Kale mahallesinde kalan, ahşap geleneksel yapıların çoğu yıkılıp yerine Şekil 4.17.’da da görülen, betonarme binalar yapılmıştır. Günümüzde kale burnundaki tescilli yapılar bu mahalledeki kentsel belleğin son örnekleridir.

Şekil 4.16. 1950’li yıllar Kale Mahallesi’ne bakış (Foto Savaş Arşivi)

Şekil 4.17. 2018 yılı Kale mahallesine bakış (Foto Savaş Arşivi)

1980-2000 yılları arasında ulaşım faaliyetlerinin kolaylaşması, kentlilerin ekonomik olarak daha iyi duruma gelmesi, geleneksel evlerde hayat sürmenin zorlukları, bakım maliyetlerinin yüksek olması ve yaşayanların da modern ve çok katlı konutlarda yaşama isteğiyle merkez bölgede I. sahil yolu boyunca geleneksel konutların önüne veya konutları yıkarak yerlerine çok katlı yapılar yapılmıştır. Şekil 4.17. ve Şekil

4.18.'de de görülen, İmaret mahallesi de güneybatı yönünde genişlemiş, dağlık bölgeden inşaat için alan açılarak konut blokları yapılmıştır.

Şekil 4.18. Demirciler ve tamircilerin bulunduğu İmaret Mah. (Foto Savaş)

Şekil 4.19. 2017 yılı İmaret, Ağa, Hamam, Katip, Demirkapı ve Cami mahalleleri

5. SONUÇ

Bu tez çalışmasında, Eğirdir kenti özelinde kentin kolektif belleği ile kentsel mekân arasındaki ilişkiyi, yüzyıllar boyunca sürdürülen alışkanlıkların, kentsel yerleşim ve kentsel mekânlarla birbirine bağlı olma şeklini, Cumhuriyetin ilk kuruluş yılı itibariyle tüm ülkede olduğu gibi, kentte yapılan yatırımların, kentsel mekân ve dolayısıyla kentsel bellekte ne gibi etkileri olduğu ele alınmıştır.

Bellek, mekân ve aralarındaki ilişki üzerine temellenen çalışmada öncelikle bellek kavramının yaygın tanımlarına yer verilmiştir. Bu tanımlar sonucu bellek kavramının sadece bireysel olarak ele alınamayacağı, toplumsal olgularla şekillenip; hatırlama, unutma, geri çağırma, algı ve anlamlandırmalarla, kentin belleğini oluşturan tüm bu öğelerin, kentsel mekân ve mekânsal bellekteki karşılıkları ortaya konmaya çalışılmıştır.

Kent belleğinde yeri olan yapılar ya da mekânlar sadece fiziksel unsurlar olarak değil, kentlilerin mekânla kurdukları ilişki, kolektif anıları, alışkanlıkları ve mekân üzerindeki tecrübeleriyle bir değer yaratır. Bu değerler bütünü kentin belleğini ve kimliğini oluşturur. Eğirdir kenti mekân belleği öğeleri; Eğirdir kenti yerleşme kimliği, sınırlar, donatı alanları, işaret öğeleri, odak noktaları ve kıyı kullanımı başlıkları altında incelenmiştir.

Mübadele dönemine kadar merkez bölgede azınlık olarak, çoğunluğu ada bölgesinde yaşamış Rumların etkisi görülür. Yerleşim kimliğinde etkisi olan bazı meslek grupları (balıkçılık, dokumacılık, bağcılık, dülgerlik ve tekne ustalığı) ve kentteki sivil mimari yapılarda da Rumların etkisi görülür. 1950 yılı itibariyle Dağ Komando Okulu, Kemik hastanesi ve elmacılık faaliyetleri, 1980 yılı sonrası Su Ürünleri Fakültesi açılması kentin yerleşim kimliğini ve sosyo- ekonomik durumunu etkileyen durumlar olarak görülmüştür.

1950 yılı itibariyle geleneksel merkezin ihtiyaçları karşılayamaması sebebiyle, 1960'lı yıllarda yerleşim sınırı önce Yazla ve Yenimahalle dolaylarına genişlemiş, günümüzde de güneybatı ve güneyde Demirköprü ve Pınarpazarı yerleşim sınırlarını

oluşturmuştur. Donatı alanlarının da yeni yerleşim bölgelerine yayılmasıyla geleneksel merkez eski özelliğini kaybetmiştir.

Yerleşmenin algılanmasını sağlayan, farklı dönemlere referans veren ve kentte yönlendirici etkisi olan işaret öğeleri, mekânsal belleğin kentteki taşıyıcısı olarak kentlilerin ve kente gelenlerin belleğinde en uzun süre kalan mekânsal öğelerdir. Günümüzde mevcut olan işaret öğelerinin bir kısmının atıl halde olması, çevresinin konut ve inşaat alanlarıyla çevrilmesi ya da nitelikli kullanılmaması gibi sebeplerle kolektif ve kültürel kodları taşıyan bu yapıların okunaklılığı zorlaşmaktadır.

Kentte en önemli çekim ögesi olan “su” kıyı yerleşim kimliğinin esas unsurudur ve yüzyıllarca geçim kaynağı olarak önemli bir unsur olmuştur. Zaman içerisinde balık türü ve popülasyonunun azalmasıyla günümüzde nitelikli bir geçim kaynağı oluşturmamaktadır. Bellekte, özellikle çocukluğu merkez mahallelerde geçmiş, kıyı dolguları yapılmadan önceki dönemi (1960 öncesi) yaşayanların su ile olan ilişkileri oldukça yoğundur. Kolektif bellekte önemli yeri olan göl ve göle dayalı olaylar, kıyıdaki geleneksel sivil mimari konutların önünün doldurularak önce yol sonra da çok katlı iş merkezi yapılmasıyla buralarda yaşayan kentlilerin kıyı ile direk ilişkisi kopmuştur. Kentin kolektif belleği için anımsatıcı ve kentsel kimliğin sürdürülebilmesi için önemli olan bu konut dokusunu oluşturan kırk kadar tescilli yapının birçoğu atıl halde bulunmaktadır.

“Bugüne” odaklı müdahaleler, mekânın özünüyle olan ilişkiyi koparıp, kentsel kimlikteki zenginlik ve çeşitlilikleri zayıflatmaktadır. Kentlilerin kentlilik, aidiyet, ortak hafıza gibi duygulara sahip olmalarına olanak sağlayacak mekânsal öğelerin geleceğe aktarılması, yapılaşma ve yeni imar projeleri üretmekten ziyade kentsel ve kolektif bellek için önemli mekânsal bellek öğelerini koruyup, onararak bu mekânların yaşanır hale getirilmesiyle sağlanabilir. Bu sebeple kentte atıl halde bulunan ve kolektif bellek için değeri olan yapıların tekrar canlandırılması ve çevresiyle birlikte yaşayan mekânlar haline getirilmesinin gerekli olduğu belirtilebilir.

KAYNAKLAR

- Akdemir, M., 2008. "XVIII. Yüzyılın İlk Yarısında Isparta", Isparta Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayını, Isparta
- Akın, N., 1996. "Osmanlı Döneminde Anadolu Konutuyla Balkan Konutu Arasındaki Ortaklıklar" Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul
- Akkaya, A., 1997. Eğirdir'de Kültür Değişmesi. Etam, Eskişehir
- Aldan, M., 2002. Yönetici Gözüyle Ülke Sorunları. Türk İdareciler Derneği Yayını, Ankara
- Altan, İ., 2012. Mimarlıkta Mekan Kavramı. Psikoloji Çalışmaları / Studies in Psychology, 19, Erişim Tarihi: 03.05.2018. <http://dergipark.gov.tr/iupcd/issue/9414/118010>
- Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu, 2013. Yeşilada ve Canada Koruma Amaçlı İmar Planı Plan Açıklama Raporu. Antalya
- Assmann, J., 2001. Kültürel Bellek. Ayrıntı Yayınları, İstanbul
- Assmann, J., 2001. Kültürel Bellek: Eski Yüksek Kültürde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik. Ayrıntı Yayınları, İstanbul
- Avcı, N., 2002. Türkiye'de Tarihi Kent Dokularının Korunması ve Geleceğe Taşınması Sempozyum Kitabı, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara
- Babacan, H., 2012. Isparta Tarihi Böcüzade Süleyman Sami. Isparta Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Isparta
- Bilici, Z. K., 2012. Eğirdir Kalesi Üzerine Bazı Gözlemler. Sanat Tarihi Dergisi, Cilt:21, No:1, s.11-37.
- Boyer, M., 1996. The City Of Collective Memory. M.I.T Press. Cambridge.
- Bozdoğan, S., 1998. Türk Mimari Kültüründe Modernizm: Genel Bir Bakış. Türkiye'de Modernleşme ve Ulusal Kimlik, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul
- Bozer, R. (2007). Eğirdir Han. Anonim içinde, *Anadolu Selçuklu Dönemi Kervansarayları* (s. 237-255). Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.
- Bozkurt, R., 2004. Bir Yaşam Yolculuğu. Eser Sahibinin Kendi Yayını, Ankara
- Bozkurt, R., 2007. Ulusal Kurtuluş Savaşı'nda Eğirdir. Eğirdir Belediyesi. Eğirdir

- Bozkurt, R.,2015. Eğirdir Gezileri, Eğirdir Yazıları, Dün-Bugün-Yarın Eğirdir. Eğirdir Belediyesi Yayınları, Isparta
- Budak, S.,2000. Psikoloji Sözlüğü. Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara
- Cahen, C.,1979. Osmanlılardan Önce Anadolu'da Türkler. Çev. Moran, Y., E Yayınları, İstanbul
- Calvino, İ.,2002. Görünmez Kentler. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul
- Cantacuzino, S., 1989. Re - Architecture: Old Buildings/ New Uses. Thames & Hudson. Yoleto
- Cevizci, A., 2001. Metafizığe Giriş. Paradigma Yayınları, İstanbul
- Çağla, C., 2007. Bellek Üstüne Düşünmek. Cogito Dergisi, (50), Bahar ,s. 47-55
- Çalak, I. E., 2012. Kentsel ve Kolektif Belleğin Sürekliliği Bağlamında Kamusal Mekanlar: ULAP Platz Örneği,Almanya. Tasarım+Kuram Dergisi, s.34-47
- Çelebi, R., 2009. Kent ve Demiryolu. Erişim Tarihi: 14.02.2018. <http://kentvedemiryolu.com/egirdir-gar-bu-finali-haketmiyor/>
- Demirci, D., 2014. Isparta'daki Kervan Yolları Üzerine Bazı Düşünceler. Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi, 3(3), s.98-123
- Dinamo, H. İ., 1973. Kutsal İsyân (Cilt 5). May Yayınları. İstanbul.
- Doğan, N. Ş.,2008. Isparta'da Selçuklu ve Beylikler Dönemi Mimarisi. Isparta Valiliği, Isparta
- Duymaz, A.,2009. Isparta ve Çevresinde Yer Alan Türk Dönemi Mimari Eserler. Geçmişten Günümüze Isparta, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları. s. 203-226, Ankara
- Eğirdir Su Ürünleri Fakültesi., 2019. Fakülte Tarihçesi. Erişim Tarihi: 02.04.2018 <https://esuf.isparta.edu.tr/tr/fakultemiz/fakulte-tarihcesi-10455s.html>
- Eldem, S. H., 1968. Türk Evi Plan Tipleri. İTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, İstanbul
- Eminağaoğlu, Z., ve Yaman, Y. K., 2017. Barajlar ve Kaybolan Çoruh Vadisi Köyleri. Bir Varmış Bir Yokmuş Toplumsal Bellek, Mekan ve Kimlik Üzerine Araştırmalar, Koç Üniversitesi Yayınları, s. 87-91, İstanbul
- Erdönmez, M., ve Akı, A., 2005. Açık Kamusal Kent Mekanlarının Toplum İlişkilerindeki Etkileri. Megaron YTÜ Mimarlık Fakültesi E-Dergisi, 1 (1) , s 67 - 87.

- Erkan, N., 2002. Kastamonu Örneğinde Anadolu Kenti İmaj Öğeleri ve Değişim Süreci. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, s.231, İstanbul
- Eskici, A., ve İmga, H.,1996. Isparta İl Yıllığı. Isparta Valiliği, Ankara
- Ganiç, K., 2016, Haziran. Kentsel Yapıtlar Üzerinden Bir Mèkansal bellek Okuması. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, s.111, İstanbul
- Göde, K., 2001. Eğirdir'de Hamidoğlu Beyliği. 1.Eğirdir Sempozyumu:sosyal, kültürel ve ekonomik yönleri ile Eğirdir; 31 Ağustos-1 Eylül, Eğirdir Belediyesi, s. 353-356, Isparta
- Göka, Ş., 2001. Seyahatnamelerde Eğirdir. 1.Eğirdir Sempozyumu:sosyal, kültürel ve ekonomik yönleri ile Eğirdir; 31 Ağustos-1 Eylül, Eğirdir Belediyesi, s. 357-366, Isparta
- Gülbetekin, M., 2017. Mekanın Hafızası Yer Adları. Hitabevi Yayınları, Ankara
- Gürün, O., 1991. Psikoloji Sözlüğü. İnkılap Kitapevi, İstanbul
- Halbwachs, M., 1992. On Collective Memory. The Heritage of Sociology. Chicago
- Halbwachs, M., 2007. Kolektif Bellek ve Zaman . Cogito Dergisi, (50),s. 55-77
- Hançerlioğlu, O.,1992. Felsefe Ansiklopedisi. Remzi Kitapevi, İstanbul
- Hançerlioğlu, O., 2002. Felsefe Sözlüğü. Remzi Kitabevi. İstanbul
- Haştemoğlu, B., 2016. Isparta Demirci Efe Konağının Mimari Açından Analizi Ve Yeniden İşlevlendirilmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, s.90, Isparta
- Huyssen, A., 1995., Twilight Memories, Making Time in a Culture of Amnesia. Routledge, Newyork
- İlgar, E., 2008. Kent Kimliği ve Kentsel Değişimin Kent Kimliği Boyutu: Eskişehir Örneği. Anadolu Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, s.146, Eskişehir
- Anonim, 1967. Isparta İl Yıllığı. Isparta Valiliği, Ankara.
- Anonim, 1983. Isparta İl Yıllığı. Isparta Valiliği, Isparta
- Anonim, 1996. Isparta İl Yıllığı. Isparta Valiliği, Isparta
- Anonim, 2003. Isparta İl Yıllığı. Isparta Valiliği, Isparta
- Anonim, 1967. Isparta İl Yıllığı. Isparta Valiliği, Isparta

- Kahvecioğlu, H.,1998. Mimarlıkta İmaj. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, s.152, İstanbul
- Kancıoğlu, M., 2005. Çevresel İmaj, Kimlik ve Anlam Kapsamında Turizm Binalarına İlişkin Kullanıcı Deđerlendirmeleri. Uludağ Üniversitesi Mühendislik - Mimarlık Fakóltesi Dergisi, 10(2), s.49 - 62
- Karaca, B., 2014. 1501'de Hamid Sancağı Vakıfları. T.C. Burdur Valiliği İl Kólture ve Turizm, Burdur
- Karacan, K., 2017. XIX. Yüzyıl İlk Yarısında (1800-1849) Hamid Sancağı Ve Sancaktaki Gayrimüslimlerin Sosyal Ve Ekonomik Hayatı. Süleyman Demirel Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, s.
- Karail, D. D., 2017. Belleğin Yazımsal Bir Anlatımı Olarak Umberto Eco'nun Kraliçe Loana'nın Gizemli Alevi Romanı. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Batı Dilleri ve Edebiyatı Anabilim Dalı, İtalyan Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı, Doktora Tezi, s. 199, İstanbul
- Kartal, M. Y.,2016. Gazi Öğretmen İbrahim Ethem Kartal. Eğirdir Belediyesi Yayınları, Isparta
- Katircioğlu, N.,1958. Bütün Isparta (Cilt 1), Bereket Matbaası, Ankara
- Kaypak, Ş., 2010. Antakya'nın Kent Kimliği Açısından İrdelenmesi. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(14), s. 373 - 392
- Kılıç, A., Akın, O., ve Yerliyurt, B.,2006. Su İle Gelen Kólture ve Bu Kólture Yaşayamayan Kent / Kentli: İstanbul Tuzla Yerleşimi Örneği. 42. İsocarp Kongresi Bildiri Kitabı. İstanbul.
- Kırzioğlu, M., ve Türk, A., 2001. Eğirdir'de İmar Planlama Çalışmalarının Gelişimi. *1.Eğirdir Sempozyumu* (s. 563-568). Eğirdir: Eğirdir Belediyesi.
- Kostoff, S., 1999. The City Assembled. Thames & Hudson, London
- Anonim, 2001. Göç Rumların Anadolu'dan Mecburi Ayrılışı (1919-1923). Çev. Millas H., Küçük Asya Araştırmaları Merkezi, İletişim Yayıncılık, İstanbul
- Küçükerman, Ö.,1973. Anadolu'da Geleneksel Türk Evinde Mekan Organizasyonu açısından Odalar. Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayınları, İstanbul
- Küçükerman, Ö., 1988. Kendi Mekanının Arayışı İçinde Türk Evi. Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, İstanbul
- Anonim, 2007. Kólture Envanteri, Erişim Tarihi: 01.02.2018 <http://www.ispartakulturturizm.gov.tr/TR-71141/kultur-envanteri-1-9-bolum.html>

- Lynch, K.,2015. Kent İmgesi. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul
- Mitchell, S.,1995. Land, Men, And Gods in Asia Minor. Clarendon Pres, New York
- Neill, W. J.,1997. Memory, Collective Identity and Urban Design: The Future of Berlin's Palast Der Republic. Journal of Urban Design, 2(2), p.3-23.
- Nora, P., 2006. Hafıza Mekanları. Dost Yayınları, Ankara
- Oğurlu, İ., 2014. Çevre - Kent İmajı - Kent Kimliği - Kent Kültürü Etkileşimlerine Bir Bakış. İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, s.275-293.
- Osmay, S., 1998. 1923'ten Günümüze Kent Merkezlerinin Dönüşümü. 75.Yılda Değişen Kent ve Mimarlık, Tarih Vakfı, İstanbul
- Özak, N., 2008. Bellek ve Mekan İlişkisi: Kalıcı Bellekte Mekansal Öğeler. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, *Doktora Tezi*, s.184 İstanbul
- Özak, N. Ö., ve Gökmen, G. P., 2009. Bellek ve Mekan İlişkisi Üzerine Bir Model Önerisi. İtü Dergisi/a, 2(8), s.145-155
- Özbek, Ö., 1972. Eğridir Mübarizüddin Ertokuş Kervansarayı.Erişim Tarihi: 02.01.2018, <https://core.ac.uk/download/pdf/50613112.pdf>
- Pösteki, N., 2012. Sinema Salonlarının Dönüşümünde Bellek ve Mekan İlişkisi. Erişim Tarihi:06.02.2018, http://akademikpersonel.kocaeli.edu.tr/nposteki/bildiri/nposteki31.05.2013_00.54.44bildiri.pdf
- Rossi, A., 2006. Şehrin Mimarisi. Çev. N. Gürbilek, Kanat Kitap, İstanbul
- Sami, B. S., 1983. Kuruluşundan Bugüne Kadar Isparta Tarihi. Serenler Yayını, İstanbul
- Sarre, F. ,1998. Küçük Asya Seyahati 1895 Yazı Selçuklu Sanatı. Çev. D. Çolakoğlu, Pera Yayınları, İstanbul
- Savaş, A., ve Haştemoğlu, H. Ş., 2018. Cumhuriyet Döneminde Eğirdir Kenti Mekansal Bellek Değişimi. Dicle Üniversitesi I.Uluslararası Mimarlık Sempozyumu, s. 288-309, Diyarbakır
- Sayar, S., 2011. Kolektif Bellek Bağlamında Tuzla Köyiçi Bölgesi'nin Mekansal Değişiminin İrdelenmesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, s.118, İstanbul
- Seren, S., 1983. Böcüzade Süleyman Sami, Kuruluşundan Bugüne Kadar Isparta Tarihi. Serenler Yayını. İstanbul
- Sözen, M., ve Eruzun, C.,1992. Anadolu'da Ev ve İnsan. Emlak Bankası Yayınları, İstanbul

- Subaşı, G., 1999, Temmuz. Bilişsel Öğrenme Yaklaşımı Bilgiyi İşleme Kuramı. Mesleki Eğitim Dergisi(2), s.29-38
- Şaman, N., 1941. Eğirdir Monoğrafyası. İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul
- Şapçı, O., 2008. Gündüklü Muşilli. Akdeniz Yayıncılık, İstanbul
- Şapçı, S., 2000. Eğirdir'in Kabristanları, Türbeleri ve Dini Kuruluşları, Babasultan Kabristanı. 28 Haziran, Akın Gazetesi, s. 1-3.
- Şapçı, S., 2014. "Eğirdir'e Dair" Resimlerim Çizimlerim Yazılarım Karmakarışık. Kişisel Yayın.
- Şimşek, İ., 2011. İlk Elektrik. Akın Gazetesi, 23 Ağustos, Eğirdir
- Şimşek, İ., 2012. Eğirdir Çınarları İz Bırakanlar. Eğirdir Belediyesi, Eğirdir
- Şumnu, U., 2002. The 1912 Galata Bridge as a site of collective Memory. Interior Architecture and Environmental Design and The Institute of Fine Arts of Bilkent University, Master of Fine Arts, Ankara
- Şükrü, K. S., 2005. Seyahatül Kübra Büyük Seyahat. Çev. Şapçı, S., Eğirdir Belediyesi, Eğirdir
- Anonim, 2017. Eğirdir Kaymakamlığı. Erişim Tarihi:02.01.2018 <http://www.egirdir.gov.tr>
- Anonim, 1996. Isparta İl Yıllığı. Isparta Valiliği, Ankara
- Anonim, 2019. Eğirdir'deki Okullar. Erişim Tarihi: 05.05.2019 <https://egirdir.meb.gov.tr/>
- Anonim, 2006. Türk Dil Kurumu. Erişim Tarihi: 06.06.2018, <http://www.tdk.gov.tr> adresinden alındı
- Tekeli, İ., 2014. Kent, Kent Hakları, Kentleşme ve Kentsel Dönüşüm. Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul
- Turgut, E., 2013. Toplumsal Bellek Ve Mekan İlişkisi Bağlamında Taksim Meydanı ve Yakın Çevresi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Lisans Bitirme Ödevi, s.65, İstanbul
- Uludağ, Z., ve Aycı, H., 2016. Modernin Güçlü Sahnesi Erken Cumhuriyet Dönemi Ankara'sında Kolektif Belleğin İnşası ve Toplumsal Unutma Süreci. İdeal Kent(20), s.746-774

- Uysal, A. O., 1994. Konya- Eğirdir Güzergahında Bazı Kervansaraylar . Selçuk Dergisi, III. Milli Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Semineri Bildirileri, s. 71-83, Konya
- Ünal, S., ve Takka, U., 2015. Adobe Roofs of Eğirdir-Isparta. Journal of Current Researches on Social Sciences, 5(2), p.19-22.
- Veziroğlu, N. G., 2005. Eğirdir Ansiklopedisi ve Hamidoğlu Tarihi Oyun. Eğirdir Belediyesi, Isparta
- Anonim, 2018. Eğirdir Belediyesi Erişim Tarihi: 10.01.2018 www.egirdir.bel.tr/icerik.aspx?iid=3.
- Anonim, 2018. Eğirdir Gölü. Erişim Tarihi: 20.09.2018, www.goller.gen.tr/egirdir-golu.html
- Anonim, 2018. Isparta Kültür Turizm, Erişim Tarihi: 20.09.2018 www.ispartakulturturizm.gov.tr.
- Anonim, 2009. Eğirdir Gölğ Balıkçılık Raporu, Erişim Tarihi: 01.12.2018, www.wwf.org.tr/?1292.
- Yakartepe, E. Ç., ve Gökçe, D. Ç., 2012. Eğirdir - Yeşil Ada'nın Geleneksel Konutlarının Korunması ve Çevresi ile Birlikte Turizme Yönelik Yeniden İşlevlendirilmesi. JoCReSS, 2(2), p.33-47.
- Yakıt, İ., 2001. Devlet Arşiv Belgeleri Işığında XIX. Asırda Eğirdir'de Sosyo-Ekonomik Yapı. I.Eğirdir Sempozyumu, 31 Ağustos-1 Eylül, Eğirdir Belediyesi, s. 867-882, Isparta
- Yezdi, Ş. A., 2013. Emir Timur (Zafername). Çev. Batur D., Selenge Yayınları, İstanbul
- Yiğitbaşı, S. S., 1972. Eğirdir- Felekabad Tarihi. Çeltüt Matbaacılık, İstanbul
- Yürekli, H., ve Yürekli, F., 2005. Türk Evi Gözlemler - Yorumlar. Yem Yayınları, İstanbul

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Ayşe SAVAŞ

Doğum Yeri ve Yılı : Isparta ,1989

Yabancı Dili : İngilizce

E -posta : m.aysesavas@gmail.com

Eğitim Durumu

Lise : Eğirdir Anadolu Lisesi, 2007

Lisans : Beykent Üniversitesi, Müh- Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, 2013

İş- Staj Deneyimleri

AB Design Team – Mimar, 2012 – 2013

AB Design Team – Ofis Stajı, 2012

Makyol – Le Meridien Hotel Şantiye Stajı, 2011